

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ANALÝZA SPOLEČNÉ ZEMĚDĚLSKÉ POLITIKY
EVROPSKÉ UNIE V OBLASTI VINAŘSTVÍ**

Autor práce: Jana Bambasová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Za rozhovory a cenné rady jmenovitě děkuji panu Ing. Jaroslavovi Petříčkovi a Ing. Milanu Singerovi.

ABSTRAKT

BAMBASOVÁ, J. *Analýza společné zemědělské politiky Evropské unie v oblasti vinařství : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2013. 96 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Klíčová slova: E-Bacchus, konkurenceschopnost, reforma, společná zemědělská politika EU, vinařství, vinohradnictví

Bakalářská práce se zabývá analýzou společné zemědělské politiky Evropské unie orientovanou na oblast vinařství a vymezením nejvýznamnějších legislativních mezníků transformace tohoto sektoru, včetně dopadů na české vinohradnictví a vinařství. Dále mapuje úroveň vinohradnictví a vinařství v ČR a jeho konkurenceschopnost.

Teoretická část se zaměřuje na český vinařský sektor a změny spojené s integrací ČR do EU. Poukazuje na možnosti, které společná zemědělská politika nabízí a naopak jaká omezení přináší. Pozornost je poté věnována největší události v rámci evropského vinařství, zavedení reformy organizace společného trhu s vínem. Je zde popsána příprava reformy, její aktuální podoba a dále je zhodnocena efektivnost tohoto opatření s vymezením dopadů na sektor českého vinařství. Praktická část se zaměřuje na podmínky rozvoje a konkurenceschopnosti vinohradnictví a vinařství v ČR z hlediska historického vývoje až po současnost. Poukazuje na silné, slabé stránky, příležitosti a hrozby tohoto sektoru a navrhuje možná opatření pro zlepšení konkurenceschopnosti. Pro dokreslení úrovně českého vinařství v rámci evropského kontextu je v závěru práce provedena komparace s vybranými státy EU za pomoci údajů z databáze E-Bacchus a dalších ukazatelů.

ABSTRACT

BAMBASOVÁ, J. *Analysis of the European Union's Common Agricultural Policy in the area of Wine Sector : Bachelor thesis*. The College of European and Regional Studies, 2013. 96 p. Supervisor : Ing. Jiří Dušek, Ph.D.

Keywords: E-Bacchus, competitiveness, reform, the Common Agricultural Policy of the EU, viticulture, viniculture

This bachelor thesis deals with the analysis of the common agricultural policy of the European Union-oriented area's wineries and definition of the most important legislative milestones that have transformed the sector, including the impact on the Czech viticulture and winemaking. It also maps the level of viticulture and winemaking in the Czech Republic and its competitiveness.

The theoretical part focuses on the Czech wine sector and the changes associated with integration into the EU. It points to the possibility of what the common agricultural policy offers and conversely what restrictions it brings. Attention is then given to the biggest event in European viticulture, the reform of the common market organization for wine. Here is described the preparation of the reform, its current form and further assessed the effectiveness of the measure defining the impact on the sector of the Czech viniculture. The practical part focuses on the conditions for the development and competitiveness of viticulture and winemaking in the Czech Republic in terms of historical development to the present. It points out the strengths, weaknesses, opportunities and threats in this sector and suggests possible measures to improve competitiveness. To illustrate the level of the Czech viniculture in the European context of the present work is the comparison with selected EU countries using data from the database E-Bacchus and other indicators.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU A ČESKÁ REPUBLIKA	12
2.1 Vznik a principy fungování SZP.....	12
2.1.1 Společná tržní organizace trhu s vínem	14
2.2. Financování Společné zemědělské politiky	16
2.2.1 Podpory pro sektor vinohradnictví a vinařství.....	17
2.2.2 Přímé platby	18
2.3 Charakteristika evropského zemědělského sektoru	20
2.4 Charakteristika českého zemědělského sektoru.....	23
2.5 Charakteristika českého vinařského sektoru.....	26
2.5.1 České vinařství před vstupem do EU.....	29
2.5.2 České vinařství po vstupu do EU.....	31
3 REFORMA VINAŘSTVÍ V EU	36
3.1 Přípravy reformy vinařství	38
3.2 Výsledná podoba reformy	42
3.2.1. Body reformy	43
3.3 Dopady reformy vinařství	45
3.3.1 Dopady reformy na státy EU – obecně	45
3.3.2 Dopady reformy na ČR.....	47
3.3.3 Hodnocení efektivnosti reformy	48
4 PODMÍNKY ROZVOJE A KONKURENCESCHOPNOSTI VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ V ČR	51
4.1 Podmínky rozvoje vinařství a vinohradnictví v ČR.....	51
4.2 SWOT analýza vinařství a vinohradnictví ČR.....	57
4.2.1 Silné stránky	58
4.2.2 Slabé stránky.....	58
4.2.3 Příležitosti	61

4.2.4	Hrozby	61
4.2.5	Návrhy pro zlepšení konkurenceschopnosti	63
4.2.6	Opatření na podporu menších vinařů.....	64
5	SROVNÁNÍ POČTU REGISTROVANÝCH VINAŘSKÝCH PRODUKTŮ ČR S VYBRANÝMI STÁTY	66
5.1	Tradice pěstování vína	66
5.2	Podmínky k produkci vína	69
5.3	Komparace vybraných statistických ukazatelů	71
5.3.1	Registrované vinařské produkty	73
5.4	Zahraniční obchod s vínem.....	75
5.5	Postavení v rámci SZP z hlediska vinařské politiky	77
	ZÁVĚR.....	79
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
	SEZNAM ZKRATEK.....	92
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	93
	SEZNAM PŘÍLOH.....	94

ÚVOD

Vinná réva je rostlina, která je už od svých počátků spjata s životem člověka. Pěstování vinné révy sahá až do období starověku. Nejen ve světě, ale i na území ČR má dlouhodobou tradici. Vinařství a vinohradnictví prošlo od svého prvopočátku značným vývojem, který neustále pokračuje. Prostřednictvím tohoto dlouholetého vývoje došlo ke zdokonalování postupů při výrobě vína a tím ke zvýšení kvalitativní stránky výsledných produktů. Dalším úspěchem vývoje je bezesporu množství vinařských odrůd, které jsou dnes na trhu k dispozici.

Na trhu s vínem hraje nejdůležitější roli cena a kvalita. Kvalita vína je do značné míry ovlivněna různými faktory. Mezi základní se řadí především přírodní podmínky, mezi které spadá kvalita půdy (obsah živin), podnebí (teplota a slunce) a reliéf terénu. Od těchto fyzicko-geografických podmínek se pak odvíjí nejen samotná kvalita této komodity, ale i následné výnosy z prodeje.

České vinohradnictví a vinařství zaznamenalo v průběhu svého vývoje mnoho změn. Největší událostí tohoto odvětví je bezesporu integrace ČR do EU. ČR se stává členem 1. května 2004. Tento krok přináší nespočet změn do celého zemědělského odvětví, vinařský sektor jako jeho podobor nevyjímaje. Dochází k rozsáhlým změnám nejen v rámci vinařství, ale také k výrazné restrukturalizaci všech odvětví národního hospodářství. Okamžikem vstupu začaly pro české vinaře platit závazné legislativní normy a obchodní podmínky upravující společnou tržní organizaci v komoditě víno. Oblast českého vinohradnictví a vinařství byla od té chvíle podřízena pravidlům a principům společné zemědělské politiky (SZP).

Zemědělství bylo a v blízké budoucnosti zůstane klíčovým a zároveň nejnákladnějším odvětvím evropské integrace. Vzhledem ke stále rostoucím nákladům na tuto politiku dochází k jejímu postupnému reformování. Společná zemědělská politika je též oblastí, kde Evropská unie vyvíjí největší legislativní aktivitu. Legislativa týkající se sektoru zemědělství respektive i vinařství je velmi rozsáhlá. Evropská komise se proto zhruba od poloviny 90. let neustále snaží o její zjednodušení. Je nutno také podotknout, že k vínu se v rámci evropské legislativy přistupuje jako k potravině a ne jako k lihovině.

Mezi nejdůležitější zemědělské produkty Evropské unie se řadí masné výrobky, mléčné výrobky a obiloviny. Významný podíl tvoří nepochybně i vinařské produkty,

vzhledem k tomu, že je EU největším producentem vína na světě. Vinná réva se pěstuje ve více než polovině 28 členských států.

Komunitární právo EU týkající se sektoru vinohradnictví a vinařství je v porovnání s ostatními zemědělskými produkty mnohem rozsáhlejší. Tento fakt vyplývá z dlouhé tradice vinařství, která vedla ke vzniku podrobně kodifikovaného systému pro pěstování a výrobu vína, včetně předpisů pro označování vína a dokládání původu.

Evropská unie zasahuje do oblasti vinařství a trhu s vínem od možnosti výsadby vinic až po konečné zpracování vína. Regulován je také obchod s třetími zeměmi. Většina předpisů existuje ve formě nařízení, což značně usnadňuje proces aplikace, jelikož ihned po přijetí se obsah nařízení automaticky stává součástí práva jednotlivých členských států EU. Na dodržování těchto nařízení je velice dbáno a v případě jakéhokoliv porušení jsou stanoveny přísné sankce.

V rámci celé evropské integrace se pro tuto oblast stalo hlavní prioritou především řešení nadprodukce zvyšování konkurenceschopnosti evropských vinařů. Pro upevnění prvotní pozice na celosvětovém trhu byla v roce 2008 zavedena reforma organizace společného trhu s vínem, která se stala jednou z nejvýznamnějších událostí tohoto resortu. Tento krok přinesl řadu pozitivních i negativních změn v celém odvětví. Nejen Česká republika, ale nespočet států pěstujících vinnou révu pocítilo její dopady.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je analyzovat společnou zemědělskou politiku Evropské unie v oblasti vinařství a vyčlenit nejdůležitější legislativní mezníky transformace tohoto resortu, včetně zmapování dopadů na vývoj vinohradnictví a vinařství v České republice. Dílčím cílem je zhodnotit úroveň a konkurenceschopnost českého vinohradnictví a vinařství. Vzhledem k rozsáhlosti tématu je kladen důraz především na stěžejní okamžiky proměn v sektoru vinařství, na úrovni české i evropské.

Bakalářská práce je rozdělena do pěti kapitol. V první kapitole je konkretizován cíl a metodika práce. V další kapitole je vysvětlena podstata fungování a principy SZP, která zastřešuje celou oblast zemědělství, tudíž i sektor vinařství. Kromě toho jednotlivá omezení a také možnosti, které SZP přináší, včetně možnosti dotací pro vinaře. Dále je charakterizován resort českého vinohradnictví a vinařství před vstupem do EU a veškeré změny spojené s integrací ČR do EU. Dochází ke změnám nejen legislativního charakteru, ale také ke změně ve způsobu spolupráce s členskými státy.

Třetí kapitola této práce se zaměřuje na nejdůležitější z událostí celého vinařského sektoru, tedy na zavedení reformy organizace společného trhu s vínem v roce 2008. Cílem tohoto opatření je zejména snaha o zvýšení konkurenceschopnosti evropských vinařů a upevnění jejich prvotní pozice na trhu prostřednictvím regulace nadprodukce vína. Tato kapitola se zabývá tím, co reformě předcházelo, jaká je její aktuální podoba a shrnuje pozitivní a negativní změny s ní související i s vymezením dopadů na české vinohradnictví a vinařství. Výchozím pramenem je legislativa EU. V závěru kapitoly je analyzována efektivnost tohoto opatření prostřednictvím rozboru odborných informací a reflektujících zpráv evropských institucí, týkající se jednotlivých bodů reformy.

Čtvrtá kapitola bakalářské práce se věnuje podmínkám rozvoje a konkurenceschopnosti vinohradnictví a vinařství v ČR z hlediska historického vývoje až po současnost. Kapitola též řeší ekonomické, právní i politické podmínky rozvoje odvětví. Vzhledem k rozsáhlosti tohoto úseku není v možnostech bakalářské práce zahrnout veškeré skutečnosti týkající se podmínek rozvoje. Pozornost je soustředěna zejména na důležité mezníky, kterými jsou roky 1989, 1995 a 2004.

Pro komplexní vyhodnocení současné situace je provedena SWOT analýza českého vinohradnictví a vinařství, na jejímž základě jsou navržena možné návrhy

pro zlepšení konkurenceschopnosti. K doplnění kapitoly je na toto téma veden položený rozhovor s Ing. Jaroslavem Petříčkem, bývalým malovínařem z Moravy, realizovaný 2. 5. 2013 (viz příloha č. I). Dále byl 31. 3. 2013 dotázán Ing. Milan Singer, malovínař z Čech, který si nepřál zveřejnění rozhovoru.

Dále jsou zde řešeny způsoby, jak podpořit konkurenceschopnost menších vinařů, která se v souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie značně snížila.

Závěrečná kapitola bakalářské práce se zaměřuje na komparaci počtu registrovaných vinařských produktů ČR a vybraných zemí dle databáze E-Bacchus k datu 30. 6. 2013. Tato elektronická databáze obsahuje rejstřík označení původu a zeměpisných označení chráněných v EU podle nařízení Rady (ES) č. 1234/2007; uvádí zeměpisná označení a označení původu zemí, které nejsou členy EU, chráněná v EU v souladu s dvoustrannými dohodami o obchodu s vínem, které byly uzavřeny mezi EU a těmito nečlenskými zeměmi a uvádí tradiční výrazy chráněné v EU podle nařízení Rady (ES) č. 1234/2007.¹

Na základě těchto údajů je provedena komparace ČR se Slovenskem, jako zemí se srovnatelnými podmínkami s ČR a naopak s jednou z „vinařských velmocí“, konkrétně s Francií. Porovnávají jsou zde na základě odborné literatury a aktuálních výzkumů zejména tradice, podmínky k produkci vinařských produktů, plocha vinic, velikost produkce, spotřeba vína, počet registrovaných produktů (E-Bacchus), zahraniční obchod a v neposlední řadě i postavení států v rámci SZP z hlediska vinařské politiky. Cílem porovnání je vyhodnotit celkovou úroveň vinohradnictví a vinařství ČR v porovnání s vybranými zeměmi.

Bakalářská práce vychází z odborných sektorových podkladů. K analýze SZP EU ve vztahu k ČR jsou převážně využity dokumenty vydané Ministerstvem zemědělství České republiky a údaje ze statistických ročenek Českého statistického úřadu. K analýze reformy společné tržní organizace s vínem jsou použity především dokumenty monitorující legislativu EU a hodnotící zprávy evropských institucí.

Pro oddíl zaměřený na srovnání počtu registrovaných vinařských produktů vybraných zemí je použit synchronní přístup komparace. Pro oddíl zaměřenou na podmínky rozvoje a konkurenceschopnosti vinohradnictví a vinařství v ČR je použita metoda SWOT analýzy.

¹ *E-Bacchus* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>>.

2 SPOLEČNÁ ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA EU A ČESKÁ REPUBLIKA

Společná zemědělská politika EU je nejvýznamnější a také nejregulovanější politikou Evropského společenství (ES). Integrací ČR do EU se stalo české zemědělství, tedy i české vinařství součástí této politiky. Tento krok si vynutil aplikaci legislativně závazných předpisů ES a respektování pravidel a principů SZP.

Provádění společné zemědělské politiky v ČR má ve své zodpovědnosti Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem (SZIF). Jedná se o opatření společných organizací trhů EU, přímé platby, národní doplňkové platby, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova.²

2.1 Vznik a principy fungování SZP

Společná zemědělská politika patří bezesporu mezi nejdůležitější z politik EU. Řadí se mezi nejstarší, nejnákladnější a zároveň nejdiskutovanější oblasti ES. Je jedinou přísně uskutečňovanou politikou, vztahující se na veškerou produkci zemědělských komodit v rámci Evropské unie. Stejně jako v minulosti je i dnes SZP vnímána jako velmi aktuální a klíčová, na níž má každý členský stát individuální zájem.

Byla vytvořena na základě Římských smluv z roku 1957 a o její realizaci můžeme fakticky hovořit až od roku 1962. Podnětem k vytvoření integrovaného zemědělství v Evropě byla situace formující se v období po druhé světové válce, kdy státy nebyly schopné dostatečně zabezpečit svou zemědělskou produkci a výrobu potravin pro obyvatelstvo. Tato krizová situace musela být řešena, proto s cílem stabilizace vznikl integrovaný systém evropského zemědělství.

Základní cíle SZP byly definovány následovně:³

- Zvýšit produktivitu zemědělství pomocí technického rozvoje, racionálního rozvoje zemědělské výroby a optimálním využitím výrobních faktorů, zejm. pracovní síly.
- Zajistit životní úroveň zemědělského obyvatelstva, odpovídající úrovni ostatních hospodářských sektorů, zejména zvyšováním individuálních výdělků zemědělců.

² BYDŽOVSKÁ, M. *Zemědělství: Gestor politiky v ČR* [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.

³ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 5.

- Stabilizovat trhy se zemědělskou produkcí.
- Zajistit, aby evropský region byl maximálně soběstačný v zemědělských produktech, odpovídajících mírnému klimatu.
- Zajistit dodávky potravin za přiměřené ceny pro spotřebitele.

Vznikem společné zemědělské politiky se stabilizovala ekonomická situace na venkově, byla zabezpečena úměrná životní úroveň obyvatelstvu pracujícím v zemědělství, prostřednictvím rozvoje zemědělství došlo k celkovému zvýšení zemědělské produkce a neustále byly vyvíjeny snahy k zajištění přiměřených cen zboží spotřebitelům. Dalším pozitivním vlivem vzniku integrovaného zemědělství byla zlepšující se konkurenceschopnost evropských zemědělců ve světě.

Negativní vliv je možno spatřovat především v průběhu vývoje SZP, kdy svoji finanční náročností výrazně zatěžovala rozpočet Evropské unie. Jelikož tvořila finančně nejnákladnější politiku evropské integrace již od počátku svého fungování, bylo nutné, aby v průběhu jejího vývoje došlo k určitým krokům, které bezprostředně zemědělskou politiku zeštíhlí. Dalším velmi podstatným důvodem byl přístup nových členských zemí. SZP prošla řadou reforem, které nepředstavovaly vždy komplexní a zcela efektivní řešení, nicméně díky těmto reformním snahám došlo k postupnému, snižování nákladů na tuto politiku. Největší nákladovou položkou rozpočtu EU v resortu zemědělství byly zemědělské podpory tvořící tzv. přímé platby pro farmáře (cca 60 %), představující hlavní finanční mechanismus SZP. V průběhu vývoje SZP byly výrazně regulovány.

I přes výrazné zeštíhlení politiky prostřednictvím reforem zůstaly podstata a cíle fungování až na drobné úpravy zachovány.

Stejně jako cíle bylo důležité také definovat principy fungování SZP. Evropská zemědělská integrace je založena na třech základních principech společné zemědělské politiky:⁴

- **Princip jednotného trhu**, který představuje volný pohyb zemědělských produktů mezi jednotlivými členskými státy.
- **Princip preference Společenství** zahrnuje přednost odbytu ze společného trhu, produktům vyrobeným v členských zemích.
- **Princip finanční solidarity** představuje financování zemědělské politiky členskými státy, tedy ze společného rozpočtu.

⁴ PALÁN, J. *Reforma společné zemědělské politiky* [online]. Praha : Parlamentní institut, 2007 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/cgi-bin/win/kps/pi/prace/pi-5-273.pdf>>.

Princip jednotného vnitřního trhu lze charakterizovat jako uplatňování jednotných pravidel pro všechny členské státy v rámci celého trhu se zemědělskými produkty. Tento trh je rozčleněn na trhy s jednotlivými komoditami, které jsou víceméně izolovaným prostředím a v rámci nichž se používají specifické nástroje regulace SZP.

Regulace zemědělského sektoru Evropské unie je zajišťována prostřednictvím těchto mechanismů:⁵

- Společná tržní organizace (STO).
- Jednotná pravidla pro dovoz zemědělských výrobků ze třetích zemí (mimo EU).
- Opatření podporující strukturální změny v zemědělství.

2.1.1 Společná tržní organizace trhu s vínem

Pro vinařský sektor je typickým tržním mechanismem zejména regulace prostřednictvím Společné tržní organizace. Podstatou společných tržních organizací je regulace nabídky výrobků takovým způsobem, aby nedocházelo v průběhu roku i mezi jednotlivými roky ke kolísání nabídky, a tím i cen placených zemědělským výrobcům, ale i ke kolísání cen, které platí zpracovatel nebo konečný spotřebitel za nákup těchto výrobků.⁶

Současná společná organizace trhu s vínem je realizována na základě pravidel přijatých v roce 1999 a je založena na následujících principech:⁷

- **Regulace nabídky vína.** Vzhledem k nadprodukcí vína na evropském a světovém trhu je veškeré rozšiřování vinic zakázáno až do roku 2010. Povolena je pouze opětovná výsadba na obnovu vinic. Opatření je zaměřeno zejména proti výsadbě nekvalitních stolních vín, po nichž poptávka na světovém trhu klesá.
- **Podpora kvality vína.** Mezi opatření na podporu kvality patří mimo jiné soubor daných enologických pravidel, jež je třeba zachovávat při výrobě vína. Týkající se například přidávání látek do vína nebo zvyšování stupně

⁵ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 8.

⁶ PĚLUCHA, M., et al. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007–2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha, 2006, s. 57.

⁷ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 20.

alkoholu apod. Patří zde i ochrana zeměpisných označení výrobních oblastí, zákazu mísení evropských a dovážených vin apod.

- **Mechanismy regulace trhu.** V kategorii stolních vín, kde dosud nebyla garance odbytu poměrně vysoká, což vedlo k vytváření nadprodukce, přistoupila EU k postupnému snižování intervenčních opatření. EU reguluje trh podporou soukromého skladování nebo přiznáváním destilační prémie pro tuto část sklizně hroznů, z níž se víno nevyrábí.

Nejdůležitější instrument na trhu s vínem tvoří princip regulace nabídky. K tomuto účelu se využívají tyto nástroje:⁸

- stahování zboží z trhu v případě velké nabídky za pomoci nákupu do intervenčních skladů (např. u obilí) nebo destilace vína na alkohol u nadměrné nabídky levných stolních vín;
- podpory na soukromé skladování (částečná úhrada skladovacích poplatků);
- příplatky k cenám nebo prémie (případ bavlny či některých druhů zpracovaného ovoce a zeleniny);
- produkční kvóty (mléko, cukr a škrob);
- přímé platby na plochu nebo na počty zvířat (obilí, chmel, vinice).

Snaha ustanovit Společnou tržní organizaci s vínem spadá do roku 1962, kdy vzniklo Nařízení Rady č. 24/1962 o postupném zřízení společné organizace trhu s vínem, které bylo v roce 1970 doplněno Nařízením Rady č. 816/1970, jenž stanovilo doplňující ustanovení ke společné organizaci trhu s vínem. Nařízení byla během let mnohokrát doplňována a revidována až do roku 1999, kdy bylo přijato velice inovativní Nařízení Rady č. 1493/1999, které bylo ještě v roce 2008 nahrazeno poslední platnou právní úpravou na evropské úrovni, tedy Nařízením Rady č. 479/2008 o společné organizaci trhu s vínem.⁹

⁸ PĚLUCHA, M., et al. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007–2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha, 2006, s. 57.

⁹ JANČÁLKOVÁ, Z. *Projevy evropeizace v oblasti organizovaných zájmů v zemědělském sektoru v České republice – případ vinařského odvětví* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-01-14]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita v Brně. Fakulta sociálních studií. Vedoucí bakalářské práce : Petra Kuchyňková. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/363600/fss_b/>.

2.2. Financování Společné zemědělské politiky

K faktickému založení SZP došlo 14. ledna 1962, kdy byl vytvořen hlavní finanční nástroj zemědělské politiky – Evropský zemědělský orientační a záruční fond (EAGGF, European Agricultural Guidance and Guarantee Fund).¹⁰ EAGGF tvořily dvě části, záruční a podpůrná. Záruční část tvořila naprostou většinu všech výdajů fondu a pro doplňující financování SZP sloužil a část podpůrná. Prostředky plynoucí do toho fondu tvořily především daně z cukru, glukózy aj.

Tab. č. 1: Vývoj výdajů na SZP v letech 1965-2006 (mil. EUR, běžné ceny)¹¹

Rok	1965	1970	1975	1980	1985	1990
EAGGF (záruční sekce)	28,7	3 108,1	4 327,7	11 291,9	19 727,8	25 604,6
% rozpočtu EU	37,5	91,8	74,4	71,2	70,8	58,1
Celkové výdaje rozpočtu	76,6	3 385,2	5 816,9	15 857,3	27 867,3	44 062,9
Rok	1995	1998	2000	2001	2002	2006
EAGGF (záruční sekce)	34 490,4	39 068,0	41 473,0	44 523,7	44 255,0	43 279,7
% rozpočtu EU	51,8	48,3	44,4	45,9	44,5	38,7
Celkové výdaje rozpočtu	66 547,4	80 878,1	93 323,0	96 999,5	99 434,4	111 918,6

Během prvních let existence EU představovala SZP velkou část celkových rozpočtových výdajů, někdy i více než dvě třetiny. Přísnější rozpočtová disciplína, růst činností EU v jiných politických oblastech a řada reforem SZP však přispěly k jejich poměrnému snížení.¹² V průběhu let se měnil také charakter výdajů. Nyní se prostředky vynakládají na jiné účely než dříve – méně na vývozní subvence a na podporu trhu (intervenční zásoby apod.), více na přímou podporu zemědělců, rozvoj venkova či údržbu krajiny.¹³

Z tabulky 1 je zřejmé, že až na pár výjimek vykazují výdaje na SZP v úhrnu rostoucí tendenci. Na tento růst má vliv mnoho faktorů. Mezi nejvýznamnější lze zařadit zejména rozšiřování Společenství v průběhu let o nové členské státy a celkový ekonomický růst států. Z hlediska procentuálního podílu SZP na celkovém rozpočtu EU je možno pozorovat průběžné snižování. Postupem času se podařilo v rámci regulace SZP tyto výdaje snížit na méně než polovinu rozpočtu EU. Díky tomuto omezení je nyní možno rozvíjet také jiné politiky EU.

Pro současné programovací období 2007 – 2013 nastala ve financování SZP změna. Byly zřízeny dva nové hlavní finanční nástroje politiky: Evropský zemědělský

¹⁰ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Brno, 2010, s. 444.

¹¹ KÖNIG, P., et al. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. aktualiz. vyd. Praha, 2009, s. 246.

¹² *Společná zemědělská politika*. Lucemburk, 2005, s. 28.

¹³ *Společná zemědělská politika*. Lucemburk, 2005, s. 28.

fond pro rozvoj a venkov (EAFRD – European Agricultural Fund for Rural Development) a Evropský zemědělský záruční fond (EAGF – European Agricultural Guarantee Fund). EAFRD slouží především k financování programů rozvoje venkova a EAGF k financování přímých plateb, tržních opatření atd. Oba fondy tvoří významnou položku výdajů SZP v rámci rozpočtu EU a fungují na podobném principu jako EAGGF. Jediným rozdílem je, že každý fond je určen pro financování jednoho pilíře SZP. Do prvního pilíře SZP spadá jednotná společná organizace trhu a přímá podpora podnikům a druhý pilíř tvoří politika rozvoje venkova.¹⁴

Ve finanční perspektivě pro léta 2007 – 2013 bylo na SZP určeno 43 % z celkového rozpočtu EU, což představuje přibližně 55 miliard EUR ročně a 0,5 % HDP EU. Zhruba 80 % výdajů jde do prvního a 20 % do druhého pilíře SZP.¹⁵

Co se týče principů financování samotné SZP, je hlavním principem finanční solidarita členských států. Tento princip uplatňuje způsob rovnoměrného rozložení nákladů na SZP mezi všechny členské státy EU. Prostředky jsou přitom mezi členské státy rozděleny podle následujících základních kritérií:¹⁶

- výměra zemědělské půdy.
- zaměstnanost v zemědělství.
- hrubý domácí produkt na 1 obyvatele.

2.2.1 Podpora pro sektor vinohradnictví a vinařství

Do jednotlivých sektorů zemědělství stejně jako do sektoru vinohradnictví a vinařství plyne určitý objem finančních prostředků. Tyto prostředky jsou rozdělovány ze zdrojů národních a evropských.

Vinařský subjekt může finanční prostředky získat z těchto zdrojů:

- Ministerstvo zemědělství (MZe),
- Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF),
- prostředky EU,
- Vinařský fond ČR (VF ČR).

¹⁴ *Společná zemědělská politika* [online]. Brusel : Evropský parlament, 2009 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/agriculture/article_7208_cs.htm>.

¹⁵ BYDŽOVSKÁ, M. *Zemědělství* [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.

¹⁶ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 15.

Podpory plynoucí do sektoru vinohradnictví a vinařství jsou prostřednictvím MZe poskytovány z prostředků ČR. Dotační politika stanovena Zásadami, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů pro rok 2011.¹⁷

Další možnost je čerpání prostředků z PGRLF, který je jedním ze základních pilířů dotační politiky Ministerstva zemědělství. Jde o jeden z nejefektivnějších nástrojů českého zemědělství působící v rámci tzv. národní pomoci (state aid).¹⁸

Co se týče podpory z prostředků EU, poskytují se na:¹⁹

- Společnou organizaci trhu s vínem (STO) – podpora na restrukturalizaci a přeměnu vinic; investice v rámci STO s vínem.
- Na podpory v rámci jednotné platby na plochu zemědělské půdy (SAPS).
- Na provádění agroenvironmentálních opatření dle nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o podmínkách provádění opatření na podporu rozvoje mimoprodukčních funkcí zemědělství spočívajících v ochraně složek životního prostředí, ve znění pozdějších předpisů a dle nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření, ve znění pozdějších předpisů.

Vinařský fond podporuje marketing vína, prodej produktů a ochranu označování vína podle zeměpisného původu, informuje veřejnost o vinohradnictví a vinařství a o dalších významných skutečnostech souvisejících s vinohradnictvím a vinařstvím, podporuje uchovávání a rozvoj vinohradnictví a vinařství jako významné součásti evropského kulturního dědictví, dále podporuje rozvoj turistiky v oblasti vinohradnictví a vinařství. Vinařský fond vydal v roce 2011 na propagaci prostředky ve výši více než 71 milionů Kč.²⁰

2.2.2 Přímé platby

Hlavní formu dotací vyplácených zemědělcům EU tvoří přímé platby. Od roku 2003, kdy byl zaveden nový systém přímých plateb, tzv. režim jednotné platby, jsou podpory vypláceny bez ohledu na množství produkce. Při podpoře příjmů zemědělců se striktně dbá na dodržování určitých podmínek, mezi které patří zejména: dodržování

¹⁷ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 7.

¹⁸ *O společnosti* [online]. Praha : Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, 2006 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/pgrlf.php>>.

¹⁹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 11.

²⁰ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 9.

norem ochrany životního prostředí, udržování krajiny v dobrém stavu, zajištění dobrých životních podmínek pro zvířata a bezpečnost potravin.

Do oblasti přímých plateb patří tři základní typy podpor:²¹

- základní jednotná platba na plochu (SAPS – Single Area Payment Scheme);
- doplňková platba k platbě na plochu (TOP-UP);
- podpora méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními (LFA – Less favoured areas).

ČR uplatnila pro čerpání finančních prostředků z EU první typ podpory, tedy základní jednotnou platbu na plochu, v jejímž rámci se poskytuje podpora i na vinice, respektive vinohradnictví a vinařství. Základní plošnou mírou pro tento typ podpory je hektar obhospodařované zemědělské půdy (hektar vinice).

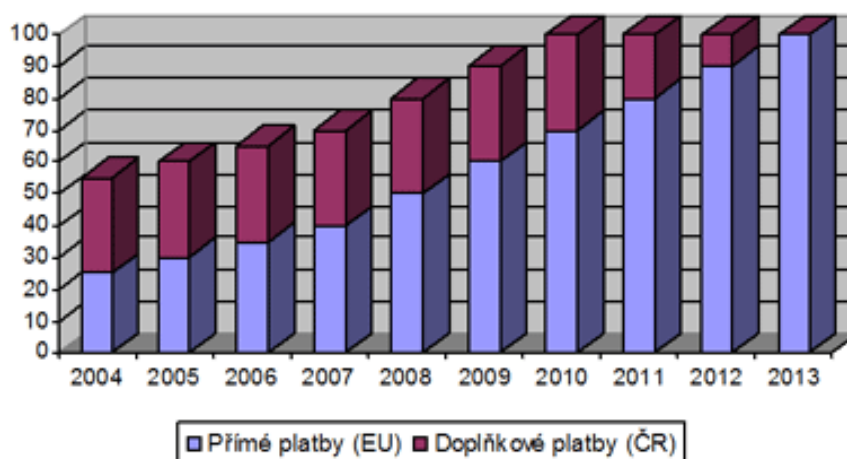
Možnost získání přímých plateb byla pro české zemědělce, stejně jako pro ostatní nově přistupující státy v roce 2004 a 2007 upravena zvláštními podmínkami. Výše přímých plateb byla odlišná pro původní členy, tedy EU-15 a pro nově přistupující země.

Přímé platby, které vyplývají ze závazků stanovených ve Smlouvě o přistoupení, získává ČR (stejně jako ostatní nové členské státy) pouze ve výši 25 % částky, na niž mají nárok starší členské státy. Přímé platby však byly postupně navyšovány (první částku získala ČR v roce 2005). Do roku 2007 byla výše přímých plateb každoročně navyšována, a to o 5 procentních bodů, poté dokonce o 10 procentních bodů. Plnou výši přímých plateb z evropského rozpočtu mohla ČR nárokovat až od roku 2013. Tehdy teprve došlo k rovnoprávnému stavu mezi starými a novými členskými státy z hlediska nastavení SZP.²²

²¹ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 28.

²² DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie pro střední školy*. 1. vyd. Brno, 2006, s. 106.

Graf č. 1: Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004-2013 (v %)²³

Původní členové byli oproti novým značně zvýhodněni ze dvou důvodů: novým členským státům není nutno kompenzovat dřívější zisky SZP; nutnost učinit tento krok, z hlediska superiority „starých“ členů, kterou si chtěli udržet v rámci zemědělského trhu. Současně nastavené podmínky může česká vláda řešit pouze částečnou kompenzací z vlastních národních zdrojů, konkrétně prostřednictvím dotací Ministerstva zemědělství a plateb Státního zemědělského intervenčního fondu. Tyto národní doplňkové platby označuje termín top-up. Vláda mohla navýšit platby o 30 % nad hodnotu pro daný rok, nemohly ale převýšit 100 %.²⁴ Za nevýhodu můžeme považovat vyplácení těchto podpor, které probíhá s ročním zpožděním.

2.3 Charakteristika evropského zemědělského sektoru

Vnitřní trh EU se po posledních dvou rozšířeních v letech 2004 a 2007 zvětšil z 380 milionů obyvatel na téměř 500 milionů osob. V zemědělském sektoru v současnosti pracuje přibližně 13 milionů zemědělců a rozloha zemědělské půdy v EU je cca 185 milionů hektarů. Plocha zemědělské půdy se po rozšíření o 12 nových členů zvětšila o 40 %. V současné době již není zemědělský sektor dominantním z pohledu celého národního hospodářství, jako tomu bylo dříve. Naopak, stále více ztrácí na významu v porovnání se sektorem průmyslu a zejména se sektorem služeb. Vývoj směrem k poklesu významu zemědělství je zřetelný v celém vyspělém světě.²⁵

²³ Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004-2013 [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.

²⁴ BYDŽOVSKÁ, M. *Zemědělství* [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.

²⁵ KÖNIG, P., et al. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. aktualiz. vyd. Praha, 2009, s. 236.

EU má k 1. 7. 2013 již 28 členských států, z nichž každý disponuje naprosto odlišnými podmínkami k produkci zemědělských výrobků. Od těchto podmínek se následně odvíjí úroveň samotného zemědělství a komoditní skladba exportu či importu daného státu.

Současnou úroveň evropského zemědělství charakterizují následující rysy:²⁶

- Zemědělství v EU je moderní a konkurenceschopné, Unie zaujímá vedoucí místo na světových trzích, jak z pohledu vývoze, tak i dovoze.
- EU má v zásadě udržitelný a efektivní zemědělský sektor, který je založen na využití bezpečných a hygienicky nezávadných metod produkce, které jsou šetrné k životnímu prostředí.
- Zemědělský sektor EU přispívá k uchování a rozvoji života na venkově. Úlohou zemědělců není jen produkovat potraviny, ale i zajišťovat zachování krajiny jako místa, kde lidé žijí, pracují a které využívají k rekreaci.

Obecně se mezi nejdůležitější evropské komodity řadí víno, prasata, zelenina, obilí (pšenice, oves, kukuřice), ovoce, aj. Co se týče vepřového masa, je EU druhým největším producentem tohoto druhu masa, hned po Číně. Dokazují to průzkumy společnosti CME Group, z roku 2010.²⁷ Největšími producenty vepřového masa v EU jsou Německo a Španělsko.

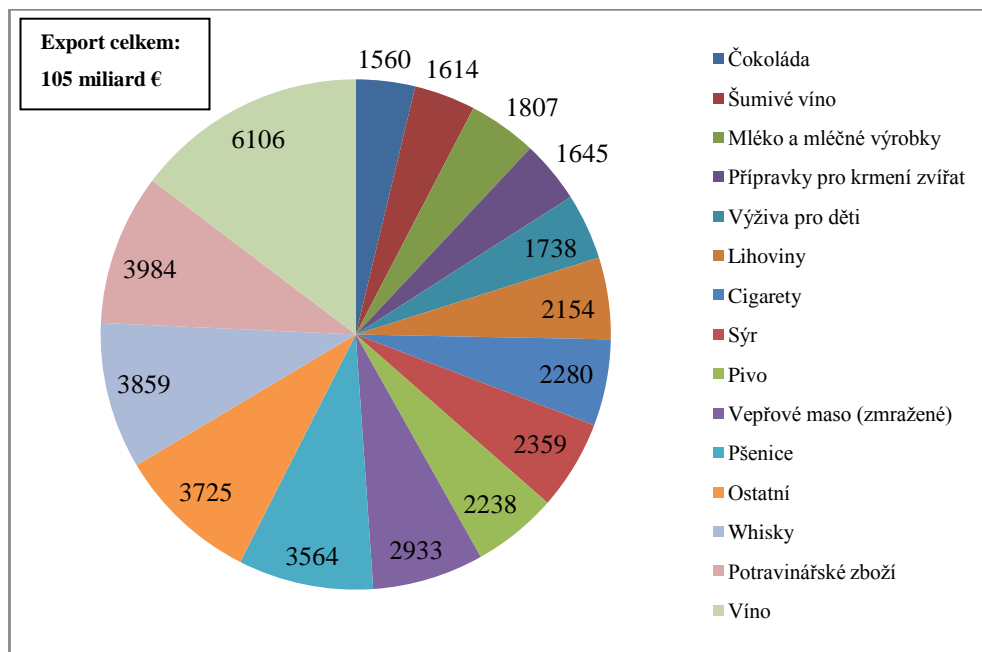
Jasně prvenství zaujímá EU na celosvětovém trhu s vínem – je největším producentem, konzumentem a vývozcem. Tradičními evropskými producenty vína, kteří disponují nejvyšší úrovní zemědělství, jsou Francie, Itálie a Španělsko. Společný evropský trh s vínem charakterizují v současnosti tyto atributy: vysoká míra konkurence, otevřenost, vyšší nadprodukce a mírně stoupající dovozy vína ze třetích zemí.

Jelikož produkce vína i jakýchkoliv dalších produktů vznikajících ze zemědělských komodit, má přímý vliv na přírodu, musí se prvotně dbát na podporu obnovy krajiny a šetrnost k životnímu prostředí. Na tyto nežádoucí vlivy jsou uvolňovány prostředky z II. pilíře SZP (rozvoj venkova).

²⁶ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 1.

²⁷ *Daily Livestock Report* [online]. Chicago : CME Group, 2010 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.dailylivestockreport.com/documents/dlr%206-30-2010.pdf>>.

Graf č. 2: Hlavní položky zemědělského vývozu EU v roce 2011 (v mil. €)²⁸

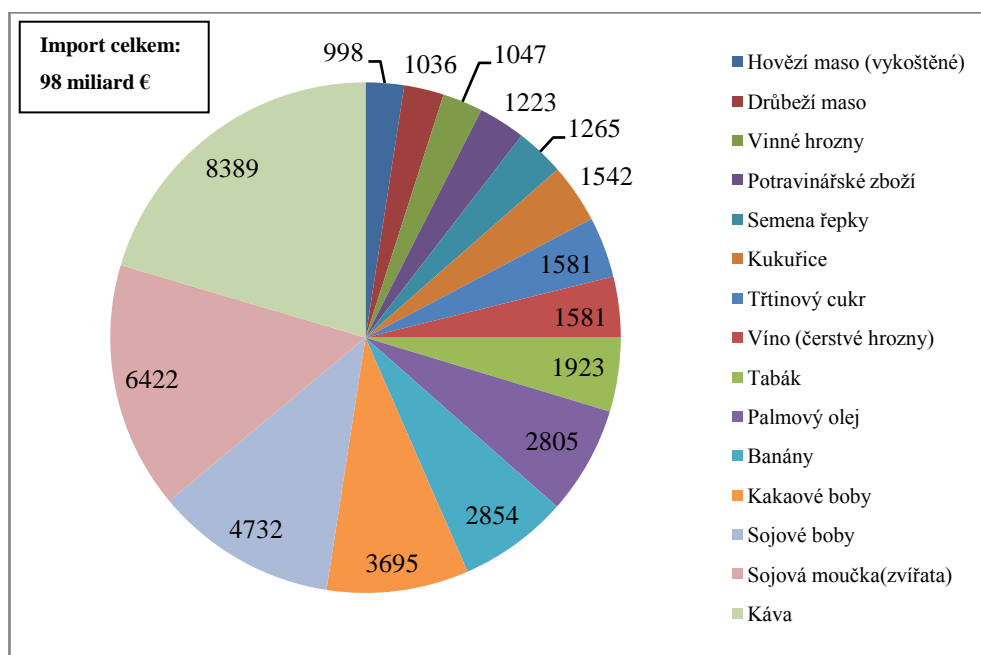

EU se v rámci vývozu specializuje především na konečné produkty. Tento graf znázorňuje TOP15 hlavních vývozních zemědělských produktů, tvořících 40 % podíl na celkové hodnotě zemědělského vývozu EU (105 mld. €). Z údajů je zřejmé, že vývozu EU dominuje stále víno (6,1 mld. €), které EU vyváží do „všech koutů světa“. Další významnou položku tvoří potravinářské zboží (3,9 mld. €) a whisky (3,8 mld. €), jejímž největším producentem je Velká Británie.

Jedinými položkami, které nespádají do skupiny finálních produktů, ale meziproduktů jsou mléko a mléčné výrobky, pšenice a ostatní výrobky.

²⁸ *Monitoring Agri-trade policy. Agricultural trade in 2011 : the EU and the world (May 2012)* [online]. Brussels : European Commission, 2012 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/map/01_12_en.pdf>, vlastní zpracování.

Graf č. 3: Hlavní položky zemědělského dovozu EU v roce 2011 (v mil. €)²⁹

Import EU má obdobný charakter jako export. Graf zobrazuje TOP15 dovážených zemědělských produktů, tvořících na celkovém importu 42 % podíl. Nejvýznamnější dováženou položkou je káva (8,3 mld. €), jenž zaujímá první místo zejména díky rychlému nárůstu cen na trhu. Dalšími položkami jsou sojová moučka a sojové boby v celkové hodnotě přes 11 mld. €. Sojová moučka slouží především jako přísada krmiva pro hospodářská zvířata.

Z porovnání celkových hodnot exportu (105 mld. €) a importu (98 mld. €) vyplývá, že EU je v oblasti zemědělství naprosto soběstačná. Bilance zahraničního obchodu EU činí zhruba 7 mld. €.

2.4 Charakteristika českého zemědělského sektoru

Zemědělství má v ČR již dlouholetou tradici. Zemědělská produkce je společně s navazující produkcí potravin jednou z tradičních oblastí národního hospodářství, i když nepatří mezi hlavní odvětví. Dominantní oblastí české ekonomiky je průmysl (podíl zaměstnanců v průmyslových odvětvích činí 37,1 %).³⁰

²⁹ *Monitoring Agri-trade policy. Agricultural trade in 2011 : the EU and the world (May 2012)* [online]. Brussels : European Commission, 2012 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/map/01_12_en.pdf>, vlastní zpracování.

³⁰ DVOŘÁKOVÁ, Z., et al. *Řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha, 2012, s. 49.

Zemědělství podnikatelé dnes v ČR hospodaří přibližně na 4 264 tis. ha zemědělské půdy, která tak tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy státu.³¹ Podíl zemědělství na celkovém HDP vykazuje klesající trend, podobně jako vývoj zaměstnanosti v zemědělském sektoru.³² Sektor zemědělství zaměstnává stále méně pracovníků, v porovnání s předchozími lety. Dnes je zde zaměstnáno méně než 5 %³³ aktivního obyvatelstva.

Oblast zemědělské politiky v ČR spadá do kompetence Ministerstva zemědělství ČR a zahrnuje mimo jiné výrobu zemědělskou, potravinářskou a lesní a vodní hospodářství.

Zemědělská půda ČR je rozdělena do předem vymezených oblastí:

- kukuřičná,
- řepařská,
- obilnářská,
- bramborářská,
- píceňářská.

Pěstování vinné révy spadá do oblasti kukuřičné, která zastupuje oblasti nejúrodnější a nacházející se především na jihovýchodní Moravě, kde jsou nejlepší podmínky pro pěstování vinné révy. Tato území pokrývají pouze malou část území ČR.

Jelikož je zemědělství (zejména rostlinná výroba) do značné míry ovlivněno přírodními podmínkami, předpoklady pro kvalitní zemědělství v ČR lze hodnotit jako průměrné až horší. V důsledku těchto podmínek většina zemědělců volí způsob kombinace rostlinné a živočišné výroby.

Dalším faktorem mající vliv na kvalitu zemědělské výroby a samotného zemědělství je sociální faktor. České zemědělství prošlo během své existence procesem znárodnování, kolektivizace, následně etapou privatizace a restituce, což se negativně projevilo především ve struktuře vlastnických vztahů půdy. Dodnes se české zemědělství potýká s následky těchto období.

Zemědělství dnes již neslouží pouze výrobě potravin, ale přebírá na sebe i důležité společenské a ekologické funkce. Zemědělská činnost je nedílnou, ne-li

³¹ *Zemědělská výroba* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>>.

³² *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>>.

³³ *Všeobecné info o České republice* [online]. Uherský Brod : Regionweb, 2013 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.czregion.cz/vseobecne-info>>.

esenciální složkou venkovského prostoru, který si zaslouží péči a podporu. Zemědělci jsou k těmto podobným pro veřejnost i životní prostředí prospěšným činnostem vedeni i celou škálou dotačních nástrojů, ať již národních či evropských.³⁴

Co se týká exportu zemědělských výrobků, převažují komodity jako je mléko, cukr, živá zvířata, slad a v neposlední řadě také rostlinné komodity, zejména obiloviny. Vinná réva zaujímá sice jen zanedbatelnou položku exportu ČR, avšak vzhledem ke kvalitě moravských vín a velkému významu této komodity v rámci EU, se na něj nesmí zapomínat.

Integrace ČR do EU v roce 2004 znamenala přizpůsobení všech oblastí národního hospodářství standardům EU. Je nutno podotknout, že ve všech oblastech existovalo před procesem harmonizace mnoho rozdílů. Základní odlišností českého zemědělství, zejména proti zemědělství v zemích EU-15, je podstatně vyšší průměrná velikost podniků s převahou podniků právnických osob hospodařících z více než 80 % na pronajaté půdě. Srovnání ekonomiky mezi zemědělstvím ČR a zemědělstvím zejména zemí EU-15 potvrzuje stále existující rezervy ve zvyšování konkurenceschopnosti českého zemědělství.³⁵

O konkurenceschopnosti českého zemědělství se vždy hovoří jako o celku, avšak důležité je sledovat také trendy a aktuální situaci konkrétních sektorů (jednotlivých komodit). Začala převažovat rostlinná výroba a rozšířily se extenzivní typy hospodaření. Obecně se za posledních dvacet let snížily stavy hospodářských zvířat, ale rostla užitkovost. Po vstupu ČR do EU nedošlo ke stabilizaci, ale naopak u některých hospodářských zvířat se trend poklesu ještě prohloubil. Ceny zemědělských výrobců vykazují převážně mírný růst, ale zároveň rostoucí nestabilitu, která je překážkou rozvoje hospodaření. Ceny výrobních vstupů rostou rychleji než realizační ceny prvovýrobců. Domácí spotřeba měla většinou klesající trend, i když se v některých případech v posledních letech stabilizuje, respektive vykazuje rostoucí tendenci. Významnou roli v cenotvorbě sehrávají maloobchodní řetězce, které v případě ČR pokrývají převážnou většinu maloobchodu.³⁶

Komplexní stav zemědělství nelze hodnotit v současnosti jednoznačně kladně, jelikož podle odborníků české zemědělství v posledních letech příliš neprosperuje.

³⁴ *Zemědělská výroba* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>>.

³⁵ *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie – výzkumná studie* [online]. Praha : Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>>.

³⁶ *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>>.

Tato skutečnost vyplývá také z údajů v dokumentu Ministerstva zemědělství České republiky (*Zelená kniha 2010 – Ekonomické výsledky agrárního sektoru*)³⁷, který je dostupný z portálu www.mze.cz.

Jelikož v ČR netvoří zemědělství klíčové odvětví národního hospodářství, jako např. v sousedním Polsku (28 % obyvatel je zaměstnáno v zemědělství)³⁸, nejsou agrární záležitosti pro ČR prioritou. Vzhledem k tomuto faktu a velikosti státu nemá ČR také příliš významné postavení v otázkách SZP.

2.5 Charakteristika českého vinařského sektoru

Počátky vinařství se na našem území datují od 3. století³⁹ našeho letopočtu. České vinařství prošlo za dobu své existence značným vývojem. Během tohoto vývoje docházelo k postupné legislativní modifikaci, která zformovala vinařství do dnešní podoby.

První vinařský zákon vydal již Karel IV., král český a císař římský, v roce 1358. Vzorem bylo pro Karla IV. vyspělé francouzské vinohradnictví.⁴⁰ Tento zákon byl v průběhu staletí nahrazován jinými zákony a normami. Posledním nejvýznamnějším zákonem ještě před integrací ČR do EU byl zákon č. 115/1995 Sb., o vinohradnictví a vinařství, představující pro vinaře razantní změny v podobě úpravy spotřební daně, stanovení vinařských regionů, oblastí a obcí a zabezpečení jakosti. Ten byl však pro vstup ČR do EU nevyhovující a v rámci harmonizace českého a evropského vinařství musel být nahrazen novým zákonem č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství.

České území se po vstupu do EU prostřednictvím prováděcí vyhlášky č. 324/2004 rozdělilo na dvě oblasti - Čechy a Morava. Každá z těchto oblastí se dále člení na podoblasti, vinařské obce a viniční tratě. Oblast Čech se konkrétně rozdělila na podoblast: Mělnickou a Litoměřickou a oblast Moravy byla rozčleněna na čtyři

³⁷ *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2010 – „Zelená zpráva“*. Praha, 2010, 210 s.

³⁸ JANÁSOVÁ, A. *Polsko – životní a pracovní podmínky* [online]. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/polsko>.

³⁹ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 14.

⁴⁰ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 35.

podoblasti: Mikulovskou, Znojemskou, Velkopavlovickou a Slováckou.⁴¹ I když byl tento předpis zrušen předpisem č. 254/2010 Sb., toto základní rozdělení platí i nadále.

V oblasti Čech se vinná réva pěstuje převážně v podoblasti Mělnicka a v lokalitě Moravy na Znojemsku. Vzhledem k lepším klimatickým podmínkám se veškeré vinice (více než $\frac{3}{4}$) nacházejí v oblasti Moravy, odkud pocházejí ta nejlepší vína. V současné době činí plocha osázených vinic v ČR 17 198 ha, na kterých hospodaří 19 037 pěstitelů.⁴² Po vstupu ČR do EU bylo z hlediska vinařství zavedeno nové rozdělení české území. Došlo k rozčlenění na dvě významné oblasti a jednotlivé podoblasti, pod které spadají jednotlivé vinařské obce.

Nejvýznamnějšími událostmi, které ovlivnily vývoj českého vinařství, jsou transformační procesy po roce 1989. Konkrétně jde o procesy: restituce, privatizace a transformace zemědělských družstev. Jednalo se zejména o dopady v podobě změn ve vlastnické struktuře půdy.

Mezi vinařské instituce realizující zemědělskou dotační politiku patří SZIF, který se v roce 2004 stal zprostředkovatelem finanční podpory z EU a národních zdrojů. Další důležitou institucí zajišťující správu vinařského sektoru je Vinařský Fond ČR, zaměřující se od roku 2004 na podporu marketingu vína, podávání informací veřejnosti o aktualitách a změnách v tomto sektoru a v neposlední řadě na podporu rozvoje vinařské turistiky. Propagace českých a moravských vín je po vstupu do EU velmi důležitá vzhledem ke stávající konkurenci. VF ČR prosazuje také zájmy vinařů na národní úrovni.

Co se týče spotřeby vína v ČR, není tak výrazná, jako např. stále dominující spotřeba piva, která se pohybuje okolo 144 l/rok na osobu.⁴³ Po vstupu do EU nepatrně vzrostla a každým rokem je možno pozorovat nárůst, což je zřejmé z údajů grafu č. 4. Z hlediska evropského vinařství však hodnoty české spotřeby stále zaostávají za průměrnou spotřebou EU, která se pohybuje okolo 32 l na obyvatele ročně.⁴⁴ Z hlediska soběstačnosti ČR svou produkcí nepokrývá ani svou dosavadní spotřebu. Je tedy zřejmé, že i přes nevelké zlepšení je stále odkázána primárně na dovoz

⁴¹ *Vinařské podoblasti* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048517.html>>.

⁴² *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 22.

⁴³ *Statistická ročenka České republiky 2012 : Zemědělství - Spotřeba vybraných druhů potravin na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-1300>.

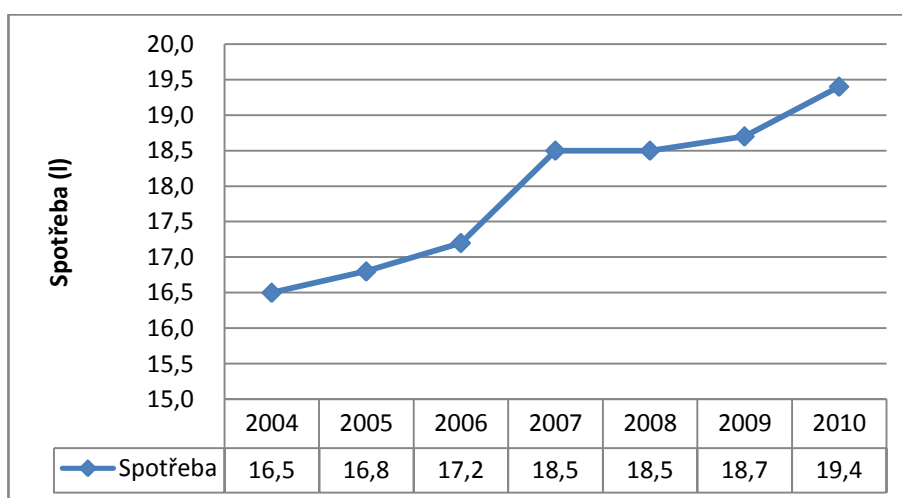
⁴⁴ *Nejvíce vína se loni vypilo v USA, spotřebou na osobu vede Itálie* [online]. Praha : ČTK, 2012 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/nejvice-vina-se-loni-vypilo-v-usa-spotrebou-na-osobu-vede-italie/767908>>.

ze zahraničí. Tuto skutečnost dokazují například údaje za vinařský rok 2010/2011, kdy produkce vína činila 390 tis. hl. a celková spotřeba 2005 tis. hl.⁴⁵

V posledních letech je možné pozorovat zvýšený zájem o víno, který vedl také k vysazování nových vinic, ovšem v rámci limitu stanoveného EU. Tato výsadba se uskutečnila díky podpoře nejen na úrovni národní, ale nyní i evropské. Vlivem tohoto nárůstu došlo také ke změně skladby odrůd, která se projevila jako nárůst produkce jakostních vín z odrůd.

Z hlediska trendů dává většina českých spotřebitelů (převážně ženy) přednost konzumaci tuzemských vín (až 80 %), před produkty dovezenými, které na českém trhu převládají. Ze zahraničních vín se nejvíce pije víno z Francie. Přes 65 % českých konzumentů preferuje víno bílé, z toho 55 % značku Chardonnay. Z hlediska prodeje jsou vína nakupována převážně v maloobchodních řetězcích (supermarkety, hypermarkety) a méně poté ve vinotékách a specializovaných obchodech.⁴⁶

Graf č. 4: Spotřeba vína v ČR na 1 obyvatele v letech 2004-2010^{47,48}

Česká a především moravská vína jsou známá svou kvalitou a tradicí, avšak podíl produkce v porovnání s ostatními členskými státy a předními vinařskými producenty dosti zanedbatelný. Postavení českých vín se však na mezinárodním trhu i přes tlak konkurence stále nepatrně zlepšuje. Díky výše zmíněné kvalitě, tradici a také

⁴⁵ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 34.

⁴⁶ ČERNÉGOVÁ, E. *Preferenze a spotřeba vína v ČR (průzkum – leden 2012)* [online]. Víno rádce, 2012 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://vino-radce.cz/preference-a-spotreba-vina-v-cr/>>.

⁴⁷ *Statistická ročenka České republiky 2012 : Zemědělství - Spotřeba vybraných druhů potravin na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-1300>, vlastní zpracování.

⁴⁸ *Statistická ročenka České republiky 2010 : Zemědělství - Spotřeba vybraných druhů potravin na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2010 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1300>>, vlastní zpracování.

změně v odrůdové skladbě jsou české vinařské produkty mnohem konkurenceschopnějšími, nežli v minulosti.

2.5.1 České vinařství před vstupem do EU

Největší změnou, která doposud v českém zemědělství, potažmo i ve vinařství nastala a ovlivnila tak zásadním způsobem další vývoj, strukturu a ekonomickou stránku je nepochybně integrace ČR do EU.

Jelikož je oblast zemědělství v rámci EU nejsložitějším a nejregulovanějším sektorem, musela také oblast českého zemědělství před vstupem projít výraznou restrukturalizací, obdobně jako další odvětví národního hospodářství.

Příprava na vstup do EU byla zahájena již v roce 1997⁴⁹, kdy vznikl Národní program příprav ČR na členství. V roce 2003 podepsala ČR smlouvu s EU, upravující podmínky integrace zemědělství, které byly rozděleny do tří období:⁵⁰

- **Etapa vstupní** (2004 – 2006) – zvýšení celkových podpor, tvorba nových pilotních projektů pro přípravu na změny po roce 2006, synchronizace strukturálních podpor.
- **Etapa přizpůsobení** (2007 – 2010) – implementace opatření z předchozí etapy, plné rozvinutí pilotních projektů, očekávané zvýšení investic do rozvoje venkova atd.
- **Etapa vyrovnávání** (2011 – 2013) – plná podřízenost EU (SZP), plné financování přímých podpor a plateb ze zdrojů EU.

Předvstupní období bylo pro české zemědělce velmi složité, zejména z hlediska schvalování legislativních předpisů a také nastavení SZP. Ta se orientuje nejen na produkci zemědělských výrobků, ale také na udržitelný rozvoj, rozvoj venkovských regionů a zachování kulturního dědictví. ČR si byla těchto okolností vědoma a již v roce 2001 se začala mnohem více orientovat na ekologický způsob hospodaření v zemědělství. Aplikace tohoto konceptu přispívá nejen k obnově a rozvoji krajiny ve venkovských oblastech, ale také k šetrnějšímu přístupu k životnímu prostředí.

Podmínky přistoupení ČR do EU byly vyjednány na summitu v Kodani v prosinci roku 2002. Během přístupových jednání vyjednala ČR kvóty a limity

⁴⁹ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 28.

⁵⁰ *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 – 2013)* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2004 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf>.

pro jednotlivé komodity. Tyto hodnoty byly nastaveny tak, aby byl zajištěn případný rozvoj daných odvětví (vyšší než produkce v roce 2001 či 2002).

V rámci těchto jednání ohledně vinařství byly domluveny určité změny. Území ČR bylo rozděleno do dvou vinařských zón, které se liší požadavky na minimální cukernatost pěstovaných hroznů a minimální obsah alkoholu ve výsledném produktu. Čechy spadají do tzv. vinařské zóny A („severní“ zóna pěstování vinné révy v rámci EU; v této zóně se nachází např. většina území Německa či státy Beneluxu), Morava byla zařazena do vinařské zóny B („střední“ pěstitelská zóna; moravské pěstitelské oblasti se nacházejí ve stejné zóně jako vinařské oblasti severní Francie, Rakouska, nově Slovenska, s výjimkou tokajské oblasti, a Slovinska, s výjimkou Primorska).⁵¹ Moravě byla také udělena také výjimka z povinnosti destilace vedlejších produktů vznikajících při produkci vína.

Území EU se dle klimatických podmínek pro pěstování vinné révy rozděluje na tři vinařské zóny:⁵²

- A – „severní“ – náročné podmínky k pěstování (např. Čechy, VB, Polsko)
- B – „střední“ - středně náročné podmínky k pěstování (např. Morava, Rakousko, část Německa)
- C – „jižní“ - nejpříznivější podmínky k pěstování – dělí se na skupiny CI, CII, CIII a), CIII b) (Francie, Itálie, Španělsko)

Pro každou zónu jsou stanoveny určité enologické postupy a vyčleněna pravidla a limity pro výrobu vína, které musí být striktně dodržovány. Mezi tyto úkony řadíme: mezní hodnoty obohacování (zvyšování % podílu alkoholu v produktu), postupy obohacování (případné doslazování moštem), přikyselování a odkyselování, výroba hroznového moštu a šťávy, míchání vín nebo nakládání s vedlejšími výrobky.⁵³

Za další úspěšný výsledek jednání se dá považovat právo na výsadbu nových vinic. ČR a další nové členské státy mají jen omezené právo na podporu nové výsadby

⁵¹ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 62-63.

⁵² *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.

⁵³ *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.

vinic (v případě ČR nesmí plocha nově vysazovaných vinic na výrobu jakostního vína překročit 2 % celkové výměry vinic k 1. květnu 2004); k většímu nárůstu plochy vinic v důsledku nové výsadby tedy mohlo dojít pouze před vstupem.⁵⁴ Toto opatření bylo namířeno převážně proti dalšímu rozšiřování vinic produkující nekvalitní stolní vína a také možnému narušení rovnováhy vlivem nárůstu zemědělské produkce. V tomto ohledu došlo, ještě před uvedením tohoto opatření v platnost, k nárůstu plochy vinic. Vinařům se podařilo urychlit výsadbu během let 2002 – 2004. Tento krok byl podniknut zejména z důvodu zmenšení komparativní výhody států orientující se výrazně na produkci této komodity.

Stejně nadstandardně bylo přiznáno právo na opětovnou výsadbu vykloučených vinic v souladu s předpisy ES, a to 5 až 8 let po vykloučení.⁵⁵

K zabezpečení zemědělské politiky z hlediska zprostředkování finančních podpor z EU a národních zdrojů došlo v roce 2000 k založení Státního zemědělského intervenčního fondu. Jeho hlavním úkolem je provádět správu a kontrolu plateb z evropských fondů (EAFRD, EAGF, EFF) a plnit úkoly související s přístupem k organizaci trhu s jednotlivými komoditami, především mléka, cukru, vína aj.

2.5.2 České vinařství po vstupu do EU

Integrace ČR do EU se uskutečnila 1. května 2004 a představovala významnou událost nejen pro ČR, ale i pro celý sektor českého vinohradnictví a vinařství. Tento krok znamenal bezprostřední přijetí a respektování komunitárního práva EU. Sektor vína upravují poměrně přísné právní normy, kterým se museli čeští vinaři přizpůsobit. Výchozí podmínky pro tento sektor byly dohodnuty během předvstupních jednání.

V roce 2004 vstoupily zároveň v platnost také tři základní legislativní akty, které v současnosti komplexně upravují sektor vinohradnictví a vinařství: zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a společně s ním prováděcí vyhlášky č. 323/2004 Sb. a vyhláška č. 324/2004 (později nahrazena předpisem č. 254/2010 Sb.).

Lze říci, že jsme nevstupovali do EU jako rovnocenní partneři, jelikož podepsání Přístupové smlouvy přineslo nejen výhody, ale na druhé straně také mnohá omezení. Společná zemědělská politika přinesla řadu nových regulí a principů, z nichž některé českému agrárnímu sektoru výrazně prospěly a pozitivně ovlivnily stabilitu agrárního

⁵⁴ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 63.

⁵⁵ NĚMEC, P. *Reformy společné zemědělské politiky Evropské unie* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-01-26]. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí diplomové práce : Oldřich Králík. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/54110/pedf_m/>.

trhu a tedy i zvýšení podnikatelské jistoty zemědělským podnikům. Jiné ovšem naopak poškodily domácí zemědělství a zvýšili naši závislost na zahraničních dodavatelích.⁵⁶

Nezanedbatelným atributem členství v EU je přístup členských států k finančním prostředkům fondů EU. Česká republika se od svého vstupu do Unie řadí do skupiny tzv. čistých příjemců, tedy zemí, které z rozpočtu EU čerpají více prostředků, než kolik do něho každoročně odvádějí především na základě HNP.⁵⁷ Zvýšení příjmů zemědělcům mělo výrazný vliv na zvýšení jejich životní úrovně.

Další výhodou bylo navýšení výkupních cen určitých komodit a v neposlední řadě možnost rozšíření exportu. Vstupem ČR do EU se závislost českého exportu na evropských ekonomikách ještě prohloubila. Celkem 85 % českého exportu směřuje na jednotný vnitřní trh.⁵⁸ Obchod se zeměmi v rámci Společenství představuje naprostou většinu mezinárodního obchodu a společný vnitřní trh také rozhodujícím způsobem ovlivňuje náš domácí trh.

Do kategorie nevýhod či omezení ze strany EU lze zahrnout systém tržní regulace v podobě kvót pro pěstování jednotlivých zemědělských komodit. Nejvíce systém regulace zasáhl české cukrovarnictví a vinařství, kde byly podmínky nastaveny značně přísně.

Vstup ČR do EU představoval pro české vinařství určité výhody, nevýhody, ale také nepopiratelná rizika. Okamžikem vstupu se český vinařský sektor vystavil také přímé konkurenci ze strany ostatních členských států. Tuzemský trh se stal pro zahraniční dodavatele mnohem otevřenější, což vedlo k tlaku na české vinaře. Spotřeba vína, stejně jako produkce značně vzrostla. Export vína se několikanásobně zvýšil, podobně jako import vína. Nejevidentnější výhodou je možnost vinařů čerpat velké množství finančních prostředků z fondů EU a také neomezená možnost nabízet tuzemské produkty díky širokému trhu v celé Evropě.

Jelikož se ČR stala součástí vnitřního trhu EU, očekávalo se výrazné cenové snížení českých vinařských produktů vlivem odstranění poměrně vysokého dovozního cla. U většiny vinařských produktů dovážených ze zemí EU však bylo clo výrazně nižší, nežli při dovozu z třetích zemí, již před vstupem. Nikterak výrazný skok se tedy zpozorovat nedal, ceny klesaly postupně, jelikož tlak konkurence nebyl v roce 2004 tak výrazný.

⁵⁶ TOMAN, M., CODL, S., TUČEK, P. *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha, 2012, s. 152.

⁵⁷ *Po stopách Evropské unie*. Praha, 2008, s. 63.

⁵⁸ DVOŘÁKOVÁ, Z., et al. *Řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha, 2012, s. 49.

Na počátku roku 2005 se situace poněkud změnila. Výrazně se zvýšil dovoz vína do ČR, což mělo významný dopad na české produkty. Tuzemský trh se sice rozšířil o velké množství zahraničních druhů vín, avšak reakcí na tuto skutečnost byl pokles cenové úrovně většiny domácích produktů. Tuzemská produkce zaznamenala propad, který se projevil nejvíce z ekonomického hlediska v poklesu tržeb v řádech stamilionů.

Tab. č. 2: Bilance dovozu a vývozu vína v ČR ve vinařských letech 2003-2012 (tis. hl)⁵⁹

Rok	Dovoz	Δ dovozu	Vývoz	Δ vývozu	Saldo	Δ salda
2003/2004	1098	-	30	-	1068	-
2004/2005	1341	22,13 %	43	43,33 %	1298	21,54 %
2005/2006	1387	3,43 %	41	-4,65 %	1346	3,70 %
2006/2007	1471	6,06 %	83	102,44 %	1388	3,12 %
2007/2008	1585	7,75 %	177	113,25 %	1408	1,44 %
2008/2009	1420	-10,41 %	182	2,82 %	1238	-12,07 %
2009/2010	1540	8,45 %	222	21,98 %	1318	6,46 %
2010/2011	1774	15,19 %	250	12,61 %	1524	15,63 %
2011/2012	1850	4,28 %	270	8,00 %	1580	3,67 %

Ve vinařských letech 2003 – 2012 bylo možno pozorovat převážně rostoucí tendence dovozu vína, což je v zásadě dáno rostoucí spotřebou vína (viz graf č. 4). Jedinou výjimkou, kdy se objem dovozu snížil, byl vinařský rok 2008/2009. Tato skutečnost byla způsobena zejména vlivem dopadů světové finanční krize.

Vývoz vína za sledované období vykazuje pouze rostoucí tendence. Největší změnu lze pozorovat na přelomu roku 2007, kdy se objem vývozu oproti předchozímu roku zvýšil více než dvojnásobně. Příčinou tohoto nárůstu byl příznivý výsledek sklizně vína v tomto roce, na kterou mělo vliv zejména příznivé počasí. Naopak největší pokles vývozu vykazují hodnoty na přelomu roku 2008, což bylo způsobeno především dopady světové finanční krize na všechna odvětví národního hospodářství ČR.

Pozice ČR v EU, jež je jedním z hlavních producentů, konzumentů, dovozců i vývozců vína, je tak vedle velkých vinařských zemí (Francie, Itálie, Španělska) velmi obtížná.⁶⁰ I když je naše víno kvalitní, neexistuje záruka, že se stejně dobře prodá. V současnosti je třeba využívat dalších možností propagace a prodeje, které trh nabízí.

⁵⁹ *Zemědělství 2011* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2012 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2011.html>>, vlastní zpracování.

⁶⁰ *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010 [cit. 2013-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>>.

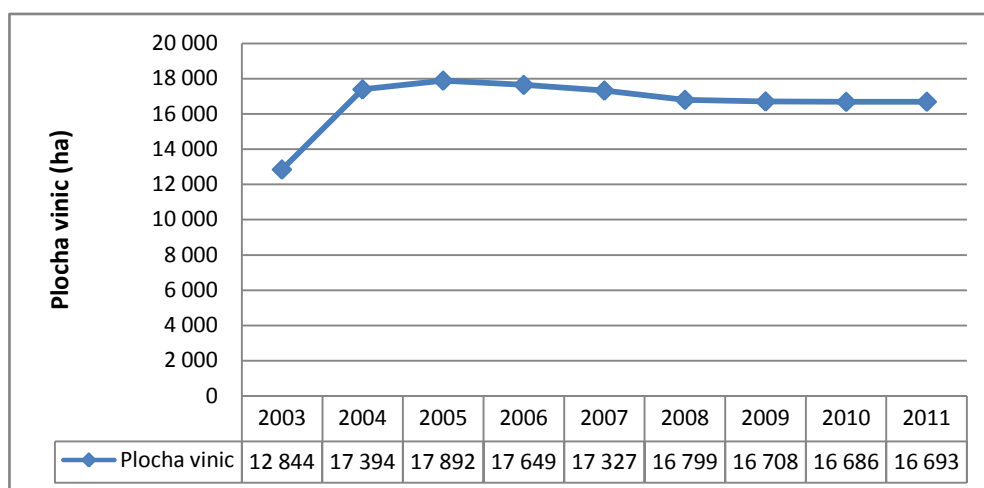
Mezi nové metody prodeje patří například prodej vína se službami (přímý prodej spotřebiteli, občerstvení, ubytování), nabídka produkce řetězci supermarketů (obchod nedbá příliš nákladů a diktuje si cenu), dodávky gastronomickým zařízením. Některé způsoby prodeje mají vliv na menší podniky, které jsou méně konkurenceschopné a neumí se přizpůsobit tak rychlým způsobem novým podmínkám. Nejdůležitější součástí prodeje neustále tvoří a bude tvořit marketingová stránka, tedy propagace. Lze prohlásit, že rozsáhlá konkurence na tomto trhu má na české vinaře určitým způsobem pozitivní vliv. Čeští vinaři jsou neustále nuceni zlepšovat kvalitu vína a způsoby jeho propagace a tím respektive zvyšovat i míru své konkurenceschopnosti.

Oproti stoupajícímu trendu výsadby nových vinic před vstupem do EU se dnes plocha vinic naopak nepatrně snižuje, což je patrné z grafu č. 5. Tato skutečnost je dána především omezením nové výsadby vinic ze strany EU a výší podpor vinařům. Tato podpora se každým rokem navyšuje, avšak ve srovnání s jinými státy EU je stále velice nízká. Např. v roce 2011 činil příspěvek na 1 ha půdy (SAPS) pouhých 4 686 Kč.⁶¹ Na rok 2012 byla výše podpor zemědělcům, tedy i vinařům, stanovena ministrem zemědělství Petrem Bendlem na 5 387,30 Kč/ha a v součtu bylo mezi zemědělce rozděleno téměř 19 miliard korun.⁶²

⁶¹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 12.

⁶² *Zemědělci už dostali 93 % přímých plateb na plochu (SAPS) za letošní rok* [online]. Czech Trade, 2012, 5. 12. 2012 [cit. 2013-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zemedelci-uz-dostali-93-primych-plateb-na-plochu-saps-za-letosni-rok-26370.html>>.

Graf č. 5: Vývoj plochy vinic v ČR v letech 2003-2011^{63,64}

Graf 5 ukazuje vývoj plochy vinic v ČR v období před a po vstupu do EU. K největšímu nárůstu plochy došlo během let 2002 – 2004, kdy se plocha zvětšila téměř o 1/3. Jak již bylo zmíněno, tento krok byl podniknut zejména z důvodu zmenšení komparativní výhody států orientující se výrazně na produkci vína a také kvůli nacházející regulaci vinic, platné okamžikem přistoupení. Až do roku 2007 jsme mohli zaznamenat nepatrně rostoucí tendence, které se počátkem roku 2008 změnila v opačný trend. Hlavními faktory obratu byly zejména regulace výsadby, štedré odměny za vyklučování vinic platné prostřednictvím zavedením reformy trhu s vínem a také relativně nízké přímé platby vinařům.

Z hlediska trendů po vstupu ve výsadbě vinic převažuje opětovná výsadba podporovaná z prostředků EU na restrukturalizaci a přeměnu vinic.⁶⁵

⁶³ *Statistická ročenka České republiky 2012 : Zemědělství - Plochy vinic a sklizeň hroznů* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-02-2]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-1300>, vlastní zpracování.

⁶⁴ *Statistická ročenka České republiky 2008 : Zemědělství - Plochy vinic a sklizeň hroznů* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2009 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/kapitola/0001-08-2008-1400>>, vlastní zpracování.

⁶⁵ *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>>.

3 REFORMA VINAŘSTVÍ V EU

Na území Evropské unie se nachází největší množství vinic na světě. Rozprostírá se zde 45 % světových vinic.⁶⁶ Vinná réva se pěstuje ve více než polovině všech členských států (ve zbytku států jsou překážkou zejména klimatické podmínky) a Evropa je proto často nazývána „kolébkou vína“.

EU produkuje ta nejlepší vína na světě a evropští vinaři jsou na tyto produkty právem pyšní. Díky těmto skutečnostem se stala EU největším producentem a zároveň vývozcem vína na světě, k čemuž přispívá také dlouholetá tradice a dlouholeté zkušenosti (65 % světové produkce a 70 % exportu).⁶⁷ Určitou formu podpory vytváří také masivní financování zemědělství z rozpočtu EU.

Vinařství z hlediska prvenství v rámci EU patří k velmi klíčovým zemědělským odvětvím. Evropské vinařství klade důraz především na kvalitu, nežli na kvantitu a také na stoletými prověřené tradice. Jelikož je zemědělství v rámci EU nejregulovanější oblastí, podléhá i sektor vína dosti přísné regulaci, kterou v případě nových členských států upravují ještě příslušné pasáže přístupové smlouvy.

Organizace trhu v tomto sektoru na úrovni EU se uskutečňuje hlavně prostřednictvím.⁶⁸

- **režimu vinařských zón**, do nichž jsou rozděleny pěstitelské oblasti celé EU;
- **registrace vinic a úpravy práv na novou výsadbu** a opětovnou výsadbu vinic;
- **pravidel restrukturalizace a přeměny vinic** (přeměna odrůdové skladby apod.), včetně premií za vzdání se vinohradnictví;
- **stanovení maximální zaručené plochy** a minimální výměry vinic pro jejich registraci;
- **definice výrobku** a poměrně **přísných úprav povinností pěstitele** (povolené a ekologické postupy ošetřování vinné révy) **a výrobce z hlediska kvalitativních požadavků** (rozlišování kategorií „jakostní víno“ stanovených pěstitelských oblastí a „stolní víno“, požadavky

⁶⁶ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 20.

⁶⁷ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 64.

⁶⁸ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 62.

na obsah alkoholu), požadavků týkajících se výrobního procesu (enologické postupy), **marketingových pravidel** včetně označování produktů za účelem ochrany spotřebitele a ochrany značky, inspekci;

- **organizace producentů;**
- **intervence ve formě destilace přebytkové révy** na průmyslově využitelný alkohol k výrobě biopaliva;
- **celní ochrany a regulace trhu s nečlenskými státy;**
- **vývozních subvencí a licenčního režimu.**

I přes velmi obsáhle definované nástroje a nespočet mezinárodních dohod nelze považovat pozici EU jako předního světového producenta za stálou, díky neustále se měnícím podmínkám na tomto trhu.

Z dlouhodobého hlediska převažovala nabídka nad poptávkou, čímž docházelo ke strukturálním přebytkům vína, na jejichž likvidaci muselo být později vynaloženo obrovské množství finančních prostředků. Prostředky použity na likvidaci tak bude možno v budoucnu využívat efektivněji a získat tak podíl ztracený ve prospěch producentů z „nového světa“. K těmto přebytkům docházelo zejména z důvodu pomalého růstu exportu, zvyšujícího se importu a snižující se spotřeby vína. Další nevýhodou tvořilo komplikované označování vín, které znesnadňovalo spotřebitelům orientaci, a ti posléze často dávali přednost vínům ze třetího světa.

Nadměrné produkci se prozatím čelilo prostřednictvím opatření zákazu rozšiřování vinic platného až do roku 2015 (některé státy mohou prosazovat omezení až do roku 2018).

V závislosti na výše uvedených skutečnostech, které způsobovali nestabilitu trhu, bylo rozhodnuto, že nejefektivnějším řešením jak rychle restrukturalizovat odvětví vína bude trh reformovat.

Hlavními cílem reformy bylo proto posílit konkurenceschopnost evropských producentů vína a vyvážit nabídku a poptávku v tomto odvětví (zamezit budoucí nadprodukcí). Realizací reformy budou mít státy také možnost opatření zákazu rozšiřování vinic přizpůsobit na svém území konkrétním případům samy, bez zásahu ze strany EU. Do oblasti této úpravy spadá podpora inovací, restrukturalizace, modernizace, propagace vín v zemích třetího světa aj.

3.1 Přípravy reformy vinařství

EU i evropská legislativa jsou do značné míry ovlivňovány vnějšími aktéry. Mimo států třetího světa a velkých světových konkurentů na ni působí i světový proces liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky v rámci WTO. Tyto okolnosti nutí EU k reformám v rámci SZP.

Odvětví vína bylo jedním z posledních odvětví SZP, které nebylo doposud výrazně reformováno. Hlavními aktéry, podílejícími se na přípravách reformy, na poli EU byly Marianne Fischer Boelová, komisařka pro zemědělství a rozvoj venkova a Evropská komise.

O reformě organizovaného trhu s vínem se v rámci EU se hovořilo již delší dobu, v květnu 2006 však komisařka Boelová oficiálně oznámila začátek příprav reformy.⁶⁹ Při přípravě návrhu reformy v odvětví vína vedla Komise konzultace s nezávislými odborníky, orgány státní správy, vinaři a jinými zúčastněnými stranami.⁷⁰ Od poloviny roku 2006 byl zahájen také dialog mezi komisařkou Boelovou a ministry zemědělství členských států, kterých se reforma vinařského sektoru významně dotýkala. Přípravy obecných návrhů probíhaly velmi intenzivně, neboť hledání konsenzu mezi tolika zeměmi bylo velice náročné a muselo se dbát na výhrady států k jednotlivým bodům reformy a rovněž i na splnění vytyčených cílů.

Hlavními bariérami při přípravě společné organizace trhu s vínem byly zejména kvalitativní rozdíly mezi státy, které představují rozdílné přírodní podmínky, množství pěstovaných odrůd a postupy při produkci vína.

Největšími konkurenty dotahující se na EU a snažící se proniknout na evropský trh se svými produkty jsou USA, Austrálie, země Latinské Ameriky a Jihoafrická republika. Zejména kvůli ochraně některých uznávaných evropských značek vín a snížení konkurence bylo pro EU výhodnější uzavřít jisté dohody s producenty vín ze třetích zemí. Tzv. transatlantický vinný pakt uzavřený mezi USA a EU v roce 2005 je tak odrazem snah obou stran řešit obchodní spory týkající se povinné certifikace, označování vína či dodržování požadavků na enologické postupy.⁷¹ Transatlantický vinný pakt představuje pokus o jakousi úpravu obchodních vztahů v této komoditě

⁶⁹ KRUTÍLEK, O., KUČYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2006*. 1. vyd. Brno, 2007, s. 151.

⁷⁰ *Reforma odvětví vína v EU – Uvolňování potenciálu* [online]. Brusel : Evropská komise, 2007 [cit.2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/potential/leaflet_cs.pdf>.

⁷¹ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 64.

s vnějším partnerem v podmínkách, za nichž WTO tlačí na snížení „nekalé“ konkurence přebytkového subvencovaného evropského vývozu.⁷²

Zvláštní bilaterální smlouvy usnadňující přístup výrobků ze třetích zemí na trh Společenství byly od počátku 90. let mimo jiné podepsány i se zeměmi EHP, Švýcarskem, JAR, Chile, Kanadou či Austrálií (v současnosti se jedná o její revizi, v jednání jsou dohody s některými státy Latinské Ameriky (Argentina či Brazílie) a Balkánského poloostrova.⁷³ Dohody byly během posledních let podepsány i se Švýcarskem, Jihoafrickou republikou, Kanadou, Chile a v jednání je bilaterální dohoda s Austrálií.

Konkurenci můžeme vnímat nejen ve vztahu k zahraničí (mimoevropské země), ale také v rámci Společenství, vůči ostatním členským státům orientující se výrazně na produkci vína a dominující tomuto sektoru. V roce 2004 a 2007 proběhlo rozšíření EU a na společný trh EU přibyli noví producenti, kteří také určitým podílem přispívají k prvenství evropského vinařství ve světě. Jde o státy: Maďarsko, Slovensko, Kypr, Malta, Bulharsko a dílčím způsobem i ČR. Státy mohly uplatnit v přístupových smlouvách zvláštní podmínky, chránící některé specifické značky. Této výhody využilo především Maďarsko, Bulharsko Slovensko, Malta a Kypr.

Jelikož spotřeba vína neustále klesala a docházelo také ke každoročnímu nárůstu dovozu vín (až o 10 %), zatímco vývoz rostl pomaleji, bylo odvětví vín označeno za ztrátové a neefektivní. EU každoročně vynaložila přibližně půl miliardy EUR na likvidaci nadbytečného vína, pro které nebyl zajištěn odbyt. Ve snaze řešit tuto situaci přijala Komise v červenci 2007 návrhy na rozsáhlou reformu společné organizace trhu s vínem.⁷⁴

Roční obrat obchodu s vínem mezi EU a zbytkem světa v roce 2006 činil 2 mld. EUR, je to tedy nezanedbatelná součást SZP, je však třeba vzít v úvahu i fakt, že 1,3 mld. EUR ročně pohltí z rozpočtu EU dotační podpora tohoto sektoru, včetně vývozních subvencí.⁷⁵ Účelem reformy tedy nemělo být jen snížení výdajů, ale především jejich efektivnější využití.

Dalším úkolem reformy mělo být také posílení kvality vín a reagovat tak na vysokou konkurenci ze strany dynamických producentů, která na poli mezinárodních

⁷² KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2004-2005*. 1. vyd. Brno, 2006, s. 335.

⁷³ FAJMON, H. *Společná zemědělská politika Evropské unie a český venkov: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2007, s. 54.

⁷⁴ FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha, 2008, s. 20.

⁷⁵ KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2006*. 1. vyd. Brno, 2007, s. 151.

trhu neustále rostla. Výsledkem mělo být upevnění přední pozice EU na celosvětovém trhu s vínem.

Součástí prozatímních návrhů reformy z počátku roku 2006 bylo:⁷⁶

- řešení nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou v sektoru „zjednodušením pravidel“ tržní regulace;
- úprava výrobních a marketingových podmínek a pravidel, včetně kvalitativních požadavků (tendence řešit situaci, v níž klasifikace a monitoring kvality vína stále spadá převážně do kompetence členských států);
- větší propojení oblasti produkce vína s programy agroenvironmentálního zaměření a podpory venkova.

Reforma byla navržena jako dvoufázový proces. Především bylo nezbytné postupným odstraňováním intervenčních opatření na trhu spolu se zavedením tříletého režimu klučení dosáhnout rovnováhy na trhu, zatímco druhá fáze od roku 2012 se zaměřuje na nástroje k posílení konkurenceschopnosti výrobců vína v EU, jako je restrukturalizace a přeměna vinic, investice a propagace v třetích zemích.⁷⁷

Při přípravě je upozorňováno zejména na nárůst výdajů tohoto sektoru (2006), které jsou přerozdělovány prostřednictvím Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu. Trvajícím problémem zvýšených zásob vína v Evropě vedl ke zvýšení rozpočtových položek na sektor vína o 76 mil. EUR z 1 411 mil. EUR navržených v prozatímním návrhu rozpočtu na 1 487 mil. EUR v současném návrhu.⁷⁸

Největší položku rozpočtu tvořily intervence a restrukturalizace. ČR se vzhledem k velikosti vinařství podílela na příjmech z rozpočtu jen minimálně. Největšími příjemci podpor byly „vinařské velmoci“ – Španělsko, Francie a Itálie.

K nejspornějším bodům navrhované reformy patřil program podpory vyklučování vinic, jehož cílem mělo být vyřazení z produkce 400 tis. ha vinic v měřítku celé EU. Stejně tak měla být zvýšena podpora pro vinaře, kteří se rozhodnou opouštět

⁷⁶ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 65-66.

⁷⁷ *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – o zkušenostech získaných s prováděním reformy v odvětví vína z roku 2008* [online]. Brusel : Evropská komise, 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:CS:PDF>>.

⁷⁸ JAVŮRKOVÁ, J. *EU krátí zemědělský rozpočet na rok 2007* [online]. Praha : Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2006 [cit.2013-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.agronavigátor.cz/default.asp?ids=3810&ch=1&typ=1&val=53028>>.

tento výrobní sektor, a to až na 6 000 EUR za opuštěný hektar, což bude opět znamenat poměrně velké rozpočtové náklady.⁷⁹

Komise ustoupila tlaku členských států, pokud jde o požadovanou celkovou plochu, která měla podléhat vyklučování. Z původně plánovaných až 400 tis. ha došlo k jejímu snížení na necelou polovinu, 175 tis. ha. V následujících třech letech má být na podporu tohoto programu věnována částka ve výši téměř 1 mld. EUR, která se bude v jednotlivých letech postupně snižovat; v roce 2009 to má být 460 mil. EUR, v roce 2010 – 334 mil. EUR a v roce 2011 – 276 mil. EUR. Mají být přitom zohledněna specifika jednotlivých států a pěstitelských regionů.⁸⁰

Vedle omezování vinné produkce vyklučováním náležel mezi nejvíce diskutované otázky problém výrobních postupů a doslazování vína, budoucnost technické destilace vína a problematika soukromého skladování.⁸¹ ČR se nejvíce dotýkala oblast otázek doslazování vína a úprava enologických postupů. Většina území ČR spadá do severní zóny Evropy s chladnějším klimatem. V těchto oblastech má víno nižší cukernatost hroznů a tím pádem je nutno ho doslazovat. Tento postup je tradičním způsobem dosažení požadované kvality, jež je nazýváno „obohacováním“. Dalšími státy, kterých se tento problém týkal, byly i Německo, Slovensko, Rakousko aj. Naopak pro státy ležící v jižní zóně Evropy s teplejším klimatem (Francie, Itálie, Španělsko) je víno doslazováno jen minimálně a to jen vinným moštem, je podle návrhu i nadále povolen.

Díky soustavné kritice určitých témat ze strany menších (ČR, Maďarsko, Německo atd.) i větších vinařských států (Španělsko, Itálie, Portugalsko atd.) musel být návrh několikrát pozměňován. Komisařka Fischer Boelová podle plánu v červenci 2007 zveřejnila nový, přepracovaný návrh reformy citlivého sektoru vnitřního trhu s vínem.⁸²

Přetrvávající kritika návrhu se týkala oblastí:⁸³

- nedostatečnost v marketingové oblasti,
- otázka doslazování vína,
- otázka financování sektoru,

⁷⁹ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2006*. 1. vyd. Brno, 2007, s. 261.

⁸⁰ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno, 2008, s. 259.

⁸¹ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno, 2008, s. 43.

⁸² KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno, 2008, s. 176.

⁸³ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno, 2008, s. 183.

- zabránění produkčním přebytkům.

Jak již bylo zmíněno, hledání konsenzu mezi tolika státy s rozdílnými podmínkami k pěstování, tudíž i jinými požadavky na strukturu reformy, nebylo jednoduché. Dosaženo jej bylo až na posledním prodlouženém jednání Rady v prosinci 2007 poté, co původní návrh reformy Komise pod vlivem kritiky z Rady, Evropského parlamentu (EP) i od lobbyistických skupin, směřující hlavně proti kontroverznímu programu vyklučování vinic, v roce 2006 stáhla k přepracování. Ke zveřejnění nové verze se odhodlala v červenci 2007, po prezidentských volbách ve Francii, což ilustruje i politický rozměr celé záležitosti.⁸⁴

Shrnutí etap přípravy:

- **květen 2006** - oficiální zahájení příprav obecných návrhů,
- **červen 2006** - prezentace prvních parametrů vinné reformy před zemědělským výborem EP,
- **září 2006** - výstup před zemědělský výbor EP, prezentace obav z dalšího rozšíření,
- **září - říjen 2006** - odložení prezentace detailního legislativního návrhu změn v organizaci trhu s vínem kvůli jarním francouzským prezidentským volbám až na květen 2007,
- **červenec 2007** - zveřejnění přepracované verze návrhu,
- **prosinec 2007** - dosažení konsenzu Rady i EP,
- **duben 2008** - formální přijetí reformy Nařízením Rady č. 479/2008,
- **srpen 2008** - vychází v platnost.

3.2 Výsledná podoba reformy

Výsledná podoba reformy, v níž také ČR usilovala o prosazení své pozice (odpor k zákazu doslazování jakostního vína cukrem, otázka označování kvalitních vín), byla přijata po prodlouženém jednání až na samotný závěr posledního zasedání Rady ministrů v roce 2007 (19. prosince). Vyznačuje se přitom dvěma charakteristikami: oproti původní podobě návrhu prezentované před 18 měsíci je daleko méně „ambiciózní“, ale také méně restriktivní, v porovnání s původním návrhem se hovoří

⁸⁴ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno, 2008, s. 10.

o „mini-reformě“. Došlo k ústupkům velkým producentům zemím a jejich požadavkům, zajímavé však je, že alespoň částečně své pozice uhájily i nové členské země, včetně ČR, což lze považovat za pozitivní výsledek.⁸⁵

V dubnu roku 2008 Rada reformu formálně přijala Nařízením Rady č. 479/2008 o společné organizaci trhu s vínem. Opatření zavedená touto reformou vešla v platnost od 1. srpna 2008. Ve schválené verzi reformy zůstala ve srovnání s návrhem nezměněna opatření v rámci národního finančního rámce, opatření pro rozvoj venkova, zavedení jednotné platby na plochu, lepší pravidla pro označování vín a také převedení odpovědnosti za postupy bonifikace na Evropskou komisi.⁸⁶

V srpnu 2009 bylo toto nařízení zrušeno a společná organizace trhu s vínem byla včleněna do jednotné společné organizace trhu zřízené nařízením Rady (ES) č. 1234/2007.⁸⁷

3.2.1. Body reformy

Hlavní body revidované společné organizace trhu s vínem:⁸⁸

- **Národní finanční rámce:** umožní členským státům přizpůsobit opatření jejich konkrétní situaci. Možnými opatřeními jsou propagace v třetích zemích, restrukturalizace a přeměna vinic, modernizace výrobního řetězce, inovace, podpora zelené sklizně a nová opatření krizového řízení.
- **Opatření k rozvoji venkova:** Určitá částka peněz se přesune na opatření pro rozvoj venkova a bude účelově vázána na vinařské oblasti. Opatření by mohlo zahrnovat zahájení činnosti mladých zemědělců, účinnější uvádění produktů na trh, odborné vzdělávání, podporu organizací producentů, podporu na pokrytí dodatečných nákladů a ztráty příjmů spojených se zachováním kulturní krajiny, předčasný odchod do důchodu.
- **Práva na výsadbu:** Do roku 2015 budou postupně rušena s možností prodloužit jejich platnost na vnitrostátní úrovni do roku 2018.

⁸⁵ KRUTÍLEK, O., KUČHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2008-2009*. 1. vyd. Brno, 2009, s. 33.

⁸⁶ KÖNIG, P., et al. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. aktualiz. vyd. Praha, 2009, s. 232.

⁸⁷ *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 14.

⁸⁸ *Reforma SZP : Reforma vinařství posílí konkurenceschopnost evropských vín* [online]. Brusel : Evropská komise, 2007 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1966_cs.pdf>.

- **Postupné ukončování režimů destilace:** Nouzová destilace se omezí na období čtyř let podle uvážení členských států do konce roku 2011/2012, přičemž maximální výdaje budou omezeny na 20 % národního finančního rámce v prvním roce, 15 % v druhém roce, 10 % v třetím roce a 5 % ve čtvrtém roce. Destilace konzumního alkoholu bude postupně ukončena v průběhu čtyř let, přičemž se na ni bude vztahovat vázaná platba pro přechodné období, kterou nahradí oddělená jednotná platba pro zemědělský podnik. Členské státy budou mít možnost požadovat destilaci vedlejších produktů, která bude hrazena z národního finančního rámce a jejíž úroveň bude významně nižší než v současnosti, přičemž pokryje náklady na sběr a zpracování vedlejších produktů.
- **Zavedení jednotné platby pro zemědělský podnik:** Oddělená jednotná platba pro zemědělský podnik se rozdělí mezi pěstitele vinné révy podle uvážení členských států a mezi všechny pěstitele, kteří vyklučují vinice.
- **Klučení:** Tříletý dobrovolný režim klučení pro celkovou plochu 175 000 hektarů s klesající výší prémie v průběhu tří let. Členský stát může klučení zastavit, pokud by oblast zabírala více než 8 % celkové plochy vinic příslušného členského státu nebo 10 % celkové plochy regionu. Komise může klučení zastavit, pokud by oblast představovala více než 15 % celkové plochy vinic členského státu. Členské státy mohou rovněž vyloučit klučení v horských oblastech a na příkrých svazích a také z ekologických důvodů.
- **Postupy vinifikace:** Odpovědnost za schvalování nových nebo změnu stávajících enologických postupů se přesune na Komisi, která posoudí enologické postupy přijaté Mezinárodní organizací pro révu a víno (OIV) a zařadí některé z nich na seznam přijatých postupů EU.
- **Lepší pravidla pro označování:** Koncept jakostních vín EU bude založen na vínech s chráněným zeměpisným označením a vínech s chráněným označením původu. Zůstanou zachovány osvědčené vnitrostátní politiky jakosti. Označování bude jednodušší a například umožní vínům z EU bez zeměpisného označení uvést na etiketě odrůdu a ročník sklizně. Nadále mohou být chráněny určité tradiční pojmy a tvary lahví.

- **Chaptalizace** (přidávání cukru k obohacení vína): bude nadále povolena, bude však muset být snížena maximální míra obohacení až již cukrem, nebo moštem. V důsledku mimořádných klimatických důvodů mohou členské státy požádat Komisi o zvýšení míry obohacení.
- **Podpora pro použití moštu**: v současné podobě může být vyplácena po čtyři roky. Po uplynutí tohoto přechodného období se výdaje na podporu pro použití moštu změní na oddělené platby pro producenty vína.

3.3 Dopady reformy vinařství

3.3.1 Dopady reformy na státy EU – obecně

Reforma společné organizace trhu s vínem měla dopady na menší i větší producenty vína v celé Evropě, ať v pozitivním či negativním slova smyslu. Nejvíce ožehavým tématem při přípravě návrhu reformy bylo bezesporu vyklučování vinic. Má zajistit rychlou a trvalou reakci na strukturální přebytek prostřednictvím snížení produkce. V zásadě poskytuje náhradu zemědělcům, kteří se rozhodnou natrvalo vyklučit své vinice a pozbyt příslušných práv na výsadbu. Tím, že podporuje trvalé odstranění vinic, je režim klučení účelnějším nástrojem na řešení strukturálního přebytku vína než předchozí intervenční opatření jako skladování nebo destilační opatření, která poskytovala pouze dočasná řešení strukturálního problému.⁸⁹

Prostřednictvím tohoto nástroje došlo k rychlému snížení přebytků vína, což značí efektivitu. Jako u každého opatření ovšem existují i určitá rizika. Zásadním problémem je, že snižováním plochy vinic dochází k trvalé likvidaci vinic, které jsou konkurenceschopné či v minulosti prošly restrukturalizací. Hlavní roli zde hraje výše podpor na vyklučení, která se pro toto může stát hlavním impulsem. Zbytečně vysoké podpory na vyklučení motivovaly zemědělce spíše k odchodu z oboru, nežli v něm setrvat. Poptávka po klučení byla totiž opravdu vysoká.

Tímto nastavením měla reforma pomoci nekonkurenceschopným vinařům odejít z odvětví. Nebrala ovšem v úvahu potenciální zánik tradičních vinařství (zpravidla menších), která jsou důležitá i z hlediska kulturního dědictví jednotlivých členských států. Na „vinařské mapě“ by pak zůstala jen vinařství velkých producentů vína, jako kupříkladu Francie a dalších subjektů dominujících evropskému trhu s vínem.

⁸⁹ Zvláštní zpráva č. 7/2012 – *Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 19.

Co se ukončení režimu práv na výsadbu týče, do budoucna (po roce 2015, 2018), nebude hrozit zvýšení výsadby, a to vzhledem k tomu, že po ukončení mechanismů tržní podpory „budou producenti provádět výsadbu pouze tehdy, budou-li si jisti obchodním odbytem“.⁹⁰

Některé původní návrhy Komise akceptovány nebyly, což se týká zejména režimu destilace vína na konzumní alkohol a obohacování vína. Režim destilace byl Radou omezen na přechodné období čtyř let od vstupu reformy v platnost, tedy do konce roku 2011/2012. K tomuto opatření došlo, jelikož dřívější systém této podpory uměle podporoval produkci vína s nízkou kvalitou a bránil zároveň restrukturalizaci tohoto odvětví.⁹¹

Program obohacování vína je nutný zejména v letech, ve kterých je nepříznivé počasí, čím je nahrazen požadovaný objem alkoholu. V Evropě je každoročně obohacováno v průměru 27 mil. hl vína za použití moštového koncentrátu či rektifikovaného moštového koncentrátu a 28 mil. hl za použití sacharózy (tzv. chaptalizace). Celkových 55 milionů hl představuje 30 % celkové produkce vína v EU. Zákaz chaptalizace a nahrazení použitím moštového koncentrátu by sice přispělo k větší rovnováze na trhu (úspora ve výši 130 mil EUR ročně), ale zároveň tento vysoký podíl poukazuje na negativní dopad v rámci konkurenceschopnosti příslušných výrobců. Opatření by znamenalo vynucení změn v tradičních postupech v regionech, kde neexistuje žádný strukturální přebytek. Rada, od hospodářského roku 2012/13, podporu na používání koncentrovaného moštu zrušila a nadále povolila chaptalizaci (míru doslazování a konkrétní regiony vymezuje Nařízení ES č. 1234/2007).⁹²

Systém restrukturalizace a přeměny vinic je základní součástí Společné tržní organizace (STO) s vínem od jeho reformy v roce 1999. Cílem tohoto opatření je zvýšit konkurenceschopnost producentů vína prostřednictvím vyplácení náhrady za ušlý zisk v období, během kterého je upravována vinice, a prostřednictvím příspěvku na náklady na restrukturalizaci a přeměnu. Na toto opatření kladou členské státy silný důraz, což dokazuje i podíl na celkových prostředcích, který činí přibližně 32 % celkových prostředků určených pro STO s vínem.⁹³

⁹⁰ Zvláštní zpráva č. 7/2012 – *Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 17.

⁹¹ Zvláštní zpráva č. 7/2012 – *Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 18.

⁹² Zvláštní zpráva č. 7/2012 – *Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 18.

⁹³ Zvláštní zpráva č. 7/2012 – *Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 25.

3.3.2 Dopady reformy na ČR

ČR jako členský stát EU pocítila také dopady reformy společné organizace trhu s vínem. Tyto dopady lze dokonale vyhodnotit prostřednictvím porovnání budoucích dopadů reformy na ČR – ve fázi návrhu reformy (*Usnesení výboru pro evropské záležitosti č. 162*)⁹⁴ a výsledné podoby reformy. Prognózy původního dokumentu budou potvrzeny, popřípadě vyvráceny.

Chaptalizace, byla bodem, který ČR zajímal nejvíce. Při zákazu použití řepného cukrem by náhradu představoval hroznový mošt, který ovšem představuje mnohem dražší alternativu. Přislazování je i nadále povoleno, s tím rozdílem, že je stanovena maximální míra obohacení, tudíž se náklady nějak nezměnily.

Přechod zeměpisných označení vína na systém CHOP/CHZO zvýšil administrativní zátěž, ačkoliv úspěšné prosazení chráněných označení přineslo výhodu ochrany určitých tradičních produktů, nebo i tvaru láhví (specifické pro každý stát i druh vína). Změna označování jakostních vín, kdy se pro zjednodušení uvádí na etiketě název odrůdy a ročník sklizně, přispělo k lepší orientaci konzumentů a tato jednotnost přispěla k větší flexibilitě celého sektoru. ČR měla k 30. 6. 2013 v rámci EU zaregistrováno celkem 42 chráněných označení.

Pozitivním opatřením je bezesporu stanovení národního finančního rámce, který může každý členský stát využívat podle vlastních preferencí – na restrukturalizaci a přeměnu vinic, na opatření podpory na propagaci ve třetích zemích, na opatření podpory na zelenou sklizeň a na opatření pro nouzové řízení, například pojištění proti přírodním katastrofám a na administrativní náklady na vytvoření vzájemného fondu specifického pro odvětví. Přidělené částky vypočítávají dle tří objektivních kritérií: podílu ploch, produkce a historických výdajů. Pro ČR je navržen finanční rámec v rozsahu 1 672 tis. EUR v roce 2009 až 2 183 tis. EUR v roce 2014, od roku 2015 dále ve výši 2 166 tis. EUR a na propagaci je každoročně vyčleněno 471 tis. EUR.⁹⁵ Je nutno podotknout, že kritérium historických výdajů představuje určitý handicap pro skupinu později přistupujících států, kam patří i ČR.

Opatření k rozvoji venkova garantuje nově přesun pouze části peněz do sektoru vína (vázaný na vinařské oblasti). Zbytek prostředků bude použit na ostatní činnosti

⁹⁴ *Usnesení výboru pro evropské záležitosti ze dne 4. října 2007 č. 162 k Návrhu nařízení Rady o společné organizaci trhu s vínem a o změně některých nařízení* [online]. Praha : Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=10252>.

⁹⁵ *Usnesení výboru pro evropské záležitosti ze dne 4. října 2007 č. 162 k Návrhu nařízení Rady o společné organizaci trhu s vínem a o změně některých nařízení* [online]. Praha : Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=10252>.

spojené např. s podporou začínajících vinařů, jejich vzdělávání, účinnější uvádění produktů na trh (zahrnující i třetí země) aj. Toto opatření lze hodnotit spíše negativně, jelikož tyto prostředky už nebudou směřovat výhradně jen na podporu rozvoje venkovských oblastí.

Každý stát má při výrobě vína svoje tradiční enologické postupy. Schvalování nových nebo stávajících enologických postupů, kromě přikyselování nebo obohacování je převedeno z Rady na Komisi. Zrušena je také vinifikace moštu a mísení ze třetích zemí, jelikož docházelo k problému určení původu vína. Dopady tohoto opatření jsou rozhodně pozitivní, poněvadž prostřednictvím něho došlo také k právní modifikaci v rámci zjednodušení a k zjednodušení podmínek pro producenty.

Omezení práv na výsadbu se českých vinařů dotýká spíše negativně. Rostoucí spotřeba vína a nesoběstačnost ČR v oblasti pokrytí spotřeby, si vyžaduje výsadbu nových vinic. Pozitivně se opatření dotýká jen prosperujících výrobců, kteří tak budou moci dále rozvíjet svou činnost.

Bod postupného ukončování režimů destilace se ČR nijak nedotkl, jelikož podpora v tomto režimu se v ČR neposkytuje (zrušena od roku 2008).⁹⁶ Další zrušenou podporou je prémie za vykloučení vinice, o které bylo možno žádat pouze do roku 2010/2011.⁹⁷

3.3.3 Hodnocení efektivity reformy

Pro zhodnocení celkové efektivity opatření je třeba posoudit efektivity jednotlivých stěžejních opatření reformy s přihlédnutím k hodnotícím zprávám Evropské komise a Evropského účetního dvora, které jsou komplexním reflektujícím materiálem.

V rámci ukončení režimu práv na výsadbu, bylo sice možné regulovat lépe vývoj vinohradnictví v rámci EU, ale zároveň to vytvářelo bariéry pro drobné vinaře dále rozvíjet svou činnost a růst. Z hlediska obnovení rovnováhy na trhu autorka považuje toto opatření za efektivní, ovšem vzhledem k uvedenému nedostatku ne zcela.

Restrukturalizace a přeměna vinic je obecně uznávána jako základní nástroj na podporu konkurenceschopnosti, neboť zemědělcům usnadňuje přizpůsobení jejich

⁹⁶ *Podpora destilace* [online]. Praha : Státní zemědělský intervenční fond, 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/komodity/rv/08/03>>.

⁹⁷ *Prémie za vykloučení vinice* [online]. Praha : Státní zemědělský intervenční fond, 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/komodity/rv/08/07>>.

produkce poptávce, zvýšení produktivity a/nebo dosažení úspory nákladů.⁹⁸ Z hlediska zvýšení kvality vín a snížení nákladů bylo opatření efektivní.

Přechodný „režim klučení“ je významným prvkem reformované společné organizace trhu. Za těchto okolností je úspěch režimu klučení zásadní pro dosažení strukturální rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu s vínem.⁹⁹

Tento nástroj je efektivní, ovšem částečně i sporným bodem, jelikož se klučení nezaměřuje jen na méně výnosné vinice. Vinohradníci mají možnost rozhodnout, zda jsou jejich vinice výnosné či nikoliv. To vytváří riziko, že v rámci režimu bude financováno klučení vinic, které již byly restrukturalizovány a které jsou v zásadě konkurenceschopné. Účetní dvůr zjistil takovéto případy modernizovaných vinic, které byly přesto za použití financování z EU vyklučeny.¹⁰⁰ Pro předejití by Komise měla zajistit vhodnou kombinaci politiky klučení a politiky restrukturalizace vinic, která by tento rozpor řešila a nedocházelo by tak k neefektivnímu využívání podpory EU.¹⁰¹

Z pohledu autorky lze považovat reformu trhu s vínem za úspěšnou, jelikož přinesla převážně pozitiva. Negativa, v takové míře, jak byla popsána výše, nepředstavovala žádné zásadní škodlivé vlivy na odvětví. Prioritou reformy bylo obnovit konkurenceschopnost evropských vinařů a rovnováhu na trhu, což se daří.

Údaje ukazují, že celkový počáteční stav zásob vína se snížil ze 175 mil. hl v letech 2009 – 2010 na 164 mil. hl v letech 2011 – 2012 (–6 %). V letech 2011 – 2012 počáteční stav zásob představuje přibližně 100 % celkové produkce. Toto poslední snížení je velmi významné, protože stávající zásoby EU jsou nejnižší od počátku kampaně 2004 – 2005. Z hlediska nabídky celková produkce vína a moštu v EU postupně klesla ze 186 mil. hl v letech 2006 – 2007 na 163 mil. hl v letech 2011 – 2012. Toto snížení lze do značné míry vysvětlit snížením plochy určené pro pěstování vinné révy v EU (–370 000 ha mezi roky 2006 a 2011 (–10 % celkových ploch), částečně podporovaným (44 %) režimem klučení.¹⁰²

Snížilo se také celkové průmyslové využití vína v EU (např. destilace na konzumní alkohol, destilace vedlejších výrobků, nouzová destilace atd.) z přibližně

⁹⁸ *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 26.

⁹⁹ *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 19.

¹⁰⁰ *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 24.

¹⁰¹ *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk, 2012, s. 8.

¹⁰² *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – o zkušenostech získaných s prováděním reformy v odvětví vína z roku 2008* [online]. Brusel : Evropská komise, 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:CS:PDF>>.

33 mil. hl v letech 2006 – 2007 na o něco více než 26 mil. hl v letech 2009 – 2010 (–7 mil. hl (–21 %)), většinou v důsledku poklesu dotované destilace v EU. V rámci tohoto velice úspěšného opatření bylo vyklučeno 161 164 ha vinic, což vedlo k ročnímu snížení výroby vína v EU přibližně o 10,5 mil. hl. Na konci tříletého období bylo na toto opatření vynaloženo 1 024,62 mil. EUR.¹⁰³

V prvních třech letech bylo na restrukturalizaci přibližně 50 000 ha ročně vydáno 1,153 mld. EUR, většinou ve Francii, Španělsku a Itálii. Odhaduje se, že během prvních pěti let reformy bude restrukturalizováno přibližně 305 000 ha (10 %) pěstitelské plochy ve vinařských oblastech EU.¹⁰⁴

¹⁰³ *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – o zkušenostech získaných s prováděním reformy v odvětví vína z roku 2008* [online]. Brusel : Evropská komise, 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:CS:PDF>>.

¹⁰⁴ *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – o zkušenostech získaných s prováděním reformy v odvětví vína z roku 2008* [online]. Brusel : Evropská komise, 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:CS:PDF>>.

4 PODMÍNKY ROZVOJE A KONKURENCESCHOPNOSTI VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ V ČR

4.1 Podmínky rozvoje vinařství a vinohradnictví v ČR

Historie tohoto odvětví v ČR je velmi rozmanitá. Z tohoto důvodu je v rámci nastínění událostí vývoje soustředěna pozornost zejména na nejvýznamnější mezníky, kterými jsou období roku 1989, 1995 a 2004.

Nežli bude charakterizován samotný vývoj sektoru, je třeba objasnit dva často zaměňované pojmy, kterými jsou vinařství a vinohradnictví. Tyto dvě činnosti spolu velice úzce souvisí, přesto každá znázorňuje něco zcela jiného:¹⁰⁵

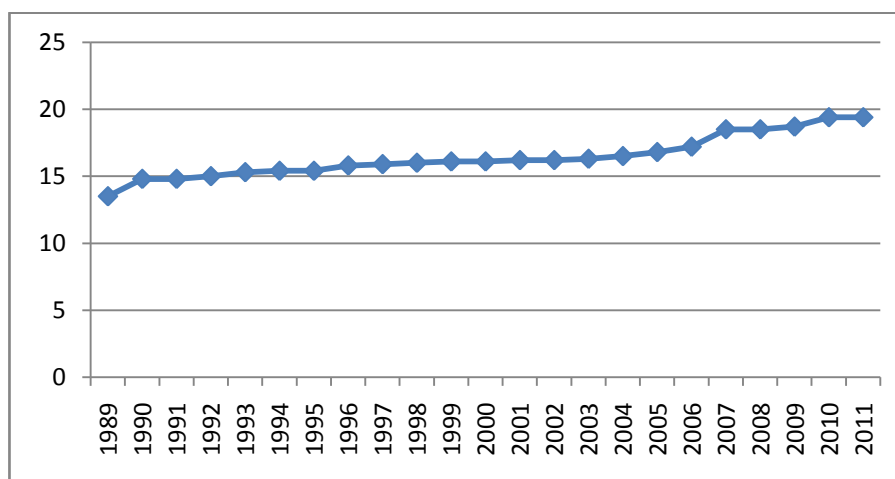
- **Vinohradnictví** je činnost zabývající se pěstováním vinné révy. Hlavním cílem vinohradnictví je pěstování vinné révy, výroba podnoží, roubov, révových sazenic, výsadba a ošetřování vinic, produkce, stolních a moštových hroznů vinné révy, aby byly uspokojeny jak požadavky zákazníků, tak i zajištěna rentabilita vinohradnictví.
- **Vinařství** je činnost, která se zabývá výrobou vína, tj. zpracováním hroznů na révové víno, jeho přetáčením, školením a lahvováním a uváděním révového vína do oběhu.

Události ke konci roku 1989 přinesly výrazné změny v rámci přechodu od socialistického k tržnímu hospodářství. Po roce 1989 začala transformace zemědělské výroby, což se týkalo také vinohradnictví a vinařství a mělo za následek nárůst cen vstupů do výroby. Nové ekonomické podmínky vyvolávaly velké množství dohadů a nejistoty, neboť vinařům chyběly právní záruky v podobě zákona o půdě, vinařského zákona a také daňové a kontrolní systémy. Právě chaos způsobený novými ekonomickými podmínkami a absencí právních předpisů, byl projevem nerespektování specifík vinařství, ale také stále převládajícího stavu monopolistických dodavatelů, odběratelů a obchodníků. Svoji roli zde sehrála i s transformací spojená liberalizace cen, otevření hranic (dovozcům vína) a nové úvěrové podmínky. Prosperujícími se začali stávat překupníci nepřilíš kvalitního vína (pokud se vůbec o víno jednalo) a převážně

¹⁰⁵ KOTLÁN, R. *Dopady zákona o vinohradnictví a vinařství (115/1995 Sb.) jako příklad hodnocení efektů veřejné politiky* [online]. Brno, 2009 [cit. 2013-03-15]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce : Ivan Malý. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/206535/esf_b/>.

nedostatečně odborně vzdělaní výrobci domácích vín. Začalo tak vzrůstat nebezpečí, že konzumenti ztratí důvěru v tuzemské výrobce a přesunou se k levným nekvalitním vínům z dovozu, jelikož dávali stále větší přednost nízké ceně před jakostí. Proto byl jedním z hlavních požadavků na nový zákon již zmíněný důsledný kontrolní systém jakosti prodáváného vína.¹⁰⁶

Graf č. 6: Spotřeba vína na 1 obyvatele ČR v letech 1989-2011 (v litrech za rok)¹⁰⁷

Z grafu je patrná trvale rostoucí spotřeba, jejíž nejrazantnější nárůst lze zaznamenat v rozmezí let 1989/1990 z 13,5 l na 14,8 l (téměř 10 % zvýšení) a v rozmezí let 2007/2008 ze 17,2 l na 18,5 l. Produkce vína okolo roku 1989 nestačila pokrývat tehdejší spotřebu, což znamenalo importovat vína ze zahraničí. Toto období se vyznačovalo přílivem nekvalitních vín, která tvořila z většiny méně nákladná stolní vína. Největšími dodavateli sudového vína do ČR byly Itálie a Maďarsko, vína láhového pak Slovensko a Španělsko.¹⁰⁸ Od zavedení zákona v roce 1995, je možno pozorovat zvýšení spotřeby jakostních a přívlastkových vín.

Sektor vína byl modifikován pomocí technických norem, které se dotýkaly především jakosti. Mezi základní patřily ČSN 463041, ČSN 463043 a ČSN 56 7741.¹⁰⁹ Ty se postupem času staly brzdou výroby a rozvoje. Řada činitelů si totiž

¹⁰⁶ KOTLÁN, R. *Dopady zákona o vinohradnictví a vinařství (115/1995 Sb.) jako příklad hodnocení efektů veřejné politiky* [online]. Brno, 2009 [cit. 2013-03-15]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce : Ivan Malý. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/206535/esf_b/>.

¹⁰⁷ *Česká republika od roku 1989 v číslech : Spotřeba alkoholických nápojů a cigaret na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>, vlastní zpracování.

¹⁰⁸ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 25.

¹⁰⁹ *Seznam norem ČSN* [online]. Technor, 2008 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.technicke-normy-csn.cz/technicke-normy/>>.

neuvědomovala, že výroba hroznů a vína je natolik specifická, že potřebuje vlastní samostatný zákon, zákonnou úpravu. Bylo tedy jasné, že budoucnost vinařství bez právního pořádku není možná.¹¹⁰

Účelem navrhovaného zákona byla ochrana révy vinné a révového vína. Měla zabezpečit pravost révy vinné, jejího původu a jakosti sazenic. Dále měl stanovit jednotlivé vinařské oblasti a odrůdovou skladbu a také stanovit normy pro zajištění zdravotní nezávadnosti révového vína a ochránit jej před jeho falšováním při technologických úpravách a manipulacích.¹¹¹ Mimo zlepšení kvality vína, která byla prioritou, tvořilo dílčí cíl částečné sblížení českého a evropského vinařství.

Vzhledem ke špatné a neudržitelné situaci bylo nezbytné co nejdříve nahradit stávající systém technických norem novým zákonem. K tomu však došlo až v roce 1995, neboť jeho příprava byla velice časově náročná.

Dlouho očekávaný Zákon o vinohradnictví a vinařství ČR č. 115/1995 Sb. nabyt platnosti 1. září 1995 a byl novelizován 21. srpna roku 2000 (Zákon č. 216/2000 Sb. s prováděcími vyhláškami č. 297/2000 Sb., č. 298/2000 Sb. a č. 299/2000 Sb.). Tvořil hlavní úpravu v oblasti ochrany révy vinné pěstované na vinicích stanovením vinařských regionů, vinařských oblastí a vinařských obcí a ochranu révového vína uváděného do oběhu stanovením podmínek pro zabezpečení jeho jakosti. Rovněž upravoval vedení vinohradnické a vinařské evidence.¹¹²

Zákon nastavil základní podmínky pro pěstování, zpracování, výrobu a následnou kontrolu vyráběného vína. Hlavním indikátorem kvality se stal stupeň vyzrálости vinných hroznů, tedy jejich cukernatost. Révové víno uváděné do oběhu se podle cukernatosti hroznů, z nichž bylo vyrobeno, třídilo na tyto jakostní třídy:¹¹³

- stolní,
- jakostní,
- víno s přívlastkem,
- šumivé víno,
- perlivé víno,
- aromatizované víno,

¹¹⁰ PAZDERKA, V. *Dočkáme se brzy spravedlivého zákonného opatření pro vinaře*. [online]. Velké Bílovice : Vinařský obzor, 1993 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.wine.cz/obzor/1993/1993-1zak.htm>>.

¹¹¹ PÁTEK, J. *Nová vinařská abeceda*. 1. vyd. Brno, 1995, s. 17.

¹¹² BAKER, H. *Kapesní průvodce 2002 po vinařských oblastech a vínech České republiky*. 1. vyd. Praha, 2002, s. 55.

¹¹³ BAKER, H. *Kapesní průvodce 2002 po vinařských oblastech a vínech České republiky*. 1. vyd. Praha, 2002, s. 55.

- likérové víno.

Pro každou jakostní třídu bylo stanoveno mnoho požadavků, které musely příslušná vína splňovat. Požadavky se týkaly např. stupně cukernatosti, pravidel mísení, procesu výroby, % podílu alkoholu atd.

Po zavedení vinařského zákona nastal trend směrem ke zvyšování kvality hroznů a tím i vína. Zlepšila se kvalita prodáváného vína. Jakostní víno z tuzemské produkce i adjustace lahví je srovnatelné s vínem rakouským či německým.¹¹⁴ Orgánem dozoru nad zdravotní nezávadností a jakostí hroznů révy vinné a révového vína ustanovil zákon č. 115/1995 Sb., Českou zemědělskou a potravinářskou inspekci (ČZPI).¹¹⁵ Dozor nad dodržování povinností ze zákona uložených vykonával Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský (ÚKZÚZ).

Z hlediska struktury produkovaného vína vyplynulo z dostupných informací, že od roku 1995 bylo tuzemské víno tvořeno z 20 – 50 % vínem stolním, ze 45 – 75 % vínem jakostním a z 1 – 6 % vínem s přívlastkem. Stolní víno se prodávalo zejména v supermarketech a často se jedná o balení v krabicích nebo PET lahvích, případně jako přímý prodej sudového vína do vlastních nádob. Víno s přívlastkem se dodávalo především přímo, tj. do vinoték, specializovaných obchodů a gastronomie.¹¹⁶

Při zpětném hodnocení lze říci, že zákon byl mimořádným přínosem pro rozvoj celého odvětví, zejména v oblasti zvýšení produkce kvalitních vín a zájmu o ní, efektivnější kontroly produkce a zavedením systému do neregulovaného prostředí. Negativem byla nedostatečná propracovanost a neslučitelnost s předpisy ES, která se projevila v rámci příprav integrace ČR do EU v roce 1997.

Jednou z podmínek pro vstup naší republiky do EU bylo sjednocení naší legislativy s předpisy ES. Prvním krokem k tomu byl v oblasti vinohradnictví a vinařství zákon č. 115/1995 Sb., který byl v roce 2000 novelizován zákonem č. 216/2000 Sb. Původní zákon byl pozměněn v řadě záležitostí, podrobnosti jsou uvedeny ve třech prováděcích vyhláškách MZe (č. 297, 298, 299/2000 Sb.).¹¹⁷

¹¹⁴ BUCHTOVÁ, I., et al. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná, víno (srpen 2001)*. Praha, 2001, s. 25.

¹¹⁵ *Situační a výhledová zpráva – Réva vinná, révové víno (listopad 1997)* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 1997 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/90813/SVZ1997.pdf>>.

¹¹⁶ BUCHTOVÁ, I., et al. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná, víno (srpen 2001)*. Praha, 2001, s. 22.

¹¹⁷ BUCHTOVÁ, I., et al. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná, víno (srpen 2001)*. Praha, 2001, s. 11.

Dle novely se změnil stávající systém evidence vinic. Byla stanovena povinnost přeregistrovat všechny vinice na nových tiskopisech (v souladu s vyhláškou č. 297/2000 Sb.). Pěstitel byl povinen požádat ÚKZÚZ o přidělení registračního čísla i na dosud neregistrované vinice (u nových výsadeb do 30 dnů po vysazení). Ve stejné lhůtě byl pěstitel povinen na ÚKZÚZ oznámit i vyklučení vinice a změnu kteréhokoliv z údajů v evidenci vinic. Každé jednotlivé vinici ve viniční trati jednoho pěstitele bylo přiděleno nové registrační číslo. Dále byl upřesněn a aktualizován seznam vinařských obcí v jednotlivých vinařských oblastech, v každé z těchto obcí byly stanoveny viniční tratě, změnil se způsob přidělování registračních čísel vinic. Z evidenčních listů jsou zřejmé parcely s jednotlivými vinicemi v každé viniční trati a rok výsadby každé odrůdy v každé jednotlivé vinici. Po zaregistrování všech změn bylo možno získávat velmi přehledné statistické výstupy.¹¹⁸

Ani po této novelizaci zákon neodpovídal přísným evropským standardům, proto byly v roce 2001 zahájeny přípravy nového zákona, který měl být ve své finální podobě plně slučitelný s předpisy ES.

1. května 2004, v rámci harmonizace českého a evropského právního řádu v sektoru vína, vstupuje v platnost zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství; vyhláška č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství a vyhláška č. 324/2004 Sb., kterou se stanoví seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních tratí. Další právní úpravu odvětví tvoří legislativa na evropské úrovni v podobě Nařízení Rady a Komise. České vinařství a vinohradnictví už nebylo ovlivňováno jen resortní politikou MZe, ale podléhalo také regulaci SZP EU, prostřednictvím STO s vínem.

České území se po vstupu do EU prostřednictvím prováděcí vyhlášky č. 324/2004 rozdělilo na dvě oblasti - Čechy a Morava. Každá z těchto oblastí se dále člení na podoblasti, vinařské obce a viniční tratě. Oblast Čech se konkrétně rozdělila na podoblast: Mělnickou a Litoměřickou a oblast Moravy byla rozčleněna na čtyři podoblasti: Mikulovskou, Znojemskou, Velkopavlovickou a Slováckou.¹¹⁹ I když byl tento předpis zrušen předpisem č. 254/2010 Sb., toto základní rozdělení platí i nadále. Další členění tvoří viniční tratě a obce.

¹¹⁸ BUCHTOVÁ, I., et al. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná, víno (srpen 2001)*. Praha, 2001, s. 12.

¹¹⁹ *Vinařské podoblasti* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048517.html>>.

Zákon přinesl dále zásadní změny týkající se enologických postupů a zejména stanovení maximálního hektarového výnosu (vinné hrozny použité k výrobě jakostního vína nesmí překročit hranici 14 tun/ha)¹²⁰, který nebyl dříve nějak zvlášť upraven. Toto omezení se dotýká jakosti vína. Zamezuje se tím drancování vinic a vyrábění nekvalitních vín, což bylo praktikováno v období 50. let, kdy byl kladen důraz především na dosažení co největšího výnosu bez ohledu na vyzrállost vinných hroznů. V souvislosti s kvalitou vína je zavedena také nová kategorie, tzv. zemské víno, tvořící nadstupeň vína stolního a zároveň bylo také zakázáno prodávat vinné hrozny z neregistrovaných vinic.

Kromě toho zákon omezil práva na výsadbu nových vinic - v případě ČR nesměla plocha nově vysazovaných vinic na výrobu jakostního vína překročit 2 % celkové výměry vinic k 1. květnu 2004; k většímu nárůstu plochy vinic v důsledku nové výsadby tedy mohlo dojít pouze před vstupem.¹²¹ Další oblastí úpravy bylo zavedení kategorie vín originální certifikace (tzv. V.O.C.) a zavedení práv na opětovnou výsadbu již vykloučených vinic, které představuje pro vinaře spoustu administrativních povinností.

Významný krok představovalo také rozšíření evidence a změna funkce Vinařského fondu ČR, který nyní podporuje marketing vína, rozvoj vinařské turistiky a informuje veřejnost o vinohradnictví a vinařství. Vinařský fond pracuje na obdobné bázi jako organizace v ostatních vinařských zemích Evropy.¹²² Určení nových povinností se týkalo také správních orgánů – SZPI (odebírání vzorků, zařídování vín a povolování distribuce vína) a ÚKZUZ (vedení registru vinic).

Všeobecně se zákon č. 321/2004 Sb. snažil dosáhnout lepší komunikace mezi výrobcem a spotřebitelem (jednotné způsoby označování), prohloubit a přesněji specifikovat právní úpravu s přihlédnutím k evropským nařízením i zkušenostem vinařů. Stejně jako zákon č. 115/1995 Sb. měl pozitivní vliv na kvalitu vín a rozvoj celého odvětví, kdy se prostřednictvím modernizace posunul celý sektor v ČR na „vyšší úroveň“.

Okamžik vstupu, pomyslné otevření hranic země, znamenal příliv mnoha velkých a také vyspělejších zahraničních konkurentů na trh. Zahraniční produkty

¹²⁰ *Hektarový výnos* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048417.html>>.

¹²¹ FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno, 2006, s. 63.

¹²² *Vinařský fond ČR* [online]. Brno : Vinařský fond České republiky, 2006 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.vinarskyfond.cz/cz/hlavni-stranka>>.

doslova zaplavily trh, což vytvořilo výrazný tlak na domácí producenty, zejména na malovinaře. Vlivem těchto vnějších podnětů byli čeští vinaři donuceni k vytvoření nových strategií, jejichž cílem byla podpora konkurenceschopnosti celého vinařského sektoru. Důraz byl kladen na udržení důvěry domácích konzumentů.

Liberalizace a působení ze strany EU vytvořilo v průběhu let mnohem dynamičtější trh s vínem, který v rámci rozvoje dospěl až do současné regulované podoby, která nabízí širší možnosti výběru a značně vyšší kvalitu vinařských produktů.

Po vstupu do EU rostla produkce kvalitních vín, zejména jakostních a vín s přívlastkem (tyto tendence je možno pozorovat už od zavedení zákona v roce 1995) a rovněž stoupal i zájem o ně. K těmto preferencím přispívalo především jednotné označování vín, které umožnilo spotřebitelům snadněji se v kvalitě orientovat a budovat tak jejich znalost.

Výhodu členství představuje také nová možnost žádat o dotace na evropské úrovni, což určitým způsobem podporuje zlepšení kvality a tím potažmo i konkurenceschopnost českých vín. Jedná se o finanční podporu v rámci tzv. regionální politiky EU, která se snaží o co nejrovnoměrnější rozvoj regionů Evropy. Rozvoj vinařství a vinohradnictví byl tedy podporován na státní úrovni z prostředků ČR a na evropské úrovni z fondů EU (EAFRD, EAGF). V roce 2004 byl rozvoj vinohradnictví a vinařství ze státních dotací podpořen částkou 84,3 mil. Kč a v roce 2005 tyto státní dotace činily celkem 17 mil. Kč. Dotace pro rok 2004 byly podstatně navýšeny v souvislosti se vstupem, kdy nejvíce prostředků bylo využito na restrukturalizace vinic. Pro rok 2005 činily dotace z EU 31,926 mil. Kč.¹²³ Z uvedených částek je evidentní, že z EU bylo poskytnuto téměř dvojnásobné množství finančních prostředků.

4.2 SWOT analýza vinařství a vinohradnictví ČR

Z pohledu evropského trhu s vínem se ČR řadí spíše mezi nevýznamné producenty a mnohdy je považována za outsidera. Pro zlepšení pozice je třeba vypracovat koncepci rozvoje a budoucí strategii, které by pomohly ČR lépe se adaptovat současné situace na trhu a určitým způsobem zvýšit jeho budoucí podíl na něm. Autorka identifikuje aspekty této činnosti prostřednictvím SWOT analýzy a navrhuje eventuální řešení.

¹²³ *Situační a výhledová zpráva – Vinná réva a víno (duben 2006)*. Praha, 2006, s. 4.

4.2.1 Silné stránky

Pěstování révy vinné na našem území je záležitostí dlouholeté tradice, sahající až do 3. století našeho letopočtu.¹²⁴ O kvalitě a dobrém jméně našich vín tedy nemůže být pochyb. Otázka kvality vín zahrnuje proces neustálého zdokonalování, který se netýká jen technologie výroby vína, ale zejména pěstitelství, které má na kvalitu zásadní vliv. Pouze určitá míra neustálé inovace celého procesu výroba → prodej → spotřeba, zaručuje udržení kroku s největší konkurencí.

Další silnou stránku, eventuálně i výhodu českých vín představuje poměr nízké ceny a vysoké kvality některých vín. Do této kategorie řadíme např. ledová a slámová vína, reprezentující skupinu vín té nejvyšší kvality. V ČR patří spíše mezi vína „vzácná“. V roce 2011 bylo vyrobeno 30 hl slámového a 91 hl ledového vína, které dohromady vytváří jen něco málo přes 1 % celého objemu produkce ČR.¹²⁵ Pro zajímavost – tento druh vín se v ČR pohybuje řádově od 500 Kč výš a téměř identická francouzská vína v přepočtu od 1000 Kč a více.¹²⁶

Předností v rámci produkce představuje výroba kvalitních klasických odrůdových vín, která jsou velice populární. Odrůdová skladba registrovaných vinic v roce 2011 v závislosti na velikosti osázených ploch zahrnovala nejčastěji pěstované odrůdy: Veltlínské zelené (1 662,3 ha), Müller Thurgau (1 603,7 ha), Ryzlink rýnský (1 234,6 ha) a Ryzlink vlašský (1 193,6 ha) z bílých odrůd; Svatovavřínecké (1 334,9 ha), Frankovku (1 190,4 ha), Zweigeltrebe (830,0 ha) a Rulandské modré (718,6 ha) z modrých odrůd.¹²⁷

Za pozitivum lze považovat také dostatek kvalifikované pracovní síly, tedy vinařů – odborníků, jelikož úsek vinohradnictví i vinařství vyžaduje spoustu kvalitní péče.

4.2.2 Slabé stránky

Prvotně tvoří slabou stránku severnější poloha našeho území, která skýtá chladnější klimatické podmínky, od nichž se odvíjí nižší počet teritorií vhodných pro pěstování vinných hroznů. Tuto skutečnost lze klasifikovat do určité míry i jako hrozbu.

¹²⁴ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 14.

¹²⁵ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 14.

¹²⁶ *Víno* [online]. Praha : Global Wines, s.r.o., 2009 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.global-wines.cz/vino>>.

¹²⁷ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 3.

Další skutečností, kterou lze vyzorovat, je malý počet podniků se zaměřením na pěstování, výroba, prodej a zároveň nákup vinných hroznů. Z celého souboru 100 podniků se zabývalo:¹²⁸

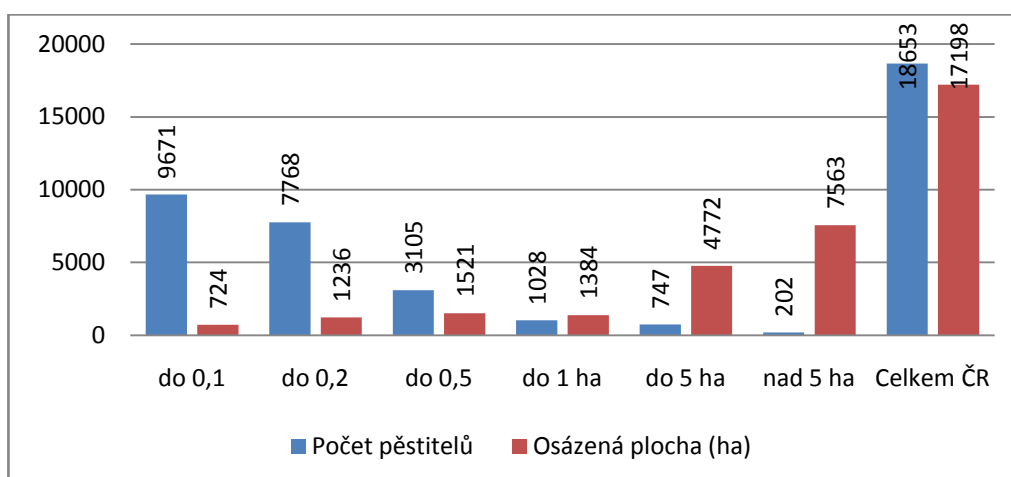
- Pouze **11 podniků** současně pěstováním révy vinné, prodejem i nákupem hroznů.
- Pěstováním révy vinné za účelem prodeje hroznů a vlastním zpracováním max. 10 % sklizně se zabývalo **34 podniků** (40 % z pěstitelů). Jde o skupinu pěstitelů orientovaných na prodej hroznů. Naprostá většina z nich pracuje na základě dlouhodobějších smluv s odběrateli hroznů.
- Pěstování révy vinné a současněmu zpracování všech hroznů sklizených ve vlastním podniku (bez nákupu a prodeje hroznů) se věnovalo z uvedeného souboru **17 podniků** (11 % celkové plochy sledovaných vinic). Jde o skupinu pěstitelů orientovaných výhradně na zpracování vlastních hroznů, která neupřednostňuje vysoký výnos hroznů, ale prodej konečného produktu - vina. Často je výnos hroznů během vegetace ještě záměrně snižován s cílem zvýšení kvality.
- Nakupujících podniků (vlastní sklizeň do 10 % a bez prodeje hroznů) bylo ve sledovaném souboru **17**. Tyto podniky vytvářely cenu hroznů.

Velké zpracovatelské podniky přivádějí na trh většinu domácí produkce, která je poté distribuována potravinářskými velkoobchody (supermarkety, hypermarkety).

V souvislosti se strukturou podniků je důležité zmínit také struktury velikosti vinic (viz graf č. 6), která je velmi roztříštěná. Při tomto rozdělení je patrný výrazný podíl pěstitelů do 0,1 ha výměry. Tato skupina pěstitelů se neorientuje na prodej vinných hroznů zpracovatelským podnikům, ale vyrábí víno zpravidla pro vytváření své vlastní zásoby (tzv. samozásobitelé) a prodává ho jen zřídka kdy. Případnými přímými odběrateli jsou často specializované maloobchody (vinárny, vinotéky), známí nebo drobní nakupující. Aktuální stav ovlivňuje negativně prodejní potenciál, který má následný vliv na nízké pokrytí tuzemské spotřeby a zapříčiňuje tak vysoký import zahraničních produktů do země, zvyšující se úměrně spotřebě.

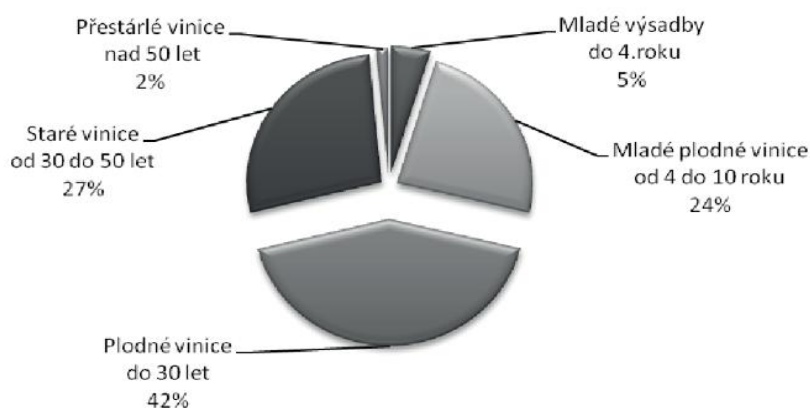
¹²⁸ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 26.

Graf č. 7: Struktura velikosti vinic v ČR k 31. 12. 2011¹²⁹

V návaznosti na charakterizaci velikosti vinic je nutné se dotknout také jejich věkové struktury (viz graf 7), kterou je možno klasifikovat jako slabou stránku a zároveň potenciální hrozbu. Podíl mladých vinic, tvořící skupinu s největším výnosem vinných hroznů, neustále klesá. V plné plodnosti je více než třetina ploch vinic. Stále však zůstává ještě i značný podíl vinic nad 30 let, z nichž některé jsou pěstители opouštěny pro nerentabilitu pěstování hroznů.¹³⁰

Graf č. 8: Věková struktura vinic v ČR k 31. 12. 2011 dle kategorií¹³¹

Slabinu českých vín tvoří do určité míry také preference konzumentů tuzemského trhu. Ti jsou povětšinou orientováni na cenu vína a na kvalitu neberou příliš zřetel. Často dávají přednost levnějším vínům z dovozu před tuzemskými. Tyto tendence se s narůstající spotřebou vína v ČR budou měnit a česká a moravská vína

¹²⁹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 23.

¹³⁰ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 23.

¹³¹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 23.

se budou těšit stále větší oblibě domácích konzumentů i přes široký výběr zahraničních produktů. Inklinaci k domácím produktům je možno vysvětlit zcela snadno. V dnešní době, kdy jsou kauzy s obchodováním závadných potravin časté, se spotřebitelé soustřeďují na nákup domácích výrobků, kterým více důvěřují.

Jelikož jsou hodnoty exportu vína do zahraničí nízké (většina je směřována na Slovensko), nejsou česká vína příliš známá. Povědomí zahraničních konzumentů o českých vínech souvisí velmi úzce s propagační stránkou prodeje, která spadá do kompetence Vinařského fondu ČR.

4.2.3 Příležitosti

Největší příležitostí je bezesporu návaznost na jednotný trh EU, prostřednictvím kterého lze snadněji obchodovat a vytvářet úzké vazby v rámci zahraničního obchodu.

Potenciální příležitostí se vzhledem k aktuálním trendům stává zejména využití tendence rostoucí spotřeby vína. Tento trend můžeme sledovat jak u českých konzumentů, tak i v zahraničí. Souvisí s řadou faktorů, mezi které lze řadit: obecnou snahu žít zdravě; dobře vypadat; být štíhlý; paradox dlouhověkosti a bezinfarktosti jižních národů, které pijí víno; rozšíření (ne zcela průkazných) údajů o zdravotních účincích vína (resveratrol); důraz na kvalitu a ne množství. V ČR je tento trend možno přisuzovat částečnému odklonu od našeho národního nápoje piva, daný i cenově. Pro pozvednutí nálady je nutno vypít větší množství piva (nejmenší sklenice piva 0,4 l; pivo má 2,5 – 3 x menší obsah alkoholu).¹³²

Za příležitost se dají v jistém slova smyslu považovat i klimatické podmínky, pokud byly v daném roce příznivé. Za vydařený vinařský rok se považuje sezóna s minimálními teplotními výkyvy, které mají výrazný vliv na hektarový výnos a cukernatost hroznů, tedy následně i na kvalitu výsledného produktu.

4.2.4 Hrozby

Pěstování každé zemědělské plodiny je závislé na působení mnoha faktorů, které lze diferencovat podle míry ovlivnění. Do skupiny faktorů, které nelze ovlivnit, primárně řadíme vnější vlivy v podobě klimatických podmínek a změn. Od tohoto determinantu se následně odvíjí výskyt škůdců a chorob vína, zapříčiněných nejčastěji bujením mikroorganismů. K hlavním škodlivým organismům, které mohou dlouhodobě

¹³² Rozhovor s panem Ing. Milanem Singerem, malovinařem, ze dne 31. 3. 2013.

přežívat u révy vinné v půdě nebo na zbytcích rostlin, patří dřevokazné houby (původci chorob ESCA a Eutypa), bakterie (původci bakteriální nádorovosti), viry, háďátka a mšička révokaz.¹³³ Tento škůdce saje na kořenech, tím se vytváří nádorky (tzv. nodozity) způsobující uhnívání a oslabení kořenového systému a následný úhyn celé rostliny.¹³⁴ Díky těmto škodlivým organismům se stává pěstování vinné révy opravdu náročnou záležitostí, jelikož vyžaduje odbornou péči a ošetření.

Velmi diskutovanou otázkou jsou globální klimatické změny v podobě oteplování, mající vliv na obor jako takový, zejména na část prvovýrobní – tedy vinohradnictví. Jeden fakt je neoddiskutovatelný a tím je již potvrzený obecný nárůst obsahu cukru ve sklizených hroznech, což samozřejmě obecně zvyšuje také hladinu alkoholu. Tento efekt může mít vliv na ekonomiku provozu, neboť různé daně bývají podle země odstupňovány ve vztahu k obsahu alkoholu, nehledě na nepřímou úměru k množství vína, které je schopen konzument zodpovědně vypít.¹³⁵

Když pomineme vnější přírodní vlivy, jako zásadní hrozbu je možno vnímat nízkou rentabilitu tohoto odvětví. Lze říci, že střední a menší vinaři provozují tuto činnost jako „hobby“. Tato skupina má jen nepatrný vliv na situaci v odvětví, konkrétně na ovlivnění cen, natož na konkurenci v podobě větších či zahraničních výrobců. Drobným vinařům se nevyplatí víno prodávat své produkty za poměrně nízké výkupní ceny, proto ho vyrábí jen pro svoji osobní potřebu. Za nízkou rentabilitu může často i stáří vinic, které neposkytují příliš vysoké hektarové výnosy. Častou příčinou je následně odchod z odvětví a vykloučení vinic.

Donedávna představovala hrozbu úvaha Ministerstva financí ČR zavést spotřební daň z vína. Příjmy ze zdanění vína by měly, podle předpokladů resortu financí státu přinést ročně zhruba 1,3 miliardy korun¹³⁶ Podpoření návrhu by mělo spíše opačný efekt, než přívod peněz do státního rozpočtu. Pro některé malovinaře by zavedení znamenalo rychlou likvidaci a odchod z odvětví a rovněž by se značně zvýšil import levných vín ze zahraničí, která by tak získala značnou převahu.

Výsledky jednání jsou následující: Spotřební daň z tichého vína, kterou plánuje ministerstvo financí zavést od roku 2014, by neměli platit drobní vinaři s produkcí do dvou tisíc litrů vína. Ministerstvo zároveň uvažuje o navýšení dotací tuzemským

¹³³ PAVLOUŠEK, P. *Pěstování révy vinné: moderní vinohradnictví*. Praha, 2011, s. 140.

¹³⁴ *Mšička révokaz* [online]. Milan Sedláček, 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.znalecvin.cz/msicka-revokaz/>>.

¹³⁵ Technologické inovace ve vinařství na IV/IF 2013. *Vinařský obzor*. Velké Bílovice, 2012, s. 29.

¹³⁶ *Spotřební daň z vína se bude platit od roku 2014* [online]. Praha : ČTK, 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/176594-spotrebni-dan-z-vina-se-bude-platit-od-roku-2014/>>.

pěstitelům vína jako součásti širší reformy odvětví.¹³⁷ Dopady, které by mohly doprovázet zavedení této daně, zatím zřejmá nejsou. Jasně je, že jisté ohrožení to pro česká a moravská vína do budoucna představovat bude.

4.2.5 Návrhy pro zlepšení konkurenceschopnosti

Na základě identifikace jednotlivých aspektů vinařského resortu autorka navrhuje možná opatření, která by posílila rozvoj silných stránek, eliminovala slabiny a hrozby a využila efektivně eventuální příležitosti.

Pro udržení či případné zvyšování podílu na trhu je nezbytné posílit stávající silné stránky. Tzn. realizovat důsledně politiku jakosti, monitorovat a udržovat kvalitu našich vín na takové úrovni, aby ta nejlepší byla srovnatelná například s víny německými či rakouskými. Dále je nezbytná podpora pěstitelství a produkce jakostních vín, vín s přívlastkem a eliminace kvalitativně nedostačujících by mohla vést následně k částečnému navýšení ceny vinařských produktů a částečnému zvýšení rentability v odvětví a přilákání dalších subjektů do odvětví, zejména větších podniků.

Světový trend zvyšující se spotřeby vína znamená příležitost pro každého producenta vína. Klíčovým je podle názoru autorky koncentrace pozornosti na vývoj poptávky na trhu s touto komoditou. Je tedy naprosto nezbytné neustále získávat informace o aktuálních potřebách (konkrétně chuti) spotřebitelů a tomu následně přizpůsobit svou nabídku. Preference konzumentů odráží nejrůznější průzkumy tuzemské spotřeby prováděné nezávislými agenturami, vinařskými svazy, kinotékami a dalšími subjekty.

Konzumenty lze rozdělit na skupinu zákazníků nakupujících víno ve vinotékách a v supermarketech. Hlavním kritériem diferenciací je náročnost a preference. První skupinu tvoří zákazníci znalí, tím pádem i náročnější, kladoucí důraz v první řadě na kvalitu produktu nežli na cenu. Druhá skupina charakterizuje zákazníky méně znalé, nepříliš náročné, upřednostňující spíše cenu. Pro dokonalou informovanost je nezbytné sledovat nejen chování a preference obou dvou skupin odděleně, ale také chování podniků v rámci odvětvové konkurence.

Do budoucna, konkrétně po roce 2015, kdy bude zrušena restrikce výsadby nových vinic, by autorka doporučovala co největší možné navýšení plochy vinic v ČR. Doporučení se týká kvalitních jakostních vín a vín s přívlastkem, zejména vín slámových a ledových, která by měla díky své špičkové kvalitě a specifčnosti

¹³⁷ *Chystané dani z vína uniknou malí vinaři* [online]. Praha : Economia, a.s, 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <http://ekonom.ihned.cz/c1-56325810-chystane-dani-z-vina-uniknou-mali-vinari>.

na zahraničních trzích velký úspěch. Tento krok by představoval zvýšení produkce, pokrytí větší části tuzemské spotřeby a následné snížení importu zahraničních vín do země, které by snížilo částečně náklady státního rozpočtu. Návaznost na evropský trh by rovněž umožnila větší expanzi na zahraniční trhy a zvýšila tak i povědomí o českých produktech. Základním předpokladem úspěchu je vstup větších zpracovatelských subjektů do odvětví, které budou komplexně obstarávat pěstování, prodej i nákup vinných hroznů a budou tak dostatečně konkurenceschopné.

Efektivním způsobem jak zčásti snížit náklady vydané za dovoz vín do země by bylo zdanit spotřební daní tranzit levných italských vín, které jdou přes ČR. Toto řešení však v rámci EU a jednotného vnitřního realizovat nelze.¹³⁸

Z hlediska budoucí perspektivy je důležité se dlouhodobě zaměřit na zvýšení povědomí o našich vínech, tzn. vybudovat kvalitní image českých a moravských vín a rovněž zdokonalovat kvalitu propagace.

Za zmínku stojí i vinařská legislativa. Vinařský sektor je ovlivňován resortní politikou Mze ČR a SZP EU. Rozsah komunitárního práva EU v tomto sektoru je v porovnání s ostatními zemědělskými produkty mnohem větší. Přesné množství známé není, jelikož se každým rokem utváří nová legislativa. Ovšem pokud vezmeme v úvahu rozsah *acquis communautaire*, velikost SZP a počet STO, připadají na každou politiku řádově tisíce předpisů. Stávající platná legislativa je realizována především prostřednictvím nařízení, která usnadňují proces aplikace na vnitrostátní úroveň jednotlivých členských států a v kterých je mnohdy těžké se díky velkému množství zorientovat. Pro zjednodušení by autorka navrhovala zúžení předpisů, v kterých se jen díky komplikovanosti vinaři nevyznají a vlivem kterého by bylo možno předcházet zbytečnému udělování sankcí za následné nesplnění povinností.

4.2.6 Opatření na podporu menších vinařů

Vstup ČR do EU znamenal zvrát pro všechny podnikatele s vinnými hrozny. Tlak konkurence na trhu je stále intenzivnější, nejen pro velké vinařské podniky, ale i pro menší vinaře. Zejména pro malovinaře, kterým se značně zkomplikovala situace, je třeba navrhnout optimální řešení pro zlepšení pozice a tím i konkurenceschopnosti.

Činnost malovinařů by měla být založena na rodinné tradici, spolkové činnosti (Cechy, družstva, místní sdružení) a vinařské turistice (dny otevřených sklepů, vinařské cesty, výstavy a košty). Hodně by pomohlo uzákonění tzv. „prodeje ze dvora“. Malovinaři (např. v rozsahu do 20 hl) by mohli své víno za velmi zjednodušených

¹³⁸ Rozhovor s panem Ing. Milanem Singerem, malovinařem, ze dne 31. 3. 2013.

podmínek prodávat na vlastních nemovitostech s dohledem místního obecního úřadu, kterému by také odváděli daň.¹³⁹

Přímý prodej, často nazýván také „prodej ze sklepa“, tvoří v ČR momentálně zanedbatelný podíl na příjmech výrobců (objemu prodeje), což je naprosto odlišný stav např. oproti našim německým sousedům. Pozitivem této legalizace by bylo posílení stávajícího prodeje.

Pro doplnění – Přímý prodej vyžaduje po výrobcí věnovat se více obchodu, s možností dosáhnout vyšší prodejní ceny vína. Je nejnákladnější, ale finančně nejzajímavější.¹⁴⁰ Někteří producenti prodávají víno přímo ze sklepa do nádob, které si přinesou zákazníci. Z pohledu produkce kvalitních vín by však bylo vhodné, aby stále více malovinařů započalo svoje vína láhvat.¹⁴¹ Výhodou láhví je možnost dát na ni etiketu se svým jménem, která funguje do určité míry jako reklama.

Autorka dále doporučuje vyvíjet co největší úsilí k rozvoji vinařské turistiky, která se velice úzce váže na přímý prodej. Na Moravě je toto novum rozšířeno mnohem více, jelikož se zde nachází téměř většina všech vinic a tyto oblasti jsou atraktivnější. Tamní vinaři ukazují své sklepy smluveným turistům (mnohdy i zájezdy), přibližují historii této činnosti, historii oblasti proces samotné výroby a provádějí zde i degustaci svých vín, tzv. košty.

Rozvojem této činnosti se zvýší povědomí a také důvěryhodnost vín u českých spotřebitelů a podpoří tak nákup domácích produktů.

Další návrh tvoří zintenzivnění propagace všech vinařských subjektů, zejména menších vinařů. Tato aktivita spadá do kompetence VF ČR, do kterého vinaři odvádějí povinné příspěvky, a částečně i Svazu vinařů ČR. Propagace je vinaři často dosti kritizována za špatné hospodaření s prostředky, které opomíjejí propagaci malých vinařů. V rámci spokojenosti je třeba zvýšit efektivnost a účelněji využívat prostředky.

¹³⁹ Rozhovor s panem Ing. Milanem Singerem, malovinařem, ze dne 31. 3. 2013.

¹⁴⁰ *Prodej ze dvora, ze sklepa* [online]. Valtice : Národní vinařské centrum, 2009 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineofczechrepublic.cz/slovník-písmenoP-109-prodej-ze-dvora-ze-sklepa-cz.html>>.

¹⁴¹ PAVLOUŠEK, P. *Výroba vína u malovinařů*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha, 2010, s. 93.

5 SROVNÁNÍ POČTU REGISTROVANÝCH VINAŘSKÝCH PRODUKTŮ ČR S VYBRANÝMI STÁTY

Vinařství a vinohradnictví každého státu je naprosto specifické a nachází se na zcela jiné úrovni vývoje. Pro dokreslení úrovně a komplexní vyhodnocení českého vinařství a vinohradnictví je třeba porovnat dílčí ukazatele (viz kapitola 1), nejlépe s jinými státy.

5.1 Tradice pěstování vína

Počátek pěstování révy vinné na našem území, konkrétně na Moravě, se datuje od 3. století našeho letopočtu.¹⁴² První vinařský zákon vydal již Karel IV., král český a císař římský, v roce 1358. Vzorem bylo pro Karla IV. vyspělé francouzské vinohradnictví.¹⁴³ V té době představovalo vinařství důležité odvětví zemědělství. Rozkvět vinařství na českém území zaznamenáváme v průběhu 19. století.¹⁴⁴

Již počátkem 20. let došlo u nás k velkým proměnám ve vinařství. Jak je známo, pravokořenná evropská révy byla poničena révokazem (mšičkou révovou) a nastal veliký úpadek vinohradnictví. Evropská révy se později začala roubovat na americké podnože, na které byla mšička révová (révokaz) krátká. Po vyřešení problému se mšičkou počala výměra vinic u nás opět stoupat. V průběhu 2. světové války bylo všeho, a tedy i dobrého vína, nedostatek. V 50. letech došlo ke kolektivizaci zemědělství a drobní pěstitelé mohli užívat pouze 10 arů vinice. Bývalá JZD a státní statky, případně i Moravské vinařské závody a vinařské stanice mohly však mít jakoukoliv výměru vinic. V té době bylo hlavním cílem dosáhnout co největších sklizní hroznů bez ohledu na jejich důkladné vyzrání. Brzy se však ukázalo, že v důsledku nešetrného zacházení mnoho keřů révy vinné ve vinicích uhynulo z důvodu poškození kmínků. Jakost vína se nemohla zvyšovat.¹⁴⁵ Od poloviny 60. let začaly postupně navyšovat plochy vinic i sklizeň hroznů.

Po sametové revoluci se vinice a výroba vína dostaly do rukou soukromým vinařům a to se pozitivně odrazilo na kvalitě těchto vín. Víno je vyráběno s láskou

¹⁴² PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 14.

¹⁴³ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 35.

¹⁴⁴ PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3. rozšíř. vyd. Brno, 2001, s. 15.

¹⁴⁵ PÁTEK, J. *Víno v lidské podobě*. 1. vyd. Brno, 2005, s. 134 – 136.

a správným řemeslným umem. Nejlepší výrobci zasílají svá vína do mezinárodních soutěží, kde patří velmi často k oceněným. Kvalita vína i jeho obliba u nás nebyvale vzrůstá.¹⁴⁶

ČR je rozdělena na dvě vinařské oblasti, Čechy a Moravu. Oblast Čechy se dále dělí na podoblasti Mělnickou a Litoměřickou a oblast Moravy na podoblast Mikulovskou, Znojenskou, Velkopavlovickou a Slováckou.¹⁴⁷ Další členění představují vinařské obce a viniční tratě.

Základní právní úpravu tohoto sektoru v ČR představuje zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství; vyhláška č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství a vyhláška č. 254/2010 Sb., která stanovuje seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních tratí. Další úpravu tvoří evropská legislativa v podobě Nařízení Rady a Komise.

Slovenské vinařství má historii podobnou jako v ČR, nicméně je o něco starší vlivem příznivějších klimatických podmínek. V 19. století byly slovenské vinice téměř úplně zničeny krutými mrazy, révokazem a později válečnými konflikty. Plocha vinic se začala zvětšovat až na konci 50. – 60. let minulého století. Po roce 1989 došlo tak jako v ČR k zásadním strukturálním změnám v zemědělství a především v sektoru trvalých kultur – u ovocných dřevin, révy vinné a chmele. U vinic došlo ke snížení plochy.¹⁴⁸

Podle zákona č. 313/2009 Sb., o vinohradnictve a vinářstve je Slovensko rozděleno na 6 vinařských oblastí – Malokarpatská, Južnoslovenská, Stredoslovenská, Nitrianská, Tokajská a Východoslovenská.¹⁴⁹ Veškerý dozor nad tímto odvětvím provádí ÚKSÚP (Ústředný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky) Bratislava.

Společným rysem slovenského a českého vinařství je orientace na výrobu vín odrůdových. O kvalitě vín obou zemí vypovídají také výsledky mnoha prestižních světových soutěží. Na mezinárodní vinařské soutěži Finger Lakes International Wine Competition 2013 v USA si připsala česká a slovenská vína výrazné úspěchy. V kategorii přírodních ledových vín zvítězil mezi téměř 80 konkurenty Ryzlink rýnský ročník 2009 ze Znovínu Znojmo. Slovensko získalo celkem 8 zlatých medailí, z toho tři

¹⁴⁶ Česká republika : *Moravská a česká vína* [online]. GM-systemms CZ, 2011 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineworld.cz/o-oblastech/ceska-republika/>>.

¹⁴⁷ *Vinařské podoblasti* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048517.html>>.

¹⁴⁸ ČEPIČKA, J. *Vinohradnictví a vinařství Slovenska* [online]. Encyklopedie vína, 2007 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.encyklopedie-vina.cz/clanky/clanky-z-tisku/vinohradnictvi-a-vinarstvi-slovensko.html>>.

¹⁴⁹ SLOVENSKO. Zákon č. 313/2009: o vinohradnictve a vinářstve. In *Sbírka zákonů Slovenské republiky* [online]. 2009 [cit. 2013-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/313-2009-z-z.p-33097.pdf>>.

ocenění Double gold. Soutěže se přitom zúčastnilo 3506 vín od 900 producentů z 20 zemí světa, všech 50 států USA a 5 kanadských provincií.¹⁵⁰

Slovensko je také první zemí ve střední Evropě, která dostala šanci hostit jednu z nejprestižnějších degustačních soutěží – Concours mondial de Bruxelles.¹⁵¹

Oproti českému a slovenskému vinařství má pěstování vinné révy ve Francii mnohem delší tradici. Záznamy ukazují, že Řekové přivezli víno do Marseilles již okolo roku 600 před Kristem. Vína se v té době jen velmi málo podobala dnešním vínům, ale důmyslní Francouzi umění výroby vína natolik zdokonalili, že produkují některá z nejlepších vín, jaká se dnes na trhu vyskytují.¹⁵² O jejich prestiži vypovídá nejen dlouholetá tradice pěstování vinné révy a propracované vinifikační postupy ale také rozmanitost z hlediska klimatických podmínek (mnoho oblastí s různými typy půd). Je důležité také zmínit, že jelikož je Francie vinařskou velmocí, tvoří podstatnou část právního systému právě vinařské zákony.

V roce 1935 se Francie stala první zemí, která zavedla v celé zemi systém kontroly původu a kvality vín. S tím souvisí rozdělení francouzských vín na čtyři základní kategorie:¹⁵³

- **Appellations d'Origine Contrôlée – AOC**, které přispívá k ochraně jejich regionální jedinečnosti stanovením striktních předpisů regulujících jejich výrobu (maximální výnos, povolené odrůdy, pěstování vinné révy a výrobních postupy)
- **Vin Délimité de Qualité Supérieure – VDQS** (velmi kvalitní vína, pro něž ale platí mírnější kritéria než u vín AOC)
- **Vin de Pays** (venkovská či oblastní vína)
- **Vin de Table** čili vína stolní.

¹⁵⁰ *Česká a slovenská vína uspěla v USA* [online]. Moje láhve, 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://mojelahve.cz/clanek/ceska-a-slovenska-vina-uspela-v-usa-151>>.

¹⁵¹ BERGER, V. *Bratislava hostí prestižní degustační soutěž. Je na ní 8200 vzorků vín z celého světa* [online]. Praha : Český rozhlas, 2013 [cit. 2013-05-06]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/bratislava-hosti-prestizni-degustacni-soutez-je-na-ni-8200-vzorku-vin-z-celeho-sveta--1210700>.

¹⁵² SELDON, P. *Vína: jedna z nejlepších knih napsaných o víně*. Praha, 1996, s. 121.

¹⁵³ *Francie : Víno z Francie - Bordeaux, Bourgogne, Champagne,...* [online]. GM-systemms CZ, 2011 [cit. 2013-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineworld.cz/o-oblastech/francie/>>.

Tyto kategorie byly 1. 8. 2009 zjednodušeny prostřednictvím zavedení nového tržního označování vín v rámci EU. Nyní se jedná o značení:¹⁵⁴

- **AOP – Appellations d'Origine protégée** – chráněná označení původu (velice kvalitní vína, odpovídají dřívějším AOC)
- **IGP – Indication géographique protégée** – chráněná zeměpisná označení (nahrazuje dřívější Vin de Pays)
- **Vins de France** – vína bez zeměpisného označení (nahrazuje kategorii stolních vín).

Zajímavostí v označování je, že francouzské víno je obvykle označováno podle regionu (například Bordeaux), víno ve zbytku světa bývá označováno odrůdou.

Francie je rozdělena na 12 vinařských regionů (Alsasko, Bordeaux, Burgundsko, Champagne, Jihozápad, Jura, Korsika, Languedoc - Roussillon, Loira, Provensálsko, Rhône a Savojsko).¹⁵⁵ Ty se dále člení na apelace a vinařské obce.¹⁵⁶

5.2 Podmínky k produkci vína

Česká republika má dvě vinařské oblasti, českou a moravskou. Český region je velmi malý a většina vinic je vysazena kolem řeky Labe. Český vinařský region nemá nejlepší klimatické podmínky (průměrná roční teplota je zde jen 8°C, ve vegetačním období 14,5°C), sluneční svit činí 1600 – 1800 hodin ročně a srážky se pohybují od 500 do 550 mm za rok. Půdy jsou tvořeny převážně vápenitými, ale i zvětralými čedičovými horninami.¹⁵⁷ Vinohradnické oblasti Moravy mají vhodnější podmínky pro pěstování révy než Čechy. Na Moravě má pěstování révy tisíciletou tradici. Klimatické podmínky jsou poměrně příznivé. Průměrná roční teplota činí 10°C, ve vegetačním období 15°C. Průměrné srážky jsou rozdílné a dosahují 500 – 700 mm ročně. Půdní poměry jsou velmi rozmanité: od půd kamenito – břidličnatých, přes vápencové, šterkovité až k půdám převážně hlinitým.¹⁵⁸

Co do kvality půdy, zde platí všeobecně jednoduché pravidlo. Chudé půdy dávají menší výnosy ovoce, ale zato se z těchto hroznů vyrobí vysoce kvalitní víno.

¹⁵⁴ *Klasifikace francouzských vín* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/klasifikace.html>>.

¹⁵⁵ *Vinařské oblasti* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/vinarske-oblasti.html>>.

¹⁵⁶ *Úvod : O francouzském víně* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/index.html>>.

¹⁵⁷ CALLEC, CH. *Encyklopedie vína*. Dotisk 3. vyd. Čestlice, 2003, s. 236.

¹⁵⁸ CALLEC, CH. *Encyklopedie vína*. Dotisk 3. vyd. Čestlice, 2003, s. 236-237.

Naopak z úrodných půd je bohatá sklizeň s vysokými výnosy, ale z těchto hroznů se bohužel vyrobí víno jen průměrné.¹⁵⁹

Z hlediska rozdělení území na vinařské zóny Čechy spadají do zóny A a Morava se řadí do zóny B.¹⁶⁰

Slovensko je mnohem menší než ČR, což ještě zvýrazňují Tatry, které zabírají asi jednu třetinu země. Podnebí je kontinentální horské, s teplými suchými léty a velmi studenými zimami. Vinohrady jsou soustředěny ve dvou oblastech, jednak na jihozápadě u Bratislavy a u hranic s ČR, Rakouskem a Maďarskem a jedna východně od Košic u hranice s Maďarskem a Ukrajinou. Obě oblasti se vyznačují mnoha řekami. Nejlepší vinice leží v Malých Karpatech a u měst Nitra, Hlohovec a Trnava. Zde se půda skládá ze směsi jílu a písku.¹⁶¹ Většina území Slovenska spadá do vinařské zóny B a zbytek území se řadí do zóny C.¹⁶²

Jak již bylo zmíněno, Francie je zemí s nejdelší tradicí v pěstování vinné révy. Víno je duší francouzského národa. To, že je Francie stále ještě nejznámější vinařskou zemí na světě, souvisí pravděpodobně s podmínkami, jaké zde vinařství má. Nikde na světě nenalezneme tak ideální podmínky pro vinařství jako ve Francii – nepřiliš tuhou zimu, nepřiliš suché léto, hodně deště a slunce. Úspěch francouzské vinařské kultury, který trvá již staletí, vysvětluje také nesmírná různorodost druhů půdy, od silných vrstev křídly v Champagne, po teplé balvany Rhône. Kromě toho je ve Francii všude dost vody, jak nepřímo díky moři, tak i přímo díky mnoha řekám a podzemním zásobám vody.¹⁶³ Z hlediska podmínek pro pěstování vinné révy je většina území Francie zařazena do vinařské zóny C a zbytek území spadá do zóny B.¹⁶⁴

Z komparace Slovenska s ČR vyplývá, že téměř srovnatelné podmínky pro pěstování vinné révy jsou v porovnání s většinou území Slovenska jen na Moravě, jelikož tyto oblasti spadají do stejné vinařské zóny. Naopak pěstitelská zóna Čechy disponuje poněkud horšími klimatickými podmínkami (kruté zimy), což je dáno především severnější polohou území. Hlavní nevýhodu v tomto aspektu představuje

¹⁵⁹ BAKER, H. *Kapesní průvodce 2002 po vinařských oblastech a vínech České republiky*. 1. vyd. Praha, 2002, s. 11.

¹⁶⁰ *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.

¹⁶¹ CALLEC, CH. *Encyklopedie vína*. Dotisk 3. vyd. Čestlice, 2003, s. 239.

¹⁶² *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.

¹⁶³ CALLEC, CH. *Encyklopedie vína*. Dotisk 3. vyd. Čestlice, 2003, s. 11.

¹⁶⁴ *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.

menší cukernatost hroznů, která nutí vinaře obohacovat (doslazovat) vína, čímž se zvyšuje i % podíl alkoholu v produktu. Tento způsob úpravy vína je rozhodující zejména z hlediska zvýšení nákladů na výrobu, jenž se projeví i ve výsledné ceně produktu. Tyto postupy jsou upraveny procentuálními mezními hodnotami obohacování a postupy, které jsou odlišné v jednotlivých zónách.

Při komparaci Francie s ČR jsou zjevné markantnější rozdíly. ČR má podstatně náročnější pěstitelské podmínky, jelikož území Francie se rozkládá mnohem jižněji. Tato poloha významně ovlivňuje celkové klimatické podmínky, které jsou zde mnohem příznivější. Pěstitelé mají optimální podmínky k pěstování vinné révy, které jim zaručuje nejen dostatek vody, ale i teplé podnebí ve vinařských oblastech. Teplejší klima zaručuje větší cukernatost hroznů, které hraje hlavní roli zejména v nižším doslazování vín. Ve Francii neexistuje žádná oblast, ve které by tato praxe měla původ.¹⁶⁵ Většina oblastí Francie totiž spadá do zóny C, kdy není doslazování vín zapotřebí. Naopak v některých případech můžeme zaznamenat spíše přikyselování některých odrůd vín, jež je opět upraveno mezními hodnotami pro jednotlivé zóny.

Částečně srovnatelné podmínky je možno nalézt jen na Moravě a v severních oblastech Francie.

5.3 Komparace vybraných statistických ukazatelů

Pro komplexnější srovnání úrovně vinařství všech tří států je nutno porovnat i další aspekty vinařství jako jsou základní údaje o velikosti vinic, objemu produkce a průměrné spotřebě vína na obyvatele. Výchozím rokem pro porovnání všech ukazatelů je rok 2011, jelikož některá data za rok 2012 nebyly k dispozici.

¹⁶⁵ SELDON, P. *Vína: jedna z nejlepších knih napsaných o víně*. Praha, 1996, s. 109.

Tab. č. 3: Porovnání dílčích ukazatelů^{166,167,168,169,170,171,172}

Stát	Rozloha státu (km ²)	Plocha vinic (ha)	Objem produkce (tis. hl)	Průměrná roční spotřeba (litr na osobu)
ČR	78 866	17 198,05	385,00	20,0
Slovensko	48 845	13 953,51	207,15	13,3
Francie	550 000	758 400,00	44 322	47,9

Plochy vinic jsou takřka přímo úměrné celkové rozloze jednotlivých států. Slovensko disponuje nejmenší rozlohou vinic, což je dáno především krajinným omezením v podobě Tater. Naopak ve Francii, kde jsou celkově nejpříznivější pěstitelské podmínky, je plocha vinic logicky největší. V ČR nenajdeme velké množství vinic, jelikož tento sektor nepatří mezi příliš rentabilní odvětví a také zde neexistuje mnoho oblastí s vhodnými klimatickými podmínkami pro pěstování vinné révy.

Od plochy vinic se odvíjí i objem produkce. Ten je především závislý na počasí, respektive úrodě v daném roce. Údaje v tabulce ukazují obrovský rozdíl celkového objemu vinařské výroby. Prvenství Francie jako jednoho z největších producentů na světě jen potvrzují produkční hodnoty, pohybující se v řádech milionů hektolitřů za rok.

Pro Francouze představuje víno tradiční nápoj, proto není divu, že tabulce vévodí s průměrnou spotřebou 47,9 l vína/rok. Spotřeba českých konzumentů vína v posledních letech vykazuje stoupající trend (viz graf č. 4), stejně jako zájem o tuto komoditu ve světě. Naproti tomu slovenská konzumace s hodnotou 13,3 l/rok za tou českou příliš nezaostává.

¹⁶⁶ *Členské státy Evropské unie* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_cs.htm>.

¹⁶⁷ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 3.

¹⁶⁸ *Definitivne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2011* [online]. Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2012 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_500/polnohospodarstvo/publikacie-stiahnutie/definitivne-udaje-uroda/definitivne-udaje-uroda-2011.pdf>.

¹⁶⁹ *Production de vins, jus et moûts en 2011* [online]. Paris : Institut national de la statistique et des études économiques, 2011 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF10118>.

¹⁷⁰ *Vinařský věstník 3/2013* [online]. Velké Bílovice : SVČR, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://www.svcr.cz/uploads/download/Vestnik/VinarskyVestnik_03_kveten.pdf>.

¹⁷¹ *Spotřeba potravin v SR* [online]. Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2011 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Socialne_statistiky/spotreba-potravin/spotreba-potravin-sr-2011_v5-3.pdf>.

¹⁷² *Databáze Eurostatu - Produkce vína* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tag00034>>.

5.3.1 Registrované vinařské produkty

Každá země produkující kvalitní zemědělský výrobek má své tradiční postupy, které si chce uchovat jako svůj specifický znak a bezpochyby i konkurenční výhodu.

Evropský systém kvality chrání již 1000 názvů používaných k označování tradičních pochoutek. Tento systém udělování značky kvality pomáhá chránit a propagovat tradiční evropské zemědělské produkty a potraviny. Chrání tak výsledky práce tisíců zemědělců a tradičních výrobců a pomáhá vytvářet a zachovávat dědictví evropského venkova. Označení také posiluje důvěru spotřebitelů, kteří si výrobky chtějí koupit. Poté, co jsou tradiční výrobky nebo potraviny zapsány pod jednou ze tří existujících značek kvality, EU dbá na to, aby jejich obchodní značku ostatní výrobci nepoužívali k označení jiných produktů.¹⁷³

I když je víno bráno na úrovni EU jako potravina, jsou pro něj přesto stanoveny zvláštní předpisy, fungující na podobném principu jako systém kvality potravin. Pro označování vína v rámci EU jsou stanoveny přísné podmínky. Od 1. 9. 2011 platí novela zákona č. 321/2004 Sb. o označování vína podle nových právních předpisů (Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007 v platném znění a Nařízení Komise (ES) č. 607/2009).

Registrované vinařské produkty se řadí do těchto kategorií:¹⁷⁴

- **Chráněné označení původu (CHOP; PDO - Protected designation of origin)** - (čl. 118b odst. 1a) NR č. 1234/2007) – 100 % hroznů pochází výlučně z uvedené zeměpisné oblasti a v této zeměpisné oblasti probíhá výroba (s výjimkami ad čl. 6 odst. 4 NK č. 607/2009), je-li uvedena podoblast, musí z ní pak být nejméně 85 % hroznů (čl. 67 odst. 2 NK č. 607/2009) a zbývajících 15 % z oblasti.
- **Chráněné zeměpisné označení (CHZO; PGI - Protected geographical indication)** - (čl. 118b odst. 1b) NR č. 1234/2007) – nejméně 85 % hroznů pochází výlučně z uvedené zeměpisné oblasti (avšak podle §17 odst. 1 písm. e) zákona č. 321/2004 Sb., ve znění zákona č. 256/2011 Sb., hrozny použité k výrobě zemského vína musí výlučně pocházet z uvedené zeměpisné oblasti!) a v této zeměpisné oblasti probíhá výroba (výjimka ad čl. 6 odst. 4 NK č. 607/2009, do doby vyhotovení

¹⁷³ *Co Evropě prochází žaludkem* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011, poslední aktualizace 12. 06. 2013 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/news/agriculture/110215_cs.htm>.

¹⁷⁴ *Označování vína podle nových právních předpisů* [online]. Brno : Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2013 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1021309&docType=ART&nid=11428>>.

specifikace pro zemské víno nebo do 31. 12. 2012 výroba kdekoliv v ČR).

- **Tradiční výrazy (TSG - Traditional specialities guaranteed)** - (čl. 118 NR 1234/2007) – o uznání rozhoduje Komise.

Obr. č. 1: Evropský systém kvality¹⁷⁵

Evropský systém kvality vinařských produktů shrnuje elektronická databáze E-Bacchus, obsahující rejstřík označení původu a zeměpisných označení chráněných v EU podle nařízení Rady (ES) č. 1234/2007; uvádí zeměpisná označení a označení původu zemí, které nejsou členy EU, chráněná v EU v souladu s dvoustrannými dohodami o obchodu s vínem, které byly uzavřeny mezi EU a těmito nečlenskými zeměmi a uvádí tradiční výrazy chráněné v EU podle nařízení Rady (ES) č. 1234/2007.¹⁷⁶

Tab. č. 4: Chráněná označení EU dle databáze E-Bacchus¹⁷⁷

Stát	Vino se zeměpisným označením	Vino s označením původu	Vino s chráněným označením původu (ChOP)	Vino s chráněným zeměpisným označením (ChZO)	Tradiční výraz	
					ChOP	ChZO
ČR	-	-	12	2	26	2
Slovensko	-	-	17	3	13	-
Francie	-	-	376	75	26	3

Do prvních dvou kategorií se řadí jen vína třetích zemí, jež jsou uznávány v EU. Vín se zeměpisným označením je celkem 435 (JAR, Austrálie, Chile, Švýcarsko, Albánie, Republika Srbsko, Gruzie, Černá Hora, Bosna a Hercegovina a Kanada) a vín

¹⁷⁵ *Kvalita potravin* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2012 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnostpotravin.cz/kategorie/kvalita-potravin.aspx>>.

¹⁷⁶ *E-Bacchus* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>>.

¹⁷⁷ *E-Bacchus* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-17]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>>.

s označením původu celkem 696 (USA). Jediné dvě země, které disponují chráněným označením původu, jsou Brazílie a USA.¹⁷⁸

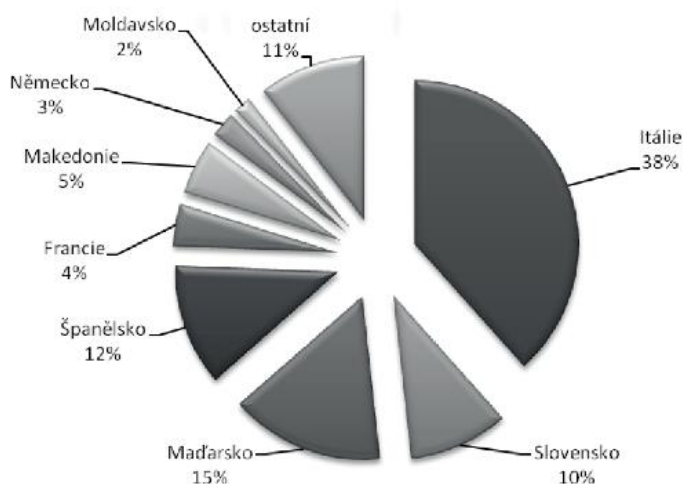
Nejvíce registrovaných vinařských produktů má Francie, zejména díky svému rozsáhlému vinařství a velkému množství oblastí, ze kterých pocházejí ty nejlepší světové značky, jež je třeba chránit před napodobováním. ČR má, na poměry tamního vinařství, také poměrně vysoký počet registrovaných produktů, což jen poukazuje na dostatek kvalitních produktů. V celkovém součtu ČR dokonce předstihuje i Slovensko, což se odvíjí zejména od velikosti vinařství.

Mezi celosvětově známé tradiční výrazy patří např.: české Mešní víno, Víno s přívlastkem a Zemské víno; slovenské Archivní víno, Mladé víno a Mášláš; francouzské Château, Grand cru či Vin de pays.

5.4 Zahraniční obchod s vínem

ČR je zemí závislou na dovozu vína, jelikož celková produkce pokrývá cca jen ¼ tuzemské spotřeby. To v důsledku znamená, že mnohem větší podíl na českém trhu tvoří vína zahraničních producentů. Mezi významné dodavatele vína do ČR patří Itálie, Maďarsko, Španělsko, Slovensko, Francie. Dalšími partnery jsou i některé třetí země jako je Chile, Argentina, USA a Austrálie.

Graf č. 9: Dovoz vína do ČR v roce 2010/2011 (celkem 1,774 mil. hl)¹⁷⁹

Nejvíce finančních prostředků za dovezené víno (více než 1/3) v roce 2010/2011 skončilo v Itálii (přes 1 mld. Kč) a pak následuje tradičně Francie (přibližně 0,5 mld.

¹⁷⁸ *Statistika* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-18]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=statistics&language=CS>>.

¹⁷⁹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 46.

Kč). Přitom z Francie se dováží asi desetina objemu vína v porovnání s Itálií.¹⁸⁰ Francouzská vína jsou v porovnání s italskými mnohem dražší.

Co se exportu týče, převažuje vývoz sudového vína nad láhvovým a vyvážíme prakticky jen na Slovensko. Z 250 tis. hl exportovaného vína za 506 mil. Kč tam skončilo 238 tis. hl za 434 mil. Kč. Vzájemné obchodní vztahy se Slovenskem v komoditě víno trvale narůstají, po vstupu do EU jsme první čtyři roky dováželi více vína, nežli vyváželi. V roce 2010/2011 bylo poprvé dosaženo výrazného obchodního přebytku ve výši 63 tis. hl.¹⁸¹

Celkový export EU byl v roce 2010/2011 21 mil. hl. Export ČR do třetích zemí netvoří ani 0,1 % exportu EU a náš import se pohybuje kolem 0,7 % EU.¹⁸²

Tab. č. 5: Vývoj obchodní bilance s vínem v ČR v jednotlivých letech (v mil. Kč)¹⁸³

Rok	Dovoz	Δ dovozu	Vývoz	Δ vývozu	Saldo	Δ salda
2004/2005	2603	-	144	-	2459	-
2005/2006	2379	-8,61 %	156	8,33 %	2223	-9,60 %
2006/2007	2498	5,00 %	233	49,36 %	2265	1,89 %
2007/2008	3273	31,02 %	367	57,51 %	2906	28,30 %
2008/2009	3150	-3,76 %	392	6,81 %	2758	-5,09 %
2009/2010	3175	0,79 %	453	15,56 %	2722	-1,31 %
2010/2011	3525	11,02 %	506	11,70 %	3019	10,91 %

Údaje z tabulky poukazují na nesoběstačnost ČR a velký význam importu vína ze zahraničí. Záporné saldo zahraničního obchodu ČR v roce 2010/2011 přesáhlo 3 mld. Kč/rok. Hodnota ročně spotřebovaného vína na našem trhu (spolu s tuzemskou produkcí a s přidanou hodnotou dovezeného sudového vína) se pak blíží 6 mld. Kč.¹⁸⁴ Patrné je také rychlejší tempo růst vývozu, což se týká zejména sudového vína. Největší nárůst je možno zaznamenat u dovozu i vývozu v období mezi roky 2006/2008.

Situace slovenských vinařů se postupně zhoršuje. Konkurence na slovenském trhu s vínem neustále roste a s ním i podíl zahraničních produktů na něm (Itálie, Maďarsko). Další negativa lze spatřovat v tom, že slovenští producenti ztrácejí také postupně podíl i na českém trhu s vínem, jelikož tlak nižších cen vín ze třetích zemí

¹⁸⁰ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 46.

¹⁸¹ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 47.

¹⁸² *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 42.

¹⁸³ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 45.

¹⁸⁴ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 45.

je veliký. Doba, kdy směřoval téměř celý objem exportovaných vín jen do ČR, se tak stává rok od roku minulostí.

Zvláště je, že v roce 2010/2011 bylo ze Slovenska dovezeno 175 tis. hl a přitom sklizeň 2010 tam byla podle Statistického úřadu SR ve výši kolem 150 tis. hl. Je tedy zřejmé, že z velké části nešlo o víno s původem na Slovensku.¹⁸⁵

Hodnota dovozu vína na Slovensko v roce 2011/2012 činila 61,1 mil. EUR a hodnota vývozu 22,2 mil. EUR (159,1 tis. hl). Rozdíl tedy představuje záporné saldo zahraničního obchodu ve výši 38,9 mil. EUR. V porovnání s vinařským rokem 2010/2011 vývoz vína vzrostl o 79,8 tis. hl (100,7 %).¹⁸⁶

Vinařství tvoří ve Francii jedno z nejdůležitějších exportních odvětví národního hospodářství. Tento dynamický obor překonal v roce 2012 hranici 11 mld. EUR a tvoří 83 % přebytku v oblasti zemědělství a potravinářství.¹⁸⁷

Francie zaujímá první místo ve světovém žebříčku produkce vína. V roce 2010 dosáhla 44 mil. hl roční produkce s meziročním poklesem o 2 % a předstihla tak Itálii a Španělsko na světovém trhu. Francouzi patří také mezi přední exportéry vína v EU. Z celkového objemu 31 mil. hl vyvezeného vína, zaujímá Francie 21 % podíl a řadí se tak hned po Itálii (33 %) a Španělsku (27 %) na třetí místo.¹⁸⁸ Je tedy zcela pochopitelné, že import vína do země se pohybuje na minimální hranici.

5.5 Postavení v rámci SZP z hlediska vinařské politiky

Nejsilnější postavení v rámci SZP má nepochybně Francie. Důvodů je hned několik: byla zakládajícím členem EU; v Radě EU má 29 hlasů¹⁸⁹ (ta významným způsobem rozhoduje o tomto sektoru prostřednictvím nařízení); podstatnou část francouzského právního systému tvoří právě vinařské zákony; patří mezi nejvýznamnější producenty, vývozce a konzumenty vína v EU; má mnohokrát

¹⁸⁵ *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha, 2012, s. 46.

¹⁸⁶ ŠAJBIDOROVÁ, V. Zahraničný obchod SR s hroznom a vínom. *Vinič hroznorodý, hroznové víno - Situační a výhledová správa k 31. 7. 2012*. Bratislava, december 2012, s. 34.

¹⁸⁷ *Francie : Ekonomická charakteristika země* [online]. Czech Trade, 2013, 1. 4. 2013 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/francie-ekonomicka-charakteristika-zeme-19015.html>>.

¹⁸⁸ *Francie : Ekonomická charakteristika země* [online]. Czech Trade, 2013, 1. 4. 2013 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/francie-ekonomicka-charakteristika-zeme-19015.html>>.

¹⁸⁹ *Rada Evropské unie* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-23]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm>.

vyspělejší a také rozsáhlejší vinařství oproti ČR i Slovensku. Pro srovnání - ČR disponuje v Radě EU 12 hlasy a Slovensko jen 7 hlasy.¹⁹⁰

Je tedy naprosto evidentní, že jen Francie může výrazně ovlivňovat vinařskou politiku na evropské úrovni a „diktovat“ si podmínky ve svůj prospěch.

¹⁹⁰ *Rada Evropské unie* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013[cit. 2013-05-23]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm>.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zanalyzovat společnou zemědělskou politiku EU v oblasti vinařství se zaměřením na nejdůležitější legislativní mezníky, včetně změn a dopadů na tento sektor a též i konkurenceschopnost v ČR.

Společná zemědělská politika tvoří v rámci EU klíčovou politiku, jejíž prioritou je zajištění produkce potravin (soběstačnost), zajištění její dostatečné kvality, snaha o zvyšování produktivity zemědělství pomocí technického rozvoje, stabilizovat trhy, dbát na rozvoj venkova a životní úroveň zemědělců a šetrnost k životnímu prostředí, tzv. environmentální politiku, která nabývá postupně na významu.

Co se úrovně týče, evropské zemědělství je dnes moderní a konkurenceschopné, což odráží např. vedoucí pozice na světovém trhu s vínem. EU je v oblasti zemědělství naprosto soběstačná, což je evidentní z komparace celkových hodnot zemědělského exportu (105 mld. €) a importu (98 mld. €) za rok 2011. Víno je s hodnotou 6,1 mld. € předním produktem agrární vývozu EU (5,8 %). Navzdory těmto skutečnostem však dominuje v rámci EU, stejně jako v jiných industrializovaných společnostech, odvětví průmyslu a služeb.

Vzhledem k velikosti SZP, jež je tvořena složitými mechanismy a striktními předpisy, je regulace zemědělského sektoru zajišťována prostřednictvím mnoha nástrojů. Pro vinařský sektor je typická regulace prostřednictvím Společné tržní organizace (STO). V rámci STO je hlavním mechanismem regulace nabídky, zabezpečující rovnováhu na trhu. Zemědělci jsou ve vztahu k SZP podporováni zejména formou dotací, které jsou vypláceny jako přímé platby.

Od 1. května 2004, kdy proběhla integrace ČR do EU, jsou i čeští vinaři součástí SZP. Při přípravách na vstup došlo v rámci harmonizace právních předpisů k přijetí zcela nové legislativy, jež tvořil Zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a společně s ním prováděcí vyhlášky č. 323/2004 Sb. a vyhláška č. 324/2004 (později nahrazena předpisem č. 254/2010 Sb.). Zákon představoval komplexní změny pro celé odvětví – rozčlenil území ČR a stanovil poměrně přísné podmínky a postupy v celém procesu pěstování, skladování, produkce a prodeje vinařských produktů.

Největší výhodou českého členství představuje bezesporu přístup k finančním prostředkům EU. Vinaři mohli od roku 2004 žádat o dotace hned dvakrát. Například dotace pro rok 2004 ze státních prostředků činily 17 mil. Kč a z prostředků EU 31,926

mil. Kč. Z uvedených částek je patrné, že z EU bylo poskytnuto téměř dvojnásobné množství finančních prostředků. Tato skutečnost poukazuje na fakt, že ČR se od svého vstupu do Unie řadí do skupiny tzv. čistých příjemců, tedy zemí, které z rozpočtu EU čerpají více prostředků, než kolik do něho každoročně odvádějí především na základě HNP.

V souvislosti s čerpáním finančních prostředků je nutno podotknout, že jejich výše nebyla od počátku členství standardní. Výše přímých plateb byla pro nově přistupující členské státy (2004, 2007) omezena, což tvořilo podstatnou nevýhodu. Oproti EU-15 dostávali noví členové jen 25 % celkové výše. Ta se postupem času navyšovala a počátkem roku 2013 došlo k jejímu úplnému narovnání.

Zásadním opatřením pro vývoj českého vinařství bylo stanovení přísných kvót pro vysazování nových vinic. K nárůstu plochy (téměř o 1/3) došlo tedy ještě před vstupem. Jako nevýhodu, v souvislosti s „otevřením“ hranic, lze dle autorky uvést i zvýšení konkurence na trhu, která znamenala pokles cenové hladiny a celkový propad tuzemské produkce v řádech stamilionů Kč. Tlak konkurence je stále veliký. Čeští vinaři jsou neustále nuceni zlepšovat kvalitu vína a způsoby jeho propagace a tím potažmo zvyšovat i míru své konkurenceschopnosti (např. značka Vína z Moravy a vína z Čech).

Je zřejmé, že pozice českého vinařství, ač s poměrně obstojnou úrovní a dlouhou tradicí pěstování vinné révy, je vedle vinařských velikánů (Francie, Itálie a Španělsko) velice obtížná. Z pohledu vinařské politiky má totiž ČR na prosazování svých zájmů jen nepatrný vliv. Velkou roli zde hraje velikost vinařství (plocha vinic vzhledem k rozloze) a počet hlasů v Radě EU (ČR má 12 hlasů), což jsou dvě proměnné, které do určité míry nelze ovlivnit.

Sektor vína byl na evropské úrovni reformován prozatím dvakrát, v roce 1999 a 2008. Cílem reformy byla adaptace příslušných tržních opatření aktuálnímu stavu sektoru a eventuální doplnění dalšími nařízeními, přispívající v konečné formě k vyváženosti nabídky a poptávky na trhu.

Při reformě trhu s vínem v roce 2008 byl kladen důraz na nastolení rovnováhy na trhu, prostřednictvím snížení zásob vína a dále na podporu konkurenceschopnosti evropských vinařů. Evropští producenti vína přicházeli na trh o podíl ve prospěch dynamických producentů z nového světa.

Autorka považuje reformu za úspěšnou i navzdory jejím negativním dopadům. Přispěla k lepší regulaci vývoje odvětví, díky snížení rozpočtových nákladů, jejich efektivnějšímu využití a snížení přebytků vína (v období 2011/2012 o -6%). Dalším

pozitivem bylo postupné ukončování režimů destilace a nastavení jednotných podmínek označování vína, které přispělo k větší flexibilitě odvětví a lepší orientaci spotřebitelů.

Dopady reformy zaznamenala i ČR, jakožto členský stát EU. Pozitiva ve smyslu stanovení národního finančního rámce a povolení doslazování vína, které je pro ČR jako severní chladnější pěstitelskou oblasti zcela klíčové. Negativa ve smyslu úpravy enologických postupů a přechodu zeměpisných označení vína na systém CHOP/CHZO, který zvýšil administrativní zátěž. Tento přechod ovšem přispěl k ochraně tradičních českých a moravských vinařských produktů.

Při současném nastavení STO s vínem by měl být hlavní důraz kladen nejen na export evropských vín, ale i na podporu spotřeby těchto vín v EU. Při přeměně či restrukturalizaci vinic, na kterou je vynakládáno nejvíce finančních prostředků (v prvních třech letech bylo ročně vydáno 1,153 miliardy €), by se mělo věnovat více pozornosti zajišťování odbytu.

Pro zhodnocení úrovně českého vinohradnictví a vinařství byla autorkou využita metoda SWOT analýzy, která podrobně identifikovala jednotlivé aspekty. Z analýzy vyplynulo, že česká a moravská vína jsou velice konkurenceschopná. Některá vína by se mohla rovnat těm nejlepším evropským. K této skutečnosti přispívá nejen dlouholetá tradice, ale zejména jejich kvalita, na níž měl zásadní vliv zákon č. 115/1995 Sb., a později i zákon č. 321/2004 Sb.

Nedostatkem českého vinařského sektoru je jeho nesoběstačnost. ČR svou celkovou produkcí nedokáže pokrýt ani svou současnou spotřebu (pokryje jen cca ¼ tuzemské spotřeby). I přes nepatrné zlepšení je ČR stále odkázána primárně na dovoz ze zahraničí. Tak tomu bude rozhodně i do budoucna, jelikož spotřeba českých konzumentů vykazuje neustále rostoucí trend. Čeští vinaři se tak musí smířit s vysokým podílem zahraničních produktů na trhu, což dokresluje obchodní bilance ČR s vínem za vinařský rok 2010/2011 (1. 8. - 31. 7.), která vykazovala záporné saldo v hodnotě -3,019 mld. Kč.

Z pohledu autorky by se ČR v sektoru vína měla pokusit využít možnost navázanosti na evropský trh a rozšířit export svých vinařských produktů. Této příležitosti by se dalo poměrně dobře využít vzhledem k rostoucímu zájmu o víno v celém světě. Důležitou roli bude hrát také propagace vín, která spadá do kompetence Vinařského fondu ČR. Jistá omezení v rámci těchto změn mohou tvořit tyto atributy: velikost českého vinařství (k 31. 12. 2011 – 17 198,05 ha), zákaz výsadby nových vinic

(do roku 2015) a nízká rentabilita odvětví, které také mohou zásadním způsobem ovlivnit další budoucí vývoj českého vinařského sektoru.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BAKER, H. *Kapesní průvodce 2002 po vinařských oblastech a vínech České republiky*. 1. vyd. Praha : Henry, 2002. 255 s. ISBN 80-238-8246-5.
2. BUCHTOVÁ, I., et al. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná, víno (srpen 2001)*. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2001. 46 s. ISBN 80-7084-178-8.
3. CALLEC, CH. *Encyklopedie vína*. Dotisk 3. vyd. Čestlice : Reboproductions, 2003. 320 s. ISBN 80-7234-223-1.
4. DOČKAL, V., KANIOK, P. *Evropská unie pro střední školy*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2006. 155 s. ISBN 80-210-3976-0.
5. DVOŘÁKOVÁ, Z., et al. *Řízení lidských zdrojů*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2012. 559 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
6. FAJMON, H. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. 127 s.
7. FAJMON, H. *Společná zemědělská politika Evropské unie a český venkov: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 159 s.
8. FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. 803 s. ISBN 978-80-7325-223-6.
9. FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
10. KÖNIG, P., et al. *Rozpočet a politiky Evropské unie. Příležitost pro změnu*. 2. aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
11. KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2004-2005*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006. 405 s. ISBN 80-7325-073-X.
12. KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P. *Monitoring evropské legislativy 2006*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. 357 s. ISBN 978-80-7325-114-7.

13. KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2007*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. 309 s. ISBN 978-80-7325-149-9.
14. KRUTÍLEK, O., KUCHYŇKOVÁ, P., FRÍZLOVÁ, I. *Monitoring evropské legislativy 2008-2009*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. 436 s. ISBN 978-80-7325-186-4.
15. PÁTEK, J. *Nová vinařská abeceda*. 1. vyd. Brno : Blok, 1995. 183 s. ISBN 80-7029-095-1.
16. PÁTEK, J. *Víno v lidské podobě*. 1. vyd. Brno : Jota, 2005. 166 s. ISBN 80-7217-323-5.
17. PÁTEK, J. *Zrození vína: všechno o zpracování hroznů, výrobě vína a jeho zrání*. 3.rozšíř. vyd. Brno : Jota, 2001. 301 s. ISBN 80-7217-137-2.
18. PAVLOUŠEK, P. *Pěstování révy vinné: moderní vinohradnictví*. Praha : Grada, 2011. 336 s. ISBN 978-80-247-3314-2.
19. PAVLOUŠEK, P. *Výroba vína u malovinařů*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Grada, 2010. 120 s. ISBN 978-80-247-3487-3.
20. PĚLUCHA, M., et al. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007–2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha : IREAS, 2006. 162 s. ISBN 80-86684-42-3.
21. *Po stopách Evropské unie*. Praha : Informační kancelář Evropského parlamentu, 2008. 67 s.
22. SELDON, P. *Vína: jedna z nejlepších knih napsaných o víně*. Praha : Pragma, 1996. 364 s. ISBN 80-7205-815-0.
23. *Situační a výhledová zpráva - Réva vinná a víno (prosinec 2012)*. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2012. 76 s. ISBN 978-80-7434-046-8.
24. *Situační a výhledová zpráva – Vinná réva a víno (duben 2006)*. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2006. 76 s. ISBN 8074-508-2.
25. *Společná zemědělská politika*. Lucemburk : Evropská komise, 2005. 33 s. ISBN 92-894-9228-7.
26. ŠAJBIDOROVÁ, V. *Zahraničný obchod SR s hroznom a vínem. Vinič hroznorodý, hroznové víno - Situačná a výhľadová správa k 31. 7. 2012*. Bratislava : Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, 2012, č. 1, 40 s. ISSN 1339-0937.
27. *Technologické inovace ve vinařství na IV/IF 2013. Vinařský obzor*. Velké Bílovice : Svaz vinařů ČR, 2012, č. 7-8, 74 s. ISSN 1212-7884.

28. TOMAN, M., CODL, S., TUČEK, P. *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha : Národní zemědělské muzeum Praha, 2012. 203 s. ISBN 978-80-86874-39-5.
29. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2010 – „Zelená zpráva“*. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011. 210 s. ISBN 978-80-7434-005-5.
30. *Zvláštní zpráva č. 7/2012 – Reforma společné organizace trhu s vínem: dosavadní pokrok*. Lucemburk : Evropský účetní dvůr, 2012. 45 s. ISBN 978-92-9237-554-6.

Elektronické zdroje

1. BERGER, V. *Bratislava hostí prestižní degustační soutěž. Je na ní 8200 vzorků vín z celého světa* [online]. Praha : Český rozhlas, 2013 [cit. 2013-05-06]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/bratislava-hosti-prestizni-degustacni-soutez-je-na-ni-8200-vzorku-vin-z-celeho-sveta--1210700>.
2. BYDŽOVSKÁ, M. *Zemědělství: Gestor politiky v ČR* [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.
3. *Co Evropě prochází žaludkem* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011, poslední aktualizace 12. 06. 2013 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/news/agriculture/110215_cs.htm>.
4. ČEPIČKA, J. *Vinohradnictví a vinařství Slovenska* [online]. Encyklopedie vína, 2007 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.encyklopedie-vina.cz/clanky/clanky-z-tisku/vinohradnictvi-a-vinarstvi-slovensko.html>>.
5. ČERNEGOVÁ, E. *Preference a spotřeba vína v ČR (průzkum – leden 2012)* [online]. Víno rádce, 2012 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://vino-radce.cz/preference-a-spotreba-vina-v-cr/>>.
6. *Česká a slovenská vína uspěla v USA* [online]. Moje láhve, 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z WWW: <<http://mojelahve.cz/clanek/ceska-a-slovenska-vina-uspela-v-usa-151>>.
7. *Česká republika od roku 1989 v číslech : Spotřeba alkoholických nápojů a cigaret na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>, vlastní zpracování.
8. *Česká republika : Moravská a česká vína* [online]. GM-systemms CZ, 2011 [cit. 2013-05-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineworld.cz/o-oblastech/ceska-republika/>>.

9. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie – výzkumná studie* [online]. Praha : Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>>.
10. *Členské státy Evropské unie* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_cs.htm>.
11. *Daily Livestock Report* [online]. Chicago : CME Group, 2010 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.dailylivestockreport.com/documents/dlr%206-30-2010.pdf>>.
12. *Databáze Eurostatu - Produkce vína* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <<http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tag00034>>.
13. *Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2011 hrozňů* [online]. Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2012 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_500/poľnohospodarstvo/publikacie-stiahnutie/definitivne-udaje-uroda/definitivne-udaje-uroda-2011.pdf>.
14. *E-Bacchus* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-01-08]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=pwelcome&language=CS>>.
15. *Statistika* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-18]. Dostupné z WWW: <<http://ec.europa.eu/agriculture/markets/wine/e-bacchus/index.cfm?event=statistics&language=CS>>.
16. *Francie : Ekonomická charakteristika země* [online]. Czech Trade, 2013, 1. 4. 2013 [cit. 2013-05-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/francie-ekonomicka-charakteristika-zeme-19015.html>>.
17. *Francie : Víno z Francie - Bordeaux, Bourgogne, Champagne,...* [online]. GM-systemms CZ, 2011 [cit. 2013-05-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineworld.cz/o-oblastech/francie/>>.
18. *Hektarový výnos* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048417.html>>.

19. *Chystané dani z vína uniknou malí vinaři* [online]. Praha : Economia, a.s, 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <http://ekonom.ihned.cz/c1-56325810-chystane-dani-z-vina-uniknou-mali-vinari>>.
20. JANÁSOVÁ, A. *Polsko – životní a pracovní podmínky* [online]. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky, 2013 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW:<http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/polsko>.
21. JANČÁLKOVÁ, Z. *Projevy evropeizace v oblasti organizovaných zájmů v zemědělském sektoru v České republice – případ vinařského odvětví* [online]. Brno, 2012 [cit. 2013-01-14]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita v Brně. Fakulta sociálních studií. Vedoucí bakalářské práce : Petra Kuchyňková. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/363600/fss_b/>.
22. JAVŮRKOVÁ, J. *EU krátí zemědělský rozpočet na rok 2007* [online]. Praha : Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2006 [cit. 2013-02-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.agronavigator.cz/default.asp?ids=3810&ch=1&typ=1&val=53028>>.
23. *Klasifikace francouzských vín* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/klasifikace.html>>.
24. *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004 – 2013)* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2004 [cit. 2013-01-24]. Dostupné z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf>.
25. KOTLÁN, R. *Dopady zákona o vinohradnictví a vinařství (115/1995 Sb.) jako příklad hodnocení efektů veřejné politiky* [online]. Brno, 2009 [cit. 2013-03-15]. Bakalářská práce (Bc.). Masarykova univerzita v Brně. Ekonomicko-správní fakulta. Vedoucí práce : Ivan Malý. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/206535/esf_b/>.
26. *Kvalita potravin* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2012 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnostpotravin.cz/kategorie/kvalita-potravin.aspx>>.
27. *Monitoring Agri-trade policy. Agricultural trade in 2011 : the EU and the world (May 2012)* [online]. Brussels : European Commission, 2012 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/publi/map/01_12_en.pdf>, vlastní zpracování.

28. *Mšička révokaz* [online]. Milan Sedláček, 2013 [cit. 2013-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.znalecvin.cz/msicka-revokaz/>>.
29. *Návrh : Nařízení Evropského parlamentu a Rady* [online]. Brusel : Evropská komise, 2011 [cit. 2013-05-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com626/626_cs.pdf>.
30. *Nejvíce vína se loni vypilo v USA, spotřebou na osobu vede Itálie* [online]. Praha : ČTK, 2012 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <<http://magazin.ceskenoviny.cz/zpravy/nejvice-vina-se-loni-vypilo-v-usa-spotrebou-na-osobu-vede-italie/767908>>.
31. NĚMEC, P. *Reformy společné zemědělské politiky Evropské unie* [online]. Brno, 2007 [cit. 2013-01-26]. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. Vedoucí diplomové práce : Oldřich Králík. Dostupné z WWW: <http://is.muni.cz/th/54110/pedf_m/>.
32. *O společnosti* [online]. Praha : Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, 2006 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.pgrlf.cz/pgrlf/pgrlf.php>>.
33. *Označování vína podle nových právních předpisů* [online]. Brno : Státní zemědělská a potravinářská inspekce, 2013 [cit. 2013-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.szpi.gov.cz/docDetail.aspx?docid=1021309&docType=ART&nid=11428>>.
34. PALÁN, J. *Reforma společné zemědělské politiky* [online]. Praha : Parlamentní institut, 2007 [cit. 2013-01-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/cgi-bin/win/kps/pi/prace/pi-5-273.pdf>>.
35. PAZDERKA, V. *Dočkáme se brzy spravedlivého zákonného opatření pro vinaře.* [online]. Velké Bílovice : Vinařský obzor, 1993 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.wine.cz/obzor/1993/1993-1zak.htm>>.
36. *Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004-2013* [online]. Praha : Vláda České republiky, 2013 [cit. 2013-01-17]. Dostupné z WWW: <<https://www.euroskop.cz/8924/sekce/zemedelstvi/>>.
37. *Podpora destilace* [online]. Praha : Státní zemědělský intervenční fond, 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/komodity/rv/08/03>>.
38. *Prémie za vykloučení vinice* [online]. Praha : Státní zemědělský intervenční fond, 2013 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/komodity/rv/08/07>>.

39. *Prodej ze dvora, ze sklepa* [online]. Valtice : Národní vinařské centrum, 2009 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.wineofczechrepublic.cz/slovník-pismenoP-109-prodej-ze-dvora-ze-sklepa-cz.html>>.
40. *Production de vins, jus et mouûts en 2011* [online]. Paris : Institut national de la statistique et des études économiques, 2011 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=NATTEF10118>.
41. *Rada Evropské unie* [online]. Brusel : Evropská komise, 2013 [cit. 2013-05-23]. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_cs.htm>.
42. *Reforma odvětví vína v EU – Uvolňování potenciálu* [online]. Brusel : Evropská komise, 2007 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/agriculture/capreform/wine/potential/leaflet_cs.pdf>.
43. *Reforma SZP : Reforma vinařství posílí konkurenceschopnost evropských vín* [online]. Brusel : Evropská komise, 2007 [cit. 2013-02-22]. Dostupné z WWW:<http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-1966_cs.pdf>.
44. *Seznam norem ČSN* [online]. Technor, 2008 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.technicke-normy-csn.cz/technicke-normy/>>.
45. *Situační a výhledová zpráva – Réva vinná, révové víno (listopad 1997)* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 1997 [cit. 2013-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/90813/SVZ1997.pdf>>.
46. *Společná zemědělská politika* [online]. Brusel: Evropský parlament, 2009 [cit. 2013-01-14]. Dostupné z WWW: <http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/agriculture/article_7_208_cs.htm>.
47. *Spotřeba potravin v SR* [online]. Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2011 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Socialne_statistiky/spotreba-potravin/spotreba-potravin-sr-2011_v5-3.pdf>.
48. *Spotřební daň z vína se bude platit od roku 2014* [online]. Praha : ČTK, 2012 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/176594-spotrebni-dan-z-vina-se-bude-platit-od-roku-2014/>>.
49. *Statistická ročenka České republiky 2008 : Zemědělství - Plochy vinic a sklizeň hroznů* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2009 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z

- WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/kapitola/0001-08-2008-1400>>, vlastní zpracování.
50. *Statistická ročenka České republiky 2012 : Zemědělství - Plochy vinic a sklizeň hroznů* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-02-02]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-1300>, vlastní zpracování.
51. *Statistická ročenka České republiky 2010 : Zemědělství - Spotřeba vybraných druhů potravin na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2010 [cit. 2013-01-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/0001-10--1300>>, vlastní zpracování.
52. *Statistická ročenka České republiky 2012 : Zemědělství - Spotřeba vybraných druhů potravin na 1 obyvatele* [online]. Praha : Český statistický úřad, 2012 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/kapitola/0001-12-r_2012-1300>, vlastní zpracování.
53. *Usnesení výboru pro evropské záležitosti ze dne 4. října 2007 č. 162 k Návrhu nařízení Rady o společné organizaci trhu s vínem a o změně některých nařízení* [online]. Praha : Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2007 [cit. 2013-02-24]. Dostupné z WWW: <www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=10252>.
54. *Úvod : O francouzském víně* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/index.html>>.
55. *Vinařský fond ČR* [online]. Brno : Vinařský fond České republiky, 2006 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.vinarskyfond.cz/cz/hlavni-stranka>>.
56. *Vinařské oblasti* [online]. Terroir-france, 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.terroir-francie.cz/vinarske-oblasti.html>>.
57. *Vinařské podoblasti* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/pravni-predpisy-mze/tematicky-prehled/100048517.html>>.
58. *Vinařský věstník 3/2013* [online]. Velké Bílovice : SVČR, 2013 [cit. 2013-05-13]. Dostupné z WWW: <http://www.svcr.cz/uploads/download/Vestnik/VinarskyVestnik_03_kveten.pdf>.
59. *Víno* [online]. Praha : Global Wines, s.r.o., 2009 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.global-wines.cz/vino>>.

60. *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2010 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>>.
61. *Všeobecné info o České republice* [online]. Uherský Brod : Regionweb, 2013 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.czregion.cz/vseobecne-info>>.
62. *Zemědělci už dostali 93 % přímých plateb na plochu (SAPS) za letošní rok* [online]. Czech Trade, 2012, 5. 12. 2012 [cit. 2013-01-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/zemedelci-uz-dostali-93-primych-plateb-na-plochu-saps-za-letosni-rok-26370.html>>.
63. *Zemědělská výroba* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství České republiky, 2011 [cit. 2013-01-19]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>>.
64. *Zemědělství 2011* [online]. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2012 [cit. 2013-01-29]. Dostupné z WWW: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/publikace-zemedelstvi/zemedelstvi-2011.html>>, vlastní zpracování.
65. *Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě – o zkušenostech získaných s prováděním reformy v odvětví vína z roku 2008* [online]. Brusel : Evropská komise, 2012 [cit. 2013-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0737:FIN:CS:PDF>>.

Legislativní dokumenty

1. SLOVENSKO. Zákon č. 313/2009: o vinohradnictví a vinárství. In *Sbírka zákonů Slovenské republiky* [online]. 2009 [cit. 2013-05-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.zbierka.sk/sk/predpisy/313-2009-z-z.p-33097.pdf>>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byl při zpracování bakalářské práce využit ze dne 2. 5. 2013 rozhovor s panem Ing. Jaroslavem Petříčkem, bývalým malovínařem, který vlastnil vinici o rozloze 0,08 ha na Moravě a svoji činnost ukončil ke konci roku 2011. Dále byl využit rozhovor ze dne 31. 3. 2013 s panem Ing. Milanem Singerem, malovínařem, který vlastní registrovanou vinici ve viniční trati Nad školou (oblast Čechy, podoblast Litoměřická, vinařská obec Žalhostice), o rozloze 0,16 ha.

SEZNAM ZKRATEK

EAFRD – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

EAGF – Evropský zemědělský záruční fond

EAGGF – Evropský zemědělský orientační a záruční fond

EFF – Evropský rybářský fond

ES – Evropské společenství

HNP – hrubý národní produkt

LFA – méně příznivé oblasti a oblasti s ekologickými omezeními

MZe – Ministerstvo zemědělství

PGRLF - Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond

SAPS – jednotná platba na plochu

STO – Společná tržní organizace

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

SZP – Společná zemědělská politika

SZPI – Státní zemědělská a potravinářská inspekce

ÚKZUZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

VF ČR – Vinařský fond ČR

WTO – Světová obchodní organizace

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Obr. č. 1: Evropský systém kvality	74
Tab. č. 1: Vývoj výdajů na SZP v letech 1965-2006 (mil. EUR, běžné ceny).....	16
Tab. č. 2: Bilance dovozu a vývozu vína v ČR ve vinařských letech 2003-2012 (tis. hl) 33	
Tab. č. 3: Porovnání dílčích ukazatelů	72
Tab. č. 4: Chráněná označení EU dle databáze E-Bacchus	74
Tab. č. 5: Vývoj obchodní bilance s vínem v ČR v jednotlivých letech (v mil. Kč).76	
Graf č. 1: Podíl přímých plateb a doplňkových plateb v ČR 2004-2013 (v %).....	20
Graf č. 2: Hlavní položky zemědělského vývozu EU v roce 2011 (v mil. €).....	22
Graf č. 3: Hlavní položky zemědělského dovozu EU v roce 2011 (v mil. €).....	23
Graf č. 4: Spotřeba vína v ČR na 1 obyvatele v letech 2004-2010.....	28
Graf č. 5: Vývoj plochy vinic v ČR v letech 2003-2011.....	35
Graf č. 6: Spotřeba vína na 1 obyvatele ČR v letech 1989-2011 (v litrech za rok) .52	
Graf č. 7: Struktura velikosti vinic v ČR k 31. 12. 2011.....	60
Graf č. 8: Věková struktura vinic v ČR k 31. 12. 2011 dle kategorií	60
Graf č. 9: Dovoz vína do ČR v roce 2010/2011 (celkem 1,774 mil. hl)	75

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA I - ROZHOVOR S PANEM ING. JAROSLAVEM PETŘÍČKEM, BÝVALÝM MALOVINÁŘEM.....	95
---	----

PŘÍLOHA I - ROZHOVOR S PANEM ING. JAROSLAVEM PETŘÍČKEM, VINAŘEM

Řízený rozhovor byl proveden s panem Ing. Jaroslavem Petříčkem, vinařem. Rozhovor obsahoval osm otázek.

1. Jak byste hodnotil současnou pozici vinařů z hlediska konkurenceschopnosti na evropském trhu?

Jelikož je české vinařství oproti jiným evropským (např. Francii, Itálii a Španělsku) poněkud v nevýhodě co se velikosti týče, nelze zcela objektivně konkurenceschopnost hodnotit. Čeští vinaři nemají zcela adekvátní možnosti k vytváření tržní výhody na evropském trhu. Při hodnocení tohoto aspektu se bere v potaz zejména ukazatel exportu, jehož hodnoty jsou v ČR poměrně nízké, vzhledem k produkci a orientaci především na vývoz na Slovensko (sudového tam dovezeme více než 50%). I když jsou česká vína na celosvětových soutěžích úspěšná a obsazují častokrát i první místa, jejich vývoz do jiných evropských států vázne (i z hlediska malého objemu produkce) a je spíše otázkou ctižádosti jednotlivých producentů.

2. Existují podle vás nějaká efektivní opatření k většímu rozvoji tohoto odvětví v ČR?

Za efektivní opatření bych považoval dozajista menší legislativní náročnost vyvíjenou prostřednictvím evropských institucí. Rozsah úpravy se mi zdá přehnaný.

3. Čemu přisuzujete stále se zvyšující spotřebu vína v ČR?

Ze všech možných statistik a grafů lze vyčíst narůstající konzumaci vína, ovšem tak 80% statistik se soustředí zejména na období od roku 2004 (tedy vstupu do EU) a podle něho vše měří. Tyto výzkumy se mi nezdají zcela objektivní. Vždyť je třeba zohlednit také ostatní faktory tohoto trendu, které se ovšem nikde pod grafy nedočtete.

Zásadním způsobem ovlivňuje spotřebu (nejen u nás ale i ve světě): cena, reklama a také celosvětový styl, který je prezentován zejména prostřednictvím médií. Ze všech stran je už možno desítky let slyšet rady typu: 2 „decky“ vína denně jsou zdraví prospěšná, chrání před všemi možnými nemocemi a že je to „nový elixír mládeži“. Lidí se tímto také dost řídí. Zkrátka, pít vína, i kdyby mělo sebeléčivější účinky, se pítí piva jako „národního nápoje“ (až 150 l/rok/osoba) nevyrovná nikdy.

4. V roce 2008 byla zavedena Reforma společného trhu s vínem, myslíte si, že představuje efektivní řešení?

I když se neřadím mezi velkovýrobce, toto téma se mne také určitým způsobem dotýká, proto se ho snažím stále sledovat. Tento sektor bylo zapotřebí už delší dobu regulovat a určitým způsobem oživit ve smyslu využití možného potenciálu. Od reformy uplynulo téměř 5 let a jeho hlavní cíl se daří prozatím celkem plnit. Můžeme hovořit o celkovém posílení konkurenceschopnosti evropských vín i o postupném

znovuzískávání podílu na trhu. Já osobně ho shledávám spíše efektivním, už jen díky výsledkům snížení nadprodukce vína a snížení zásob řádově až o několik procent. Je ale zcela zřejmé, že hlubší nedostatky vyplují na povrch teprve v delším horizontu. Ostatně, které opatření můžeme považovat za dokonalé? Každé má své příznivce i kritiky, zejména tak široké opatření.

5. Reforma ovlivnila také české vinařství. Jak byste hodnotil dopady, spíše pozitivně či negativně?

Opět nemohu objektivně hodnotit, jelikož toto opatření postihuje zejména velkovýrobce vína. Zaznamenal jsem jen negativní podnět pojednávající o změně označování jakostních vín, které ztížilo orientace spotřebitelů.

6. Jaký je váš názor na výši podpor vinařům?

To nelze tak snadno posoudit, jelikož každý vinař hospodaří s jinými dostupnými prostředky a dostává také různé částky v rámci dotací jak na národní úrovni, tak na úrovni evropské. Ani podle vyčtených čísel ze statistik a zpráv Mze to nedokážu zhodnotit, ale přikláněl bych se spíše k „nedostatečnosti“, jelikož jste jistě už zaznamenala, že toto odvětví zrovna mezi mimořádně rentabilní nepatří.

7. Spatřujete ve vstupu ČR do EU spíše pozitiva či negativa?

Kdybych měl tento krok hodnotit komplexně, asi bych se nedokázal přiklonit ani k jedné jednoznačné odpovědi. Pozitivní je dozajista skutečnost, že se nám otevřela možnost „prorazit“ s našimi víny na evropský trh a rozvíjet tak zahraniční obchod s vínem, ale v tom nás určitým způsobem bohužel brzdí malý objem naší produkce. Dalším velkým pozitivem je nepochybně možnost čerpání z prostředků EU. Líbí se mi taky, že EU klade velký důraz na environmentální rovinu zemědělství a také ho náležitě finančně podporuje.

Mezi negativa bych pak řadil zejména otevření trhu zahraničním vínům z hlediska záplavy cizích vín (hlavně levnějších, na které čeští konzumenti slyší) a tím vyvinutý nátlak na snížení cen domácí výroby. Dalším negativem je také „dosti malý“ příliv investic, které by alespoň částečně kompenzovaly zadlužení podniků vůči státu z období restituce a privatizace.

8. Co považujete za zásadní mezník tohoto sektoru, který výrazně ovlivnil další vývoj?

Rozhodně rok 1995 a s ním spojený vinařský zákon č. 115, představující obrovský zlom pro podnikání s vinnou révou (v podobě zavedení spotřební daně, stanovení vinařských regionů, oblastí a obcí atd.). Prostřednictvím něho započal růst kvality vín, což bylo v té době hlavní prioritou. Dalším mezníkem je už mnohokrát skloňovaný rok 2004, tedy vstup do EU a s ním spojené rozšíření legislativy, navazující právě na zákon z roku 1995 a to, že jsme vstoupili na společný evropský trh.